

فهرست مطالب

- ۱.....نظام بهداشت و سلامتی در اسلام (قرآن و روایات).....
- ۱.....نویسنده: غلامرضا اسم حسینی.....
- ۲.....ارائه " الگوی سبک زندگی قرآنی " به عنوان مدل درمانی در پیشگیری از اختلالات نوروتیک.....
- ۲.....نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان.....
- ۳.....A new mechanism for beneficial effects of Ramadan fasting
Authors: Shahram Shahabi*1, Ahad Zare 2, Marjan Hajhashemi 3, Zuhair Muhammad Hassan 4, Sahar Zarrin
۳.....5.....
- ۵.....رنگ در قرآن و تاثیر آن در بهداشت روان.....
- ۵.....نویسنده: فریبا احمدی.....
- ۷.....اشاره قرآن مجید به وجود سیستم ایمنولوژیک در ارگانسیم انسان مصداق بارز اعجاز علمی قرآن در آیه ۴ سوره مبارکه طارق.....
- ۷.....نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان.....
- ۸.....کدو خوراکی آسمانی.....
- ۸.....نویسندگان: شهربانو زارعی مدوئیه.....
- ۹.....مقابله با استرس از منظر قرآن.....
- ۹.....نویسندگان: دکتر محمد یوسفی اصل، حمیده محدثی، رقیه اسماعیلی.....
- ۹.....کشف ماده شیمیایی " متالوئوندز " در ترکیب توام انجیر و زیتون به عنوان یک ماده حیاتی و ضد سرطانی مصداق بارز اعجاز علمی قرآن
مجید در سوره مبارکه تین.....
- ۱۰.....نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان.....
- ۱۱.....اصطلاحات آناتومی ظاهری (External Anatomy) و ناحیه‌ای (Regional Anatomy) بدن انسان در قرآن مجید.....
- ۱۱.....پیمان میکائیلی، جلال شایق، مجتبی کریمی پور، غلامحسین فرجاه، معصومه شریفی.....
- ۱۳.....اثرات معنویت بر کیفیت زندگی دختران نوجوان مبتلا به دیابت: یک مطالعه کیفی.....
- ۱۳.....نویسنده: معصومه همتی مسلک پاک.....
- ۱۴.....بررسی دیدگاه‌های مختلف در مورد طب اسلامی.....
- ۱۴.....نویسندگان: سجاد صادقی *، حجت الاسلام والمسلمین غلامحسین مهدوی نژاد، انسیه فرهیدزاده، دکتر علیرضا صادقی.....
- ۱۶.....عوامل روانشناختی موثر در بیماری‌های قلبی عروقی از دیدگاه قرآن وحدیث: یک بررسی مروری.....
- ۱۶.....نویسندگان: دکتر علی عیسی زادگان، دکتر سیامک شیخی.....
- ۱۶.....طراحی اولین آزمون کامل خود - سنجی باورهای مذهبی و التزام عملی به دستورات الهی با استفاده از آیات شریفه قرآن مجید در فرهنگ
اسلامی.....
- ۱۸.....نویسندگان: دکتر سیامک شیخی *، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان.....
- ۱۹.....تکامل غدد جنسی در قرآن کریم.....
- ۱۹.....نویسنده: دکتر باقر پور حیدر.....
- ۲۰.....روان شناسی بخشودگی و جایگاه آن در قرآن و دعاهای صحیفه سجادیه.....
- ۲۰.....نویسندگان: دکتر علی عیسی زادگان، غلامرضا اسم حسینی.....
- ۲۱.....بررسی نقش عادت‌های آگاهانه در انجام فرایض دینی: پایه‌های قرآنی، زیستی و شناختی.....
- ۲۱.....نویسندگان: دکتر رضا فیروزی، دکتر فیروز قادری پاکدل.....
- ۲۳.....علاج بدگمانی در روابط بین فردی بر اساس آموزه‌های قرآنی.....
- ۲۳.....نویسنده: دکتر صفر حامدنیا.....
- ۲۴.....یافته‌های پاتولوژیک ناشی از مصرف گوشت خوک در انسان، مصداق بارز اعجاز علمی قرآن مجید.....

- نویسندگان: علیرضا شیخی، حسین شمشیرگر..... ۲۴
- اتانازی: چالش‌های اخلاقی و اسلامی ۲۶
- نویسندگان: مهناز حاجی محمدیان، دکتر نازآفرین قاسم زاده*، دکتر ابراهیم خلیل بنی حبیب، دکتر سید جلیل موسوی ۲۶
- بهداشت روانی جنسی در اجتماع از منظر احادیث..... ۲۸
- نویسندگان: مصطفی احمدی فر*، دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی ۲۸
- انجیراز دیدگاه قرآن و روایات..... ۲۹
- نویسندگان: مرضیه ابراهیمی، زهرا طیبی، حمیده کریمی..... ۲۹
- سلامت نهاد خانواده در پرتو فرامین وحی ۳۰
- نویسنده: سیما امید باراندوزی ۳۰
- قلب سلیم و بیماری‌های آن ۳۱
- نویسندگان: محدثه نعمتی، دکتر زکیه رستم زاده، قادر احمدی، معصومه وجدانی، مهدیه نعمتی ۳۱
- ریحان در قرآن، احادیث و طب ۳۴
- نویسندگان: شهربانو زارعی مدوئیه*، فریده صحرائیان جهرمی ۳۴
- بررسی گوشت حرام از منظر قرآنی و بهداشتی..... ۳۵
- نویسنده: دکتر محمد سلیمی راد ۳۵
- تاثیر تغذیه بر اخلاق و سلامت از دیدگاه قرآن و حدیث ۳۶
- نویسندگان: شهناز پسندیده - شمسی شهریار فر ۳۶
- پادزهر و ارتباط آن با Trichobezoar و بررسی تاریخچه و اثرات فارماکولوژیک آن در متون اسلامی..... ۳۷
- نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، حسین جعفری زاده، معصومه شریفی ۳۷
- میوه‌ها در قرآن و نقش آن‌ها در سلامت ۳۹
- نویسنده: فریبا احمدی ۳۹
- درمان وسواس فکری با قرآن ۴۱
- نویسندگان: ریحانه علیخانی* - فتانه منصوری ۴۱
- قرآن و تغذیه: اصول مصرف مواد غذایی حیوانی و پروتئینی از منظر بهداشت غذایی قرآنی و بررسی اصطلاحات مربوطه ۴۲
- نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، سعید قوام زاده، شیوا روشن میلانی، معصومه شریفی ۴۲
- مان (گزانگبین) یک مائده آسمانی ۴۴
- نویسندگان: مرضیه ابراهیمی، دکتر محمد یوسفی اصل، زهرا طیبی، حمیده محدثی ۴۴
- خواب، رشد و تکامل از دیدگاه قرآن، احادیث و پزشکی..... ۴۵
- نویسنده: دکتر حمیرا حاتمی ۴۵
- بیماری کزاز در متون علوم پزشکی اسلامی و دانسته‌های دانشمندان مسلمان در خصوص آن ۴۶
- نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق ۴۶
- معجزه‌های علمی قرآن خواص درمانی غسل..... ۴۷
- نویسندگان: حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، شمسی میری غفارزاده، حسن نظری، آرزو حاجی نصیری ۴۷
- «درختان دارویی» مفهومی جدید در داروشناسی گیاهی امروز، درحالیکه از دیرباز در آیات قرآن کریم به طور سیستماتیک به این شاخه‌ی تخصصی پرداخته شده..... ۴۹
- نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، معصومه شریفی، محمد جبرائیلی ۴۹
- بررسی زیست‌شناختی، اکولوژیکال و تغذیه‌ای مرغ و ماهی (Aves et Pisces) از منظر قرآن مجید ۵۱
- نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، شیوا روشن میلانی، معصومه شریفی ۵۱
- اثرات و نکات بهداشتی وضو..... ۵۳
- نویسندگان: رویا محمدزاده-دکتر حسین نازآور-شمسی میری غفارزاده-لیلا ملازاده..... ۵۳
- بررسی زیست‌شناختی، اکولوژیکال و تغذیه‌ای خزندگان و گوشتخواران (Reptilia et Carnivora) از منظر قرآن مجید ۵۶

- نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، معصومه شریفی، حسن لطیفی ۵۶
- کشف ماده شیمیایی " پولین جوالدین" در ترکیب عرق فعال انسان و طراحی و ساخت قطره چشمی برای درمان آب مروارید مصداق بارز اعجاز علمی قرآن مجید در سوره مبارکه یوسف ۵۸
- نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان ۵۸
- جایگاه زیتون در قرآن و علوم پزشکی ۵۹
- نویسندگان: کاوه هومن* - فرید نجفی ۵۹
- انار و تاثیر آن در سلامتی بدن ۶۰
- نویسندگان: حسن نظری*، شمسی میری غفارزاده، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، زکیه احمدی دویران، عباس دولانی ۶۰
- راهکارهای قرآن در عصر اضطراب ۶۱
- نویسندگان: مجتبی دیزانیها، عباس قدس* ۶۱
- ویژگی‌های پزشک مسلمان در آئینه اسلام ۶۲
- نویسندگان: سید جلیل موسوی*، عارفه بیگلری، نازآفرین قاسم زاده ۶۲
- نگاهی به غسل و خاصیت ضد میکروبی آن از دیدگاه قرآن و روایات ۶۴
- نویسندگان: زهرا عابدینی - فرشید احمدی اصل* - کاوه هومن - شبنم علی اکبرزاده ۶۴
- بررسی نقش ارزنده قرآن کریم در مورد رعایت بهداشت محیط ۶۵
- نویسندگان: دکتر حمزه علی جمالی، شهرام صادقی* ۶۵
- بررسی اهمیت تغذیه و استخراج اصول آن از دیدگاه قرآن کریم و احادیث ۶۷
- نویسندگان: مبین سخنور*، ادريس حسن پور، بهار نادری، محمد فرجی منبر، صلاح الدین اسدی ۶۷
- گذری بر استفاده از انار در طب نوین با تکیه بر شواهد قرآن و روایی ۶۸
- نویسندگان: کاوه هومن* - فرشید احمدی اصل ۶۸
- مبانی فقهی ضمان پزشک ۶۹
- نویسندگان: حجت الاسلام و المسلمین صفدر محمدی، احسان یوسف پور ۶۹
- درمان وسواس عملی از منظر قرآن و روایات ۷۰
- حسن نظری*، حمیده کریمی، شمسی میری غفارزاده، تهمنه بهزاد یوالار، ماهرخ رادمنش، زکیه احمدی دویران ۷۰
- تاثیر قرآن در سبک زندگی انسان ۷۲
- نویسندگان: شمسی میری غفارزاده، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، رویا محمدزاده، آرزو حاجی نصیری ۷۲
- عنوان: سقط جنین از دیدگاه حقوقی و فقهی و قرآن کریم ۷۳
- نویسندگان: تهمنه پیروی، حمیده محدثی، طاهره پیروی ۷۳
- تاکید قرآن مجید به پاتولوژی در دوران قاعدگی توام با ارائه راهبرد پیشگیرانه در بهداشت جنسی انسان مصداق بارز اعجاز علمی قرآن مجید ۷۴
- نویسندگان: علیرضا شیخی، حسین شمشیرگر ۷۴
- جلوه‌های درمانی قرآن کریم ۷۶
- نویسندگان: شمسی میری غفارزاده، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، رسول قاسمی، حسن حق وردی پور ۷۶
- تکامل جنین از دیدگاه قرآن کریم ۷۷
- نویسندگان: تهمنه پیروی، حمیده محدثی ۷۷
- کنترل وسوسه‌ها با استفاده از آیات قرآنی ۷۸
- نویسنده: دکتر صفر حامدنیا ۷۸
- آیا در قرآن کریم بلاواسطه و مستقیم از علوم جدید رفتارشناسی اجتماعی و سوسیوبیولوژی در حشرات سخن به میان آمده است؟ و در صورت مثبت بودن پاسخ آیا این موضوع از معجزات تاکنون مغفول مانده قرآن محسوب نمی‌شود؟! ۷۹
- دکتر فرخ دبیری ۷۹
- مدیریت منابع در نظام سلامت ۸۲

- نویسندگان: دکتر رحیم بقایی، دکتر زاله نادری، حمیده کریمی، اعظم اکبریور..... ۸۲
- جایگاه قرآن در تامین سلامت و درمان بیماری‌ها..... ۸۴
- نویسندگان: دکتر سید جلیل موسوی، آیت محمودی..... ۸۴
- اهمیت شیردهی از دیدگاه قرآن و احادیث..... ۸۵
- نویسندگان: رعنا نقی زاده *، پریسا هادوی، دکتر تهمنه پیروی..... ۸۵
- خوراکی‌ها به روایت قرآن و مضرات اسراف از نظر طب..... ۸۶
- نویسندگان: حسن رفیعی، امین سهیلی..... ۸۶
- توجه به اصول تغذیه در قرآن..... ۸۷
- نویسندگان: دکتر محمد یوسفی اصل، حمیده محدثی *..... ۸۷
- دیدگاه قرآن درباره جنین..... ۸۸
- نویسندگان: دکتر فاطمه بهادری *، دکتر هاله آیت الهی..... ۸۸
- تکریم زن باردار از دیدگاه قرآن و عترت..... ۸۹
- نویسندگان: حمیده محدثی *، طاهره بهروز لک..... ۸۹
- رویکرد هومیوپاتی به انسان همانند دیدگاه قرآن به اختلاف مراتب وجودی انسان!..... ۹۰
- نویسندگان: حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، شمسی میری غفارزاده، حسن نظری، آرزو حاجی نصیری..... ۹۰
- Citation analysis of Quranic articles indexed in Science Citation Index..... ۹۱
- Authors: Ali Rashidi..... ۹۱
- اثرات پاتولوژیک عصب شناختی مصرف مشروبات الکلی، مصداق اعجاز علمی قرآن مجید..... ۹۳
- نویسندگان: علیرضا شیخی، حمیده کریمی..... ۹۳
- استفاده از طلا در مردان از دیدگاه اسلام..... ۹۴
- نویسندگان: تهمنه پیروی، معصومه منصوریان..... ۹۴
- جایگاه سبک زندگی اسلامی و قرآن پژوهی..... ۹۵
- نویسنده: ژیلای ترابی..... ۹۵
- اخلاق پزشکی در آیین اسلام با تاکید بر مسئولیت‌های حرفه‌ای..... ۹۶
- نویسندگان: فاطمه فرامرزی ۱، دکتر سیدمهدی صالحی ۲، دکتر نازآفرین قاسم زاده ۳..... ۹۶

مقالات سخنرانی

نظام بهداشت و سلامتی در اسلام (قرآن و روایات)

نویسنده: غلامرضا اسم حسینی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

موضوع بهداشت و سلامتی ضرورت حفظ آن، از چنان اهمیتی برخوردار گردیده است که سازمان ها و نهادهایی در سطح جهانی، منطقه ای و کشوری درباره این موضوع، مشغول فعالیت شده اند و تلاش وسیعی صورت گرفته است تا با بیان برنامه های مناسب، ارائه راه کارها و تشویق افراد، سطح بهداشت را در تمامی زمینه ها بالا ببرند امروزه، اصطلاحات و موضوعاتی مانند بهداشت روانی، بهداشت خانوادگی، بهداشت اجتماعی، بهداشت اقتصادی، بهداشت تغذیه، بهداشت کار، بهداشت محیط و بهداشت مسکن و محیط زیست رایج گردیده و هر یک، دارای حیطه خاصی خود می باشند. اکنون باید دید که دین اسلام، خصوصاً از دیدگاه قرآن کریم به موضوع مهم بهداشت، چگونه نگریسته است.

قرآن کریم و توصیه های پیامبران و ائمه اطهار در قالب احادیث و سیره بر ضرورت و اهمیت موضوع سلامتی و بهداشت و تأثیر آن در زندگی دنیوی و اخروی اشاره فراوان داشته و به انسان و اجتماع همه جانبه نگریسته اند. بنابراین، لازم است انسان به امر بهداشت که یکی از امور مهم زندگی انسان به شمار می آید، به طور ویژه، توجه داشته باشد. به همین جهت در آیات و روایات، احکام و راهنمایی های فراوانی پیرامون این موضوع وجود دارد که می توان با کنکاش در آنها نظام بهداشتی دین اسلام را به دست آورد و در روایات اسلامی، از سلامتی به عنوان نعمتی مخفی یاد شده است که انسان تا زمان برخورداری از این نعمت، ارزش آن را نمی داند و تنها زمانی به ارزش آن پی می برد که سلامت خود را از دست داده باشد. برای همین، در متون دینی از انسان خواسته شده این نعمت را غنیمت شمارد، در حفظ آن بکوشد و در شکرگزاری این نعمت تلاش نماید. تأمین سلامتی و حفظ آن، موجب پرورش انسان های سالم و رشد فکری آنان می شود تا کارآیی بیشتری در انجام وظیفه انسانی خویش داشته باشند. از سوی دیگر، دارا بودن از نعمت سلامتی، می تواند فرصت مناسبی برای فرد ایجاد نماید تا با انجام تکالیف الهی، در مسیر تکامل حرکت کند و سعادت اخروی خویش را تأمین نماید

اسلام، به دلیل آنکه سلامتی را یک نیاز اساسی دانسته که ضامن بقای نسل آدمی است. برای حفظ این نعمت و تأمین آن، راه کارهایی فراروی بشر قرار داده است. در آموزه های دینی به صدها رهنمود در زمینه تغذیه، خواب، آمیزش جنسی، کار و محیط برمی خوریم که در صدد سوق دادن انسان به سمت سلامتی فردی می باشند. علاوه بر این، رهنمودهای فراوانی درباره سلامت روانی، روحی، خانوادگی، اجتماعی و... وجود دارد که بیان کننده جامع نگرى اسلام به موضوع سلامت می باشد.

در این مقاله سعی شده است ضمن طرح و تحقیق این موضوعات و همچنین بیان مبانی و اصول و قواعد بهداشت و سلامتی چهارچوب و نظام بهداشتی و سلامتی اسلام تبیین و بررسی گردد.

کلید واژه ها: سلامت، بهداشت، قرآن، روایات، نظام

ارائه " الگوی سبک زندگی قرآنی " به عنوان مدل درمانی در پیشگیری از اختلالات نوروتیک

نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه ارومیه

بزرگ‌ترین شاهکار طرز تفکر اسلام، نشایت گرفته از کلام زیبا و شگفت انگیز وحی در قرآن مجید است، بدیهی است که گرایش به کلام وحی و آموزه‌های قرآنی در واقع هم جزو نیازهای فطری و هم وسیله‌ای برای پاسخ دادن به تمایلات و نیازهای اساسی انسان در ابعاد مختلف زندگی می‌باشد، بطوریکه خود خداوند سبحان به شرح منطوق آیه ۷۷ سوره مبارکه واقعه، قرآن مجید را کتابی بسیار بزرگوار و سودمند برای انسان بیان می‌فرماید، مضافاً بر اینکه آیه ۵ سوره مبارکه قمر و نیز آیه ۵۰ سوره مبارکه انبیاء به لزوم پند گرفتن از قرآن به عنوان حکمت بالغه خداوند سبحان تأکید می‌نماید. با عنایت به اینکه " اختلالات نوروتیک " Neurotic Disorders در واقع گستره وسیعی از اختلالات روانی شایع در حوزه روانپزشکی را در بر می‌گیرند که بر خلاف " اختلالات پسیکوتیک " Psychotic Disorders فاقد علائمی همچون "توهم" Hallucination، "هذیان" Delusion، " افکار عجیب و غریب " Bizarre Behavior، و " خروج از خط واقعیت " Derealization می‌باشند و معمولاً" به صورت سرپایی و از طریق " روان درمانی " Psychotherapy تحت درمان قرار می‌گیرند که همه ساله هزینه‌های گزافی را تحمیل سیستم‌های بهداشتی و درمانی کشورهای مختلف می‌نمایند. با عنایت به اینکه خود قرآن مستقیماً" مستند آیه ۵۷ سوره مبارکه یونس و نیز آیه ۸۲ سوره مبارکه اسراء این کتاب آسمانی را به عنوان وسیله‌ای برای شفای مسلمانان، مومنان، متقین و مردمان (ناس) تلقی می‌نماید، لذا بدیهی است که اولاً" هر گروه از چهار دسته فوق به تناسب ساحت وجودی خودشان می‌تواند از قرآن به عنوان شفا و رحمت بهره‌امند شوند، ثانیاً" با توجه به سایر آموزه‌ها و نکات قرآنی در محتوای این کتاب آسمانی طراحی مدل و الگوی قرآنی پیشگیری از اختلالات نوروتیک کاملاً" علمی و عملی است، زیرا قرآن مجید حاوی نکات برجسته و الگوهای عملی به عنوان " سبک زندگی قرآنی " است که خداوند سبحان در قرآن مجید وعده داده است که هر کس این الگوها را محور زندگی خود قرار دهد، نه تنها در آخرت از عذاب الهی مصون خواهد ماند، بلکه در زندگی دنیوی و مادی خود نیز سعادت‌مند خواهد گردید. در این مقاله طراحی علمی " الگوی سبک زندگی قرآنی " به عنوان مدل عملی برای پیشگیری از اختلالات نوروتیک در حوزه روانشناسی مذهبی The Psychology of religion به صورت مبسوط مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

A new mechanism for beneficial effects of Ramadan fasting

Authors: Shahram Shahabi*1, Ahad Zare 2, Marjan Hajhashemi 3, Zuhair Muhammad Hassan 4, Sahar Zarrin 5,

Address: Faculty of Medicine, Urmia University of Medical Sciences,

¹Center for Cellular and Molecular Research, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran

²Immunology, Asthma and Allergy Research Institute, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

³Hematology-Oncology and Stem Cell Transplantation Research Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

⁴Department of Immunology, School of Medical Sciences, Tarbiat Modarres University, Tehran, Iran.

⁵Student Research Center, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran

Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran

* Corresponding author: Shahram Shahabi, Department of Microbiology, Immunology and Genetics, Faculty of Medicine, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran,

Abstract:

Introduction: Ramadan, the holy month for the Islamic world, is a period every year when food and fluid intake is restricted to the pre-sunrise and post-sunset hours. The aims of this study were to evaluate the effect of Ramadan fasting on the serum concentration of heat shock protein 70 (HSP70) and serum lipid profile in healthy men.

Methods: Thirty-two male volunteers with a mean age of 28. 5 years (range 23–37) were chosen for the study. Blood samples were obtained 1 day prior to Ramadan and on the 3rd and 25th days of fasting. Serum HSP70, triglyceride (TG), cholesterol (Chol), low-density lipoprotein (LDL), high-density lipoprotein (HDL) and the LDL/HDL as well as Chol/HDL ratios were investigated.

Results: The mean concentrations of serum HSP70 and HDL on the 25th day of Ramadan were significantly higher than 1 day before Ramadan and on the 3rd day of Ramadan. The mean concentrations of serum HSP70 and HDL on the 3rd day of Ramadan were significantly higher than 1 day before Ramadan. The mean concentrations of serum TG, Chol and LDL as well as the LDL/HDL and Chol/HDL ratios on the

25th day of Ramadan were significantly lower than 1 day before Ramadan and on the 3rd day of Ramadan.

The mean concentrations of serum TG, Chol and LDL as well as the LDL/HDL and Chol/HDL ratios on the 3rd day of Ramadan were also significantly lower than 1 day before Ramadan.

Conclusion: Ramadan fasting increases serum HSP70 and improves serum lipid profile.

رنگ در قرآن و تاثیر آن در بهداشت روان

نویسنده: فریبا احمدی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی اردبیل - ستاد شاهد و ایثارگر

مقدمه و اهداف: یکی از روشن‌ترین و بزرگ‌ترین نعمت‌های الهی بر ما چشم است که بدون آن امکان رویت این همه رنگ و نور در جگان متصور نبود و بیش از ۷۰٪ از اطلاعات ما توسط آن کسب می‌شود. نور نیز علاوه بر چشم عامل اصلی بصیرت و بینائی است. از زیباترین و جذاب‌ترین توانائی‌های چشم، امکان دید رنگ است که آن مصور جمیل، برای به نمایش درآوردن لطافت‌ها و زیبایی‌های آفرینش خویش آن را به ما ارزانی داشته است. منشاء اهمیت رنگ از آنجاست که تاثیر رنگ بر ما به صورت غیرارادی بوده و مستقل از نژاد، جنسیت و یا محیط اجتماعی عمل می‌کند. در این مقاله علاوه بر اینکه به عنوان یک اپتومتریست اطلاعاتی راجع به فیزیک نور، بینائی رنگ و نحوه دید رنگ و کوررنگی ارائه شده است با استخراج آیات قرآنی و احادیث مرتبط از تاثیرات شگرف روانی رنگ‌ها بر روی جسم و جان ما سخن به میان آمده و مقایسه‌ای اجمالی در به اره تاثیر رنگ‌ها با توجه به علم روز روان‌شناسی و با عنایت به آیات کریمه انجام شده است.

نتایج و یافته‌ها: مطالعه آیات قرآنی و احادیث در زمینه رنگ‌ها بسیار جذاب بوده و نتایج شگفت‌آوری را درباره تاثیرات روان‌شناختی آن‌ها نشان می‌دهد. رنگ سبز رنگ رضایت، آرامش و امیدواری، رشد و پیشرفت روانی است و در درمان بی‌خوابی و خستگی موثر است. اکثر آیات مربوط به رنگ سبز درباره گیاهان و سبزه‌هاست که با صفت بهجت‌آور معرفی شده‌اند. آبی رنگ تخیل و بروز خویشتن است که رنگ پر قدرت طبیعت بوده و حس ارتفاع و ژرفا را تداعی می‌کند، دارای کارا کتر اسرار آمیزی بوده و به معنای ایمان و فضای لایتناهی روح است و در معماری اسلامی رنگ فیروزه‌ای مشخص است و لباس حضرت مریم و مسیح در نقاشی‌های مسیحی آبی آسمانی است.

قرمز سمبل حیات و مرگ، محرک و بیانگر هیجان و شورش و جنگ است. در غذا محرک اشتهاست، باعث تحریک شدید می‌شود، فشار خون را بالا برده و تمایلات و احساسات حمله‌آمیز در مجاورت آن افزایش می‌یابد. پوشیدن لباس قرمز از نظر تعالیم اسلامی مکروه است. زرد سمبل نور، هوش و آگاهی است. رنگی روحانی، ایده‌ال و فلسفی است. هاله‌ای نورانی دور سر و هیکل مقدسین در تمثال مذهبی دیده می‌شود. آزمایشات پسیکولوژیک ثابت کرده که این رنگ باعث نشاط و شادی است. آیه ۶۵ سوره بقره «ان‌ها بقره صفرا فاقع لونها تسر الناظرین». سمبل ارتباط با دیگران و اداره پست است.

سیاه: رنگی سنگین، وحشتناک، مایه غم، نشانه عزاداری و افسردگی و مرگ است. پوشیدن لباس سیاه در اسلام مکروه است مگر در موارد نادر. در بسیاری از ملل و اقوام رنگ عزا بوده است. اتومبیل‌های سیاه بیشتر در معرض تصادف بوده و چمدان‌های سیاه از سفید سنگین‌تر به نظر می‌رسند. سفید: رنگ پاکی و بی‌آلایشی است و میکرب‌کش است، پوشیدن لباس به این رنگ مستحب و جزو انتخاب‌های اول رنگ در اسلام می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری: آیات کریمه واحادیث متبرکه صدها سال پیش از ایجاد علوم مدرن روان شناسی و اپتومتری با درایت و زیبایی ما را از تاثیرات روان شناختی رنگها آگاه نموده و با احکام استحباب و کراهت آن ما را به استفاده از تاثیرات مفید آنها تشویق و از تاثیرات مخرب بعضی دیگر باز می دارد. بررسی اثرات روان شناختی رنگها با مراجعه به تستها و کتابهای معتبری که درباره این شاخه از علم اپتومتری و روان شناسی نوشته شده است و مقایسه آنها با آیات واحادیث علاوه بر روشن نمودن تاثیرات شگرف رنگها بر جسم و روان ما به این نکته مهم نیز تاکید می نماید که نه تنها هیچ اختلاف و تباینی بین آموزه های واقعی دین و علم وجود ندارد، بلکه در صورتی که منابع دسترس ما به علوم گوناگون و علوم دینی و اخلاقی درست و بی شائبه و غرض باشد کاملاً این دو به هم سازگار می باشند.

اشاره قرآن مجید به وجود سیستم ایمنولوژیک در ارگانسیم انسان مصداق بارز اعجاز علمی قرآن در آیه ۴ سوره مبارکه طارق

نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه ارومیه

قرآن مجید از هنگام نزول به قلب مبارک پیامبر اسلام حضرت محمد (ص) توسط فرشته حق خداوند حضرت جبرئیل (ع)، به عنوان معجزه‌ای آشکار در ابعاد مختلف همواره مورد مباحث و فخر مسلمانان و مومنان و موحدان در طول تاریخ بوده است، زیرا در واقع اشارات و تعالیم قرآنی همواره مبین این واقعیت بوده است که آیات شریفه قرآنی در زمینه‌های علمی مختلف علمی و پزشکی حاوی برخی اعجازهای آشکاری می‌باشد که تدریجا با پیشرفت‌های علمی انسان مشخص می‌گردد. تنوع اعجاز قرآن در زمینه‌های پزشکی به قدری زیباست که حقیقتاً دانشمندان علوم پزشکی را متحیر نموده است. یکی از اعجازهای علمی قرآن در زمینه طب مربوط به آیه ۴ سوره مبارکه طارق می‌باشد که می‌فرماید "ان کل نفس لما علی‌ها حافظ" یعنی اینکه «هر کسی در درون خود نیروی پشتیبانی دارد» با عنایت به اینکه اطلاق واژه نفس در این آیه به صورت مجازی است و در واقع استعاره‌ای از مفهوم جان تلقی می‌گردد و نیز لفظ «حافظ» که اسم فاعل از مصدر حفظ می‌باشد که به مفهوم چیزی را از درون یا در درون پشتیبانی و حفاظت نمودن می‌باشد. از این رو هر انسانی در درون ارگانسیم خود دارای یک سیستم حفاظتی دفاعی است که هم اکنون موسوم به "سیستم ایمنولوژی" یا همان سیستم ایمنی شناسی در حوزه طب بالینی است. گلوبول‌های سفید با مکانیسم مخصوصی که دارند همواره به انتظار عوامل بیرونی همچون میکروب‌ها و ویروس‌ها و باکتری‌ها و یا عوامل تهدید کننده هستند که در بافت خونی در سراسر بدن همواره آمادگی مقابله با اینگونه عوامل را دارند و بدین ترتیب ارگانسیم را مورد حفاظت و پشتیبانی خود قرار می‌دهند. همچنین وجود عامل "اینترفرون گاما" Interferon – Gamma (IFN) ایمنوگلوبین‌های T و B و سلول‌های قاتل طبیعی را فعال می‌سازد که به عنوان یکی از عوامل سیستم دفاعی قادر است که با سلول‌های سرطانی مبارزه نموده و آن‌ها را از درون نابود سازند. هر روز که می‌گذرد ابعاد تازه‌ای از شگفتی‌های سیستم اتوایمون ارگانسیم انسان برای دانشمندان حوزه ایمنی شناسی آشکار می‌گردد، مضافاً بر اینکه حوزه‌های جدید "بین رشته‌ای" Interdisciplinary نیز در خصوص ایمنولوژی همانند "Psychoneuroimmunology" ایمنی شناسی عصبی – روانی نیز تولد یافته‌اند. در این مقاله اعجاز علمی قرآن مجید در خصوص سیستم ایمنولوژیک به صورت کامل "مبسوطی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

کدو خوراکی آسمانی

نویسندگان: شهربانو زارعی مدوئیه

آدرس: گروه خدمات بهداشتی درمانی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد

زمینه و هدف: با الهام از قرآن کریم که مشتمل بر شفای جسم و روح است و در کنار آن کتب حدیثی به نسخه‌های طبیعی در درمان بیماری‌ها پی می‌بریم. در آیات ۱۴۶ و ۱۴۷ سوره صافات به معالجه حضرت یونس(ع) با کدو بن اشاره و در احادیث زیادی از کدو یاد شده است. کدو گیاهی است علفی و یک ساله، برگ‌های آن قلبی، پهن، با دمبرگ بلند و پوشیده از کرک زیر، گیاهی خزنده و گل‌های آن زردرنگ به صورت گل ماده و گل نر بر روی یک پایه قرار دارد، ریشه باریک و بلند و کمی شیرین و سکرآور است. برای هرکدام از اجزای کدو در طب خواص درمانی زیادی آمده است. کدو دارای گونه‌های مختلفی است.

هدف از این مقاله این است که ضمن آشنایی با این گیاه پر خاصیت و فواید درمانی آن سعی کنیم آن را بیش‌تر در سبد غذایی خود جای دهیم تا از محاسن آن بی بهره نشویم.

مواد و روش‌ها: مقاله حاضر بر اساس جستجو در منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی و مقالاتی که در این زمینه تدوین شده است به بررسی و ارزیابی خواص کدو می‌پردازد.

یافته‌ها: با بررسی متون می‌توان به این نتیجه رسید که کدو طبق نظر حکمای سنتی سرد و تر است. دارای اثرات ملین، ادرار آور، ضد کرم کدو، ضد التهاب، رفع بی‌خوابی، رفع تشنگی، رفع دل‌پیچه، رفع یبوست، برطرف‌کننده یرقان، خونسازی، مقوی اعصاب، تسکین درد دندان و درد گلو و حفظ سلامت پوست است. هم‌چنین کدو در درمان تب، سرفه، بواسیر، زخم معده و روده موثر است.

نتیجه‌گیری: پژوهش‌های انجام شده نشان داده است که در قسمت سبز رنگ یعنی قشر خارجی مغز تخمه کدو ماده‌ای به نام پیونوزید وجود دارد که ضد کرم کدو است. نتایج متعددی از اثرات ضد دیابتی انواع گیاهان خانواده کدو گزارش شده است. در هندوستان به طور سنتی از کدو برای درمان دیابت استفاده می‌کنند که تحقیقات علمی کشورهای این منطقه نیز اثرات ضد دیابتی آن را اثبات کرده‌اند. پروتئین‌های دانه کدو باعث کاهش آسیب کدوی القاء شده توسط تترا کلرید کربن در رایت‌ها می‌گردد. حضور اسیدهای چرب غیر اشباع مانند اولئیک اسید و لینولئیک اسید در دانه کدو سبب کاهش کلسترول در انسان و رایت‌ها می‌گردد. بنابر این در می‌یابیم که آن چه از جانب خداوند برای ما فرستاده شده بدون حساب و کتاب نبوده و در خلقت تمام غذاهای قرآنی فلسفه‌ای نهفته شده است.

کلیدواژه‌ها: کدو، قرآن، احادیث، طب، خواص درمانی

مقابله با استرس از منظر قرآن

نویسندگان: دکتر محمد یوسفی اصل، حمیده محدثی، رقیه اسماعیلی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

یکی از عوارض زندگی عصر حاضر، افزایش بیماری‌های روانی و عصبی است. طبق برآورد کارشناسان سازمان بهداشت جهانی حدود ۶٪ کل جمعیت جهان از بیماری‌های روانی رنج می‌برند و شروع ۸۰٪ از بیماری‌های جسمی با فشارهای روانی همراه بوده است. یکی از عواملی که تاثیر فشارزاهای زندگی را به کم‌ترین سطح می‌رساند، اعتقادات مذهبی و باورهای دینی است. کسی که قرآن را هدایتگر و راهنمای زندگی خویش می‌داند مصائب و مشکلات را به عنوان امتحان الهی، قضا و قدر و یا صلاح‌دید الهی تلقی نموده و به استقبال آنها می‌رود.

در شیوه مقابله مذهبی، از منابع دینی برای مقابله با مشکلات استفاده می‌شود. رفتارهای مذهبی ارزش مثبتی در پرداختن به نکات و نقاط معنی دار زندگی دارند. نگرش‌های مثبت از قبیل توکل به خدا، رضا به قضای الهی، اعتقاد به وجود پاداش اخروی برای صبر و شکیبایی و..... می‌توانند از طریق ایجاد امید و تشویق رفتارهای مقابله‌ای، راهکاری راهبردی برای حمایت عاطفی و آرامش روحی و روانی فرد باشند.

قرآن در آیه ۱۵۵ سوره بقره می‌فرماید: " و لنبلونکم به شی من الخوف والجوع و نقص من الاموال والانفس والثمرات و بشر الصابرين."

نیایش و دعا و هر نوع ارتباط با خالق هستی موجب تسکین و آرامش روحی و روانی است و بیان هیجان‌ها، راز و نیاز با خالق دعا و اعتراف به مثابه شیوه‌های برون ریزی مطرح هستند، چنانچه در آیه ۲۸ سوره رعد می‌فرماید:

"الا به ذکر الله تطمئن القلوب."

از راه‌های موثر و مطرح شده قرآنی در کاهش فشارهای روانی، توجه ویژه قرآن به اساس و بنیاد خانواده است زیرا خانواده یکی از ارکان بنیادین آرامش در جامعه و مهم‌ترین منبع حمایت روحی و عاطفی در لحظات و مواقع فشار روانی است. ترسیم چهار چوب تشکیل خانواده و اهمیت محبت و مودت در شکل‌گیری و دوام زندگی مشترک خانواده قدمی اساسی در ارائه راه حل عملی برای فائق شدن بر مشکلات زندگی است چنانچه در آیه ۲۱ سوره روم می‌فرماید:

"ومن آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها و جعل بینکم موده و رحمه ان فی ذلک لایات لقوم یتفکرون."

توصیه‌های مکرر قرآن در بهره‌مندی یک انسان از نماز، صبر و شکیبایی، توکل به خدا، دل‌کندن از امور فانی، توجه به آخرت و.... همه در راستای ایجاد یک زندگی سعادت‌مندانه توأم با آرامش و آسایش روحی و روانی است.

نتیجه‌گیری: توجه به قرآن کریم و راهکارهای مطرح شده آن در سایه سار ایمان به خدا، بهترین شیوه مبارزه و غلبه بر فشارهای روانی و دلهره‌های زندگی است.

کلید واژه‌ها: مقابله، استرس، قرآن

کشف ماده شیمیایی " متالوئوندز " در ترکیب توام انجیر و زیتون به عنوان یک ماده حیاتی و ضد سرطانی مصداق بارز اعجاز علمی قرآن مجید در سوره مبارکه تین

نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه ارومیه

قرآن مجید، به عنوان معجزه آخرین پیامبر الهی حضرت محمد (ص) و نیز آخرین تجلی کلام وحی همواره از هنگام نزول منشاء معجزات مختلف علمی، پزشکی، تاریخی و... در جنبه‌های مختلف بوده است. هر چند که دیدگاه مذهبی به قرآن مجید در واقع اساسی‌ترین رویکرد به این کتاب آسمانی است، ولی در عین حال توجه دانشمندان به قرآن همواره با رویکردی ترانسفورمیستی نیز همراه بوده است. یکی از اعجازهای علمی قرآن که اخیراً توسط یک گروه پژوهشی ژاپنی به همراه یک دانشمند مصری به نام دکتر " طه ابراهیم خلیفه " استاد بخش گیاهان دارویی دانشگاه الازهر کشف گردیده است، مربوط به ترکیب انجیر با زیتون می‌باشد، با توجه به اینکه این دو میوه دارای ترکیبات شیمیایی و نیز خواص ویژه‌ای هستند، بر این اساس گروه پژوهشی فوق با تفحص در قرآن مجید و تدبر در آیات مربوط به این دو میوه و نیز با علم و اطلاع از این واقعیت که واژه انجیر فقط یک مرتبه و کلمه زیتون ۷ بار و با چهار اشتقاق در قرآن مجید ذکر گردیده است، با ترکیب نمودن یک انجیر و ۷ عدد زیتون موفق به کشف یک ماده شیمیایی موسوم به " متالوئوندز " در این ترکیب گردیدند که به طور طبیعی در مغز انسان و حیوانات به میزان بسیار کمی وجود دارد و برای زنده ماندن انسان بسیار حائز اهمیت می‌باشد. در واقع " متالوئوندز " به عنوان یک ماده پروتئینی دارای گوگردی است که به راحتی می‌تواند با روی، آهن و فسفر ترکیب شود و خاصیت ضد پیری و ضد سرطانی دارد که در کاهش کلسترول، تقویت قلب و تنظیم تنفس انسان دارای نقش دارد. بدون تردید تمامی میوه‌هایی را که خداوند سبحان خلق فرموده ارزشمند و مفید می‌باشند، لیکن به نظر می‌رسد که نکته شایان توجه در آیات مربوط به این دو میوه در قرآن این است که خداوند سبحان به آن‌ها قسم یاد نموده است، که در حقیقت این امر مبین آن است که خداوند حکیم بالذات الصدور با سوگند نسبت به انجیر و زیتون در صدد نشان دادن اهمیت و تاکید بر این دو میوه بهشتی دارد که در عین حال به عنوان متغیری مهم توجه و حس کنجکاوی متفکران و دانشمندان را نیز به این دو میوه جلب می‌نماید. در این مقاله با توجه به اعجاز علمی قرآن در خصوص این یافته پزشکی، ابعاد و جنبه‌های مختلف طبی این موضوع مورد بحث قرار گرفته است.

اصطلاحات آناتومی ظاهری (External Anatomy) و ناحیه‌ای (Regional Anatomy) بدن انسان در قرآن

مجید

پیمان میکائیلی، جلال شایق، مجتبی کریمی پور، غلامحسین فرجاه، معصومه شریفی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر

مقدمه: قرآن مجید اشرف موجودات را بشر معرفی می‌کند. بدیهی است ظاهر این موجود متکامل نیز همانند باطن وی از نظر نکته سنج این کتاب آسمانی به دور نمانده است. لذا برای پژوهشگر کنجکاو و مسلمان نحوه‌ی توصیف اجزای ظاهری بدن انسان از دید آخرین کتاب آسمانی جالب توجه خواهد بود. ما در این مقاله به معرفی این اصطلاح و تطبیق آن‌ها با اصطلاح شناسی پایه‌ی کالبدشناسی پرداخته‌ایم.

روش کار: با فرمت نرم افزاری متن آسمانی قرآن مجید آیات مربوط به تشریح ظاهری بدن انسان جداسازی شده و پس از جمع آوری داده‌ها فیش‌های لازم تهیه شد. پس از جمع بندی اسامی قرآنی با دانش کالبد شناسی و اصول نامگذاری آناتومیک (nomina anatomica) تطبیق داده شده و اصطلاحات مذکور مطرح شده در قرآن مجید مورد بررسی قرار گرفته و خلاصه‌ی نتایج حاصل به شرح ذیل ارائه گردید.

نتایج: در قرآن مجید بدن انسان با سه لفظ *corpus* بدن (تن)، *cadaver* کالبد) و *truncus* (پیکر) توصیف شده است. سپس اجزای سر *caput* (رأس) و اندام‌های حرکتی *membra* (أجْنَحَه) از آن جدا شده‌اند. قسمت تنه نیز به دو بخش قدمی و خلفی و هر یک به دو بخش فوقانی و تحتانی تقسیم شده‌اند که شامل صدر *pectus* (سینه)، *dorsum* (پشت)، *ventrum* (شکم) و *lumbus* (کمر) می‌باشند. اندام‌های حرکتی به *pedis* (پاها) و *mani* (دستها) و در ادامه به *brachium* (بازو)، *calces* (پاشنه‌ها)، *phalanges* (انگشتان)، *بنان* و *أنامل* (سر انگشتان) و *ظُفُور* *unguis* (ناخن‌ها) تقسیم شده‌اند. بخش سر به تفصیل به بخش‌های *facies* (صورت) و *عُنُق* و *جید* و *رقبه* *cervix et collum* (گردن) و بعد به آذان *aures* (گوش‌ها)، *أعین* *oculli* (چشم‌ها)، *فوه* *os* (دهان)، *الأنف* *nares* (بینی)، *شفه* *labium* (لب)، *أذقان* *gena* (زنج‌ها) و نیز *لحیه* *hamus* (ریش) و *ناصیه* *capillus* (موی پیشانی) تقسیم شده است. از اندام‌های تناسلی و زادآوری می‌توان به صدور (سینه‌های مادر)، *سوءات* یا *عورات* (ژنیتالیا) و *فروج* اشاره کرد. از نظر *Landmark* های آناتومیک اصطلاحات *جَنب* یا *عطف* نیز برای محل *دنده‌ها* و *پهلوها* ذکر شده‌اند.

نتیجه گیری: علاقمندان متدین به معارف دینی قرآن مسلماً وقتی با نگرش علمی این کتاب آسمانی به ویژه در مورد موارد مرتبط با سلامت و علم طب آشنا می‌شوند بر عطش بهره مندی از چشمه‌ی جوشان این منبع لایزال الهی افزوده می‌شود. در این پژوهش که به بررسی سیستماتیک توصیف اعضا و جواهر بیرونی انسان از زبان قرآن مجید پرداختیم، ادبیات موزون قرآن مجید در توصیف اعضای بدن انسان به زبان شیوا و ساده و البته در کمال ایجاز گویی جامع آن در خور تأمل است. نویسندگان این مقاله با بررسی این مجموعه اصطلاحات بر این نقیصه‌ی علمی در قرآن پژوهی اذعان دارند که هنوز بایستی پژوهش‌های

جامع و تخصصی بیشتری در خصوص تک تک این اصطلاحات از سوی اهل تدبیر و محققین متعهد انجام گیرد.

اثرات معنویت بر کیفیت زندگی دختران نوجوان مبتلا به دیابت: یک مطالعه کیفی

نویسنده: معصومه همتی مسلک پاک

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشکده پرستاری و مامایی

سابقه و هدف: باورهای روحانی افراد با احساس سلامتی آنها ارتباط دارد. معنویت یک جنبه مهم از سلامتی افراد با بیماری‌های مزمن مانند بیماران مبتلا به دیابت است. آگاهی از چگونگی تاثیر معنویت در کیفیت زندگی دختران نوجوان مبتلا به دیابت توانایی ما در کمک به آنها در امر درمان و خود مراقبتی افزایش خواهد داد. هدف از این مطالعه تبیین اثرات معنویت بر کیفیت زندگی دختران نوجوان مبتلا به دیابت بود.

مواد و روش‌ها: در یک پژوهش کیفی با روش تحلیل محتوای کیفی، دختران نوجوان مبتلا به دیابت مراجعه کننده به انجمن دیابت آذربایجانغربی با روش نمونه گیری مبتنی بر هدف مورد مطالعه قرار گرفتند. پس از اشباع اطلاعات تعداد شرکت کنندگان به ۲۵ نفر رسید. جمع آوری اطلاعات با استفاده از مصاحبه عمیق نیمه ساختارمند انجام شد.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های دست نویس شده دختران نوجوان مبتلا به دیابت در چهار گروه طبقه بندی شد: ۱- نگرش مذهبی و رضایت از زندگی ۲- عملکرد مذهبی و رضایت از زندگی ۳- اعتقادات معنوی و سازگاری با بیماری ۴- اعتقادات معنوی و مراقبت از خود.

نتیجه گیری: معنویت در دختران نوجوان مبتلا به دیابت یک عامل مهمی است که کیفیت زندگی آنها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. یکی از عوامل مهم سازگاری دختران نوجوان مبتلا به دیابت در موقعیت‌های تنش زا معنویت بوده و ضروری است به عنوان یک جنبه از نیازهای مراقبتی بیماران مبتلا به دیابت به آن توجه شود.

کلید واژه‌ها: معنویت، کیفیت زندگی، دیابت، دختران نوجوان، مطالعه کیفی

بررسی دیدگاه‌های مختلف در مورد طب اسلامی

نویسندگان: سجاد صادقی*، حجت الاسلام والمسلمین غلامحسین مهدوی نژاد، انسیه فرهیدزاده، دکتر علیرضا صادقی

آدرس: سمنان، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، دفتر بسیج دانشجویی دانشگاه

بحث طب اسلامی سابقه‌ای طولانی با این عنوان را ندارد و تنها در چند دهه‌ی اخیر می‌توان ردپایی از آن، در محافل علمی درون کشور پیدا کرد. چندسالی است وزارت بهداشت، دانشگاه‌ها، سازمان‌ها و مراکز علمی و پژوهشی، توجه بیشتری نسبت به مقوله‌ی طب اسلامی داشته‌اند و اصطلاح طب اسلامی در مجامع علمی و پژوهشی رایج شده است.

با این همه، رویکرد به طب اسلامی با مسئله‌ای اساسی مواجه است؛ نبود تعریفی دقیق و مورد توافق اکثریت صاحب‌نظران و نیز وجود اختلاف نظر بر سر تعریف و ماهیت این مکتب، توسعه و نهادینه سازی طب اسلامی را دشوار می‌نماید. به نظر می‌رسد یکی از دلایل این اختلاف نظرها، عدم آشنایی دقیق محققین طب اسلامی با دیدگاه‌ها و نظرات سایر اندیشمندان است. بدیهی است بررسی دیدگاه‌های مختلف و ارائه‌ی طبقه بندی اشتراکات و تفاوت‌های موجود، می‌تواند موجب بهره مندی پژوهشگران گردد و با تبیین دیدگاه‌های گوناگون و واگذاری تامل و قضاوت به خوانندگان محترم، زمینه‌ی پذیرش تعریفی توافقی و مشترک از طب اسلامی را فراهم سازد.

مقاله‌ی حاضر، بررسی دیدگاه‌ها و برداشت‌های مختلف از مفهوم و تعریف طب اسلامی و ارائه‌ی طبقه بندی جدیدیاز اشتراکات و اختلافات موجود در این تعاریف است؛ امید است مقاله‌ی حاضر با روشن نمودن اختلافات و اشتراکات تعاریف و دیدگاه‌های متفاوت، در جهت ایجاد تعریف و مفهومی مشترک و قابل قبول از طب اسلامی بین اکثریت جامعه‌ی علمی مورد استفاده قرار گیرد.

روش بررسی: در این پژوهش که روش بررسی آن کتابخانه‌ای است، با مطالعه‌ی آثار منتشر شده در کنگره‌های علمی-پژوهشی و مراجع معتبر علمی و مراجعه به آثار مکتوب صاحب‌نظران و پژوهشگران طب اسلامی، دیدگاه‌های مختلف در مورد تعریف طب اسلامی و ماهیت آن استخراج شده و ابتدا دیدگاه‌های موجود در ۲ عنوان موافق و مخالف طبقه بندی گردید و سپس دیدگاه‌های موافق به تناسب محتوای دیدگاه در ذیل عناوین ماهیت، رابطه با طب سنتی، رابطه با طب جدید، رابطه با تحقیقات تجربی و آزمایشگاهی طبقه بندی شدند.

در بیان هر دیدگاه حتی الامکان رویکرد تلخیص و مقایسه‌ای لحاظ شده و سعی شده دیدگاه‌های ارائه شده، در بردارنده‌ی مهم‌ترین دیدگاه‌های موجود باشد. هم چنین ویژگی‌های اصلی و شاخص دیدگاه‌ها جهت مقایسه و جمع بندی در قالب جداولی تدوین گردید.

نتایج: مقالات و پژوهش‌های زیادی در سال‌های اخیر با موضوعات مرتبط با طب اسلامی منتشر شده است و همایش‌های علمی-پژوهشی مثل طب الرضاع) فرصتی مناسب برای ارائه‌ی دیدگاه‌ها و نظرات مختلف در مورد طب اسلامی است. در مقاله‌ی حاضر با بررسی دیدگاه‌های مختلف، ۱۲ نوع دیدگاه در مورد طب اسلامی استخراج گردید و طبقه بندی جدیدی از دیدگاه‌های مختلف طب اسلامی با تکیه بر ویژگی‌های اصلی و شاخص هر دیدگاه ارائه شد و دیدگاه‌های مختلف، نقاط اشتراک و تفاوت‌های موجود در آن‌ها به شکل مدون‌طبقه بندی گردید.

در مورد تعریف و مفهوم شناسی طب اسلامی دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد و پژوهشگران طب اسلامی بعضاً دیدگاه‌های خود را به صورت کامل و همه جانبه ارائه نکرده اند. هم چنین تا کنون تعریف واحدی را برای طب اسلامی نپذیرفتند. پذیرش آموزه‌های طب اسلامی به عنوان منبع اصلی طب اسلامی مورد توافق اکثر محققین است. ورود پژوهشگران به حوزه‌ی طب اسلامی همچنان که فرصتی ارزشمند است، اختلاف دیدگاه‌ها را زیاد کرده و نیاز به وجود دیدگاهی واحد که اکثر پژوهشگران و صاحب‌نظران طب اسلامی بر آن توافق نمایند را فوری می‌نماید؛ به نظر می‌رسد وجود نگرشی انتقادی- علمی بین محققین، زمینه را برای انتخاب نظر برتر و صحیح فراهم نماید.

کلید واژه‌ها: طب اسلامی، طبقه بندی دیدگاه‌های مختلف، اشتراکات و اختلاف‌ها

عوامل روانشناختی موثر در بیماری‌های قلبی عروقی از دیدگاه قرآن وحدیث: یک بررسی مروری

نویسندگان: دکتر علی عیسی زادگان، دکتر سیامک شیخی

آدرس: دانشگاه ارومیه، دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

بیماری‌های قلبی عروقی (CHD)^۱ که طیف بالینی آن از اسکی‌امی خاموش^۲ (عرضه ناکافی اکسیژن به قلب) تا آنژین (درد قفسه سینه) مزمن پایدار^۳، آنفارکتوس حاد میوکارد^۴ (سکته قلبی)، و مرگ ناگهانی^۵ قلبی متفاوت است یکی از سه علت اصلی مرگ و میر در کنار سرطان^۶ و سکته مغزی^۷ در اکثر کشورها به شمار می‌روند. امروزه متخصصان قلب و عروق، عوامل جسمانی شناخته شده‌ی را با بروز CHD مرتبط می‌دانند، از جمله فشار خون بالا، سطح کلسترول مضر^۸، بیماری دیابت، کمبود فعالیت بدنی، چاقی و وراثت. با وجود این شواهد حاکی از آن است که این موارد حداکثر ۵۰ درصد از بروز CHD را پیش بینی می‌کنند. پیشرفت‌های نوین پزشکی رفتاری توجه متخصصان روان‌شناسی تندرستی^۹ را به نقش کلیدی عوامل غیر زیستی در CHD معطوف ساخته است و پژوهش درباره این بیماری مدتی است که متوجه عوامل روان‌شناختی و عوامل روانی-اجتماعی^{۱۰} شده است. عوامل روان‌شناختی موثر در خصوص سلامتی قلب و عروق را می‌توان از متون دینی ومذهبی هم در قرآن و هم حدیث چه در خصوص علت بیماری و چه در خصوص پیشگیری آن ردیابی کرد.

یکی از مواردی که در قرآن وحدیث به آن اشاره بیشتری شده سلامتی و بهداشت سیستم قلبی عروقی است. البته اشاراتی در سایر متون مذهبی از جمله انجیل و تالمود نیز شده است. هم در حدیث و هم در قرآن بر قلب و خون هر دو به عنوان وسیله‌ی مهم برای زندگی و به عنوان اندام اصلی برای تحریک هیجان و نگرش‌ها تاکید شده است. در هر دو متون می‌توان فهمی خوب از سبب شناسی و پاتولوژی اغلب بیماری‌های قلب و سیستم عروقی پیدا کرد. در خصوص بیماری قلبی، قرآن عوامل روان‌شناختی موثر را شک، نا پاکی، ریا و چاپلوسی، بی اعتقادی، دروغ گویی، دل مردگی، توهین، رد حق، پر خاشگری، اهمال، ترس، خشم، حسادت ذکر می‌کند. ضرب المثل‌ها و داستان‌هایی در قرآن در مورد وفاداری و ایمان به عنوان درمان این ناخوشی مطرح شده است. در خصوص اشاره قرآن به خون، رگ و قلب تاکید در خصوص رگ گردن را می‌توان در ارتباط با قلب دانست که حیاتی بودن خون و قلب را برای بقا نشان می‌دهد. در فرهنگ اسلامی اعمال به نیت است این اعمال خوب یا بد تعیین کننده سلامتی و بیماری قلب هستند. پیامبر اسلام در یک سخن کوتاه در به اراه قلب فرموده: (الا و ان فی الجسد مضغه اذا

1. coronary heart disease

2. Silent ischemia

3. Chronic stable angina

4. Acute myocardial infarction

5. Sudden death

6. Cancer

7. Stroke

8. low-density lipoprotein

9. Health Psychology

10. Psychological - social factors

صلحت صلح الجسد كله، و اذافسدت فسد الجسد كله، الا و هي القلب): بدانید که در بدن تکه گوشتی هست که اگر سالم باشد تمام بدن اصلاح می‌شود و اگر به خرابی گراید تمام بدن فاسد می‌شود همانا آن تکه گوشت قلب است (نابلسی، ۱۳۸۷، ص ۱۷۰). در قرآن از دو منطقه صحبت می‌شود: منطقه سینه^۱ منطقه کارکردهای روان شناختی و احساسات در نظر گرفته شده است. براساس آیات قرآنی در این منطقه احساس تنگی^۲ و فراخی^۳ مطرح شده است (۹۴:۱، ۱۳:۲۶، ۲۵:۲۰ و ۱۳:۲۶) احساس وحشت، تکبر و خود پسندی و میل برای انتقام و تنفر نیز در این منطقه روی می‌دهد (۴۳:۵۶، ۷:۴۰، ۳:۵۹). اغوای شیطانی از طریق تلقین در این منطقه است (۱۱۴:۶) و بعضی اختلالات روان شناختی از این منطقه حاصل می‌شود مثل غمگینی و شک و تردید (۵۷:۱۰). مرکز منطقه سینه قلب است.

قلب هسته خود یا نفس در روان شناسی اسلامی است. غزالی قلب را در کتاب کیمیای سعادت نقطه اتحاد بین جسم، بدن و روح می‌داند. بر اساس قرآن قلب می‌تواند توسط لایه‌هایی احاطه شده و نور نتواند از آن بگذرد (۲:۸۸) می‌تواند بسته یا مسدود (۴۷:۲۴)، مکان حافظه (۱۸:۲۸)، مکان وحشت فوق العاده (۵۹:۲) و در عین حال جایگاه عشق باشد (۸:۶۳). در مرکز قلب فواد قرار دارد. این مقاله در پی آن است که به طور مروری عوامل روان شناختی موثر در بیماری قلبی عروقی را با تاکید بر قرآن مورد بررسی قرار دهد و در نهایت مبتنی بر حدیث و متون دینی بحثی را در خصوص بخشش و رابطه آن با بیماری قلبی و مقایسه آن با ارا و نظریه‌های جدید مورد بررسی قرار دهد. در این خصوص سعی بر این است که در خصوص هیجان، بخشش و بیماری قلبی بحث شود.

کلیدواژه‌ها: قرآن، حدیث، عوامل روان شناختی، بیماری قلبی عروقی

^۱. chest
^۲. narrowness
^۳. wideness

طراحی اولین آزمون کامل خود - سنجی باورهای مذهبی و التزام عملی به دستورات الهی با استفاده از آیات شریفه قرآن مجید در فرهنگ اسلامی

نویسندگان: دکتر سیامک شیخی*، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

شناخت دستورات الهی و آموزه‌های قرآنی برای تمامی مسلمانان امری ضروری است، زیرا نه تنها انسان را قادر می‌سازد که در مسیر حق تعالی قرار گیرد بلکه در عین حال به مصداق روایت "حاسبوا قبل ان تحاسبوا" نیز بر هر مسلمان حائز اهمیت است که قبل از مرگ قادر به خود سنجی و ارزیابی خویش باشد، زیرا انسان موظف است که مرتباً خود را مورد محاسبه و ارزیابی مستمر قرار دهد و به سعادت ابدی که همان حیات طیبه ابدی است نائل شود، از این رو بدیهی است که فرد به منظور ارزیابی عینی خود نیازمند یک مقیاس و شاخص دقیقی است که قادر گردد به طور مستمر وضعیت معنوی و دینی خود را مورد محاسبه قرار دهد. پس کاملاً منطقی است که شاخص و ابزار این سنجش بایستی خود کلام وحی و آموزه‌های قرآن مجید باشد تا اینکه روایی لازم را در این خصوص داشته باشد تا اینکه در صورت غفلت یا انحراف انسان از فرامین حق، فرد قادر باشد که به طور عینی میزان انحراف خود را از حق تشخیص دهد. "چاو" E. J. Chave و "ترستون" L. L. Thurston در سال ۱۹۲۹ "با طراحی و ساخت اولین مقیاس مذهبی را موسوم به "مقیاس نگرش به خدا" و نیز "مقیاس نگرش به کتاب مقدس" برای نخستین بار طراحی نمودند. آلپورت (۱۹۵۰) یک آزمون ۲۰ آیتمی را برای سنجش جهت گیری درونی و مذهبی را طراحی نمود، سپس "ون هوگل" Von Hugel سه جزء اساسی را برای مذهبی بودن انسان ارائه نمود و پس از وی "گلاک" (۱۹۶۲) از یک مدل پنج جزئی برای سنجش باورهای مذهبی استفاده نمود. در ایران "علون آبادی" (۱۳۵۲) پرسشنامه نگرش مذهبی مشتمل بر ۲۰ پرسش کامل و ۵ پرسش با استفاده از حکایت طراحی نمود، "گلریز" با اقتباس از آزمون آلپورت نگرش سنج مذهبی را طراحی نمود. "جان بزرگی" (۱۳۷۸) پرسشنامه ۱۰۰ آیتمی با چهارچوب مذهبی - اجتماعی را با استفاده از قرآن و نهج البلاغه طراحی نمود و "خدایاری فرد" (۱۳۷۸) مقیاس اندازه گیری باورها و نگرش مذهبی ۵۲ آیتمی دانشجویان را ساخت. "بهرامی" (۱۳۷۸) یک مقیاس جهت گیری مذهبی ۴۵ آیتمی طراحی نمود و سپس "آذربایجانی" (۱۳۸۳) پرسشنامه جهت گیری مذهبی ۷۰ آیتمی طراحی نمود. در نهایت اولین آزمون کامل موسوم به آزمون خود-سنجی باورهای مذهبی و التزام عملی به احکام الهی بر اساس آیات شریفه قرآن مجید مشتمل بر ۴۰۰ آیتم توسط نگارنده* در دانشکده پزشکی ارومیه طراحی و ساخته شد که در این مقاله به صورت علمی مورد بحث قرار گرفته است.

تکامل غدد جنسی در قرآن کریم

نویسنده: دکتر باقر پور حیدر

آدرس: دانشکده پزشکی - دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

قرآن کریم کتاب هدایت انسان‌هاست که از طرف خالق متعال جهت هدایت و خوشبختی انسان‌ها نازل شده است. با مطالعه آیات قرآن علاوه بر اینکه انسان درس خوب زیستن و رستگاری را می‌آموزد به گنجینه بسیار عظیمی از علوم که در آن نهفته است آگاهی پیدا می‌کند. هر چه علم پیشرفت می‌کند انسان بیشتر به عظمت این کتاب آسمانی پی می‌برد. یکی از این موارد آیات پنجم تا هفتم سوره مبارکه طارق می‌باشد که در زمینه تکامل غدد جنسی بیان شده است که می‌فرماید: "فلینظر الانسان مم خلق - خلق من ماء دافق - یخرج بین الصلب والترائب" یعنی انسان می‌بایست در خلقت خود تفکر کند او از یک مایعی که از ناحیه بین پشت (ستون فقرات) و اعضاء داخل شکم خارج می‌شود خلق شده است. به طور کلی از نظر علم جنین شناسی تمام اعضاء بدن انسان از سه لایه زایای جنینی اکتودرم، مزودرم و اندودرم منشاء می‌گیرد. لایه مزودرمی در طول تکامل به سه بخش مزودرم مجاور محوری، مزودرم واسطه‌ای و مزودرم صفحه جانبی تقسیم می‌شود. مزودرم مجاور محوری ستون مهره‌ها، مزودرم واسطه‌ای دستگاه‌های ادراری و تناسلی و مزودرم صفحه جانبی دیواره‌های طرفی بدن را می‌سازند. غده جنسی مذکر اولیه (بیضه) که تولید کننده مایع مذکور در آیه فوق می‌باشد در هفته پنجم زندگی داخل رحمی، به صورت یک جفت سستیغ طولی در بین مزودرم مجاور محوری (ستون مهره‌ها) و اعضاء داخل شکمی به وجود آمده سپس در طی فرایند تکامل جنین و توسط مکانیسم‌های هورمونی نزول پیدا کرده، از حفره شکم عبور نموده واز طریق کانال اینگوئینال وارد کیسه بیضه (اسکروتوم) در خارج شکم می‌گردد و این مطلبی است که قرآن کریم ۱۴۰۰ سال پیش بدان اشاره کرده است و دانشمندان پس از ده‌ها سال تحقیق و تفحص به آن پی برده‌اند و این یکی از معجزات این کتاب آسمانی می‌باشد.

کلید واژه: تکامل، غدد جنسی، جنین شناسی، قرآن کریم

روان شناسی بخشودگی و جایگاه آن در قرآن و دعاهای صحیفه سجادیه

نویسندگان: دکتر علی عیسی زادگان، غلامرضا اسم حسینی

آدرس: دانشگاه ارومیه، دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

درس‌های اخیر گرایش فزاینده‌ی بی از لحاظ پژوهشی در خصوص بخشودگی و ارتباط آن با فهم از تعارضات بین فردی دیده می‌شود و عمده علاقه پژوهشی به این امر مربوط است که بخشودگی در ارتباط با دیگران چگونه است و چه ارتباطی با افکار، احساسات و هیجان‌های فردی دارد که نسبت به او تخطی شده است. بخشودگی را چشم پوشی ارادی از حق عصبانیت و انزجار از عمل ارتكابی زیان آور که توسط خاطی روی داده است تعریف کرده‌اند که در این عمل حتی ترحم و دلسوزی و بزرگواری نسبت به خاطی نیز دیده می‌شود. پژوهشگران نشان داده‌اند که بخشودگی کاربردهای ضمنی سودمندی برای بهزیستی روانی و جسمی دارد. بخشودگی حتی اثرات سودمندی برای سلامتی خود بخشش کننده نیز دارد. بخشودگی با فشار خون طبیعی، ضربان قلب و به طور معنی داری با مصرف کم دارو و نشانگان جسمانی کمتری همراه است. بخشودگی به عنوان یکی از موضوعات اصلی در قرآن نیز مطرح شده است. در آیات متعددی بخشودگی بیان گردیده است مانند ولیعفوا ولیصفحوا (نور: ۲۲) و خذوا العفوا و امربا لعرف و اعرض عن الجاهلین (اعراف: ۱۹۹). یکی از منابع دینی شیعه که در این خصوص می‌توان به آن مراجعه کرد دعاهای صحیفه سجادیه است. بررسی دعاهای ۵۲ گانه کتاب صحیفه نشان می‌دهد که در حدود ۱۲۰ بار کلماتی مثل عفو یا بخشش تکرار شده است، بدین منظور در این مقاله مروری به این موضوع پرداخته شده است

کلید واژه‌ها: روان شناسی، بخشودگی، دعا، صحیفه سجادیه

بررسی نقش عادات‌های آگاهانه در انجام فرایض دینی: پایه‌های قرآنی، زیستی و شناختی

نویسندگان: دکتر رضا فیروزی، دکتر فیروز قادری پاکدل

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

عادات و عبادات مقوله مرتبط با فلسفه، دین و علوم مختلف است. عادت (habituation)، حساس شدن (sensitization) و یادگیری (learning) فرآیندهای زیستی مرتبط به هم هستند. حساس شدن به محرک دردزا رخ و در نهایت به نوعی یادگیری تبدیل می‌شود. گاهی موقع عادت را معادل سازش می‌گیرند. فرآیندهای عادت و غیرعادت (dishabituation) در هنگام تغییر محرک‌های محیطی به سرعت تغییر یافته و عملاً پاسخ‌های نورونی به محرک‌های جدید تلاش‌های جدیدی را ایجاد می‌کند. ورود محرک تغییراتی ایجاد می‌کند که می‌توان از آنها به عنوان تسهیل (facilitation)، تشدید (augmentation)، پاسخ‌های کزازی یا تتانی به محرک و تقویت طولانی مدت (long term potentiation) نام برد که انواعی از توصیفات فرآیندهای یادگیری هستند.

فرآیندهای یادگیری مثل عادت و حساس شدن فرم‌های ساده یادگیری هستند و به صورت ناآگاهانه رخ داده و آنرا یادگیری غیروابسته (nonassociative learning) می‌نامند. نگاه دین عمدتاً به رفتارهایی است که به صورت آگاهانه رخ می‌دهند و از سطح غریزه به سطح فطرت صعود می‌کنند. یادگیری وابسته (associative learning) درگرو محرک یا محرک‌های خاصی است که بتوانند فرآیندها و مدارهای یادگیری را فعال کرده و آن‌ها را وارد مسیر ایجاد حافظه نمایند. مشهورترین نوع از این یادگیری، یادگیری شرطی کلاسیک (classical conditioning) است. در این نوع یادگیری یک محرک خاص بنام محرک شرطی (conditioned stimulus) و محرک دیگر محرک غیرشرطی (unconditioned stimulus) است که باید جفت شدگی (pairing) خاصی داشته باشند. محرک شرطی می‌تواند تشویقی یا تنبیهی باشد و به همین جهت این نوع یادگیری به دو نوع تقویت مثبت (positive reinforcement) و منفی تقسیم می‌گردد. عامل تقویت (reinforcer) چه به صورت اولیه (اصلی) یا ثانویه مثل محرک شرطی و غیر شرطی از نظر زمان، اندازه، تاخیر ارزش گذاری متفاوتی خواهد داشت. از بعد عامل تقویت برنامه زمانی بندی (schedule) حضور یا ورود آن بسیار مهم است و به انواع Fixed-Ratio، Variable-Ratio، Fixed-Interval و Variable-Interval تقسیم می‌شود.

اگرچه در حیوانات محرک‌های این یادگیری ساده و خارجی هستند اما در انسان بسیاری از این محرک‌ها درونی و درون ساختی بوده و بیشتر به تجربه انسان وابسته هستند. رفتارهای شناختی (cognitive behaviors) جزء رفتارهای عالی است که در برگیرنده فعالیت‌های ذهنی است. بر این اساس در سال ۲۰۰۶ نوع دیگری از یادگیری تعریف شد. از دیدگاه شناختی این نوع یادگیری نه تنها از نظر ماهیت محرک یادگیری عاطفی است بلکه از نظر انتظار و نتیجه یادگیری نیز ماهیت عاطفی دارد. بنابراین در این نوع یادگیری مفاهیم و معانی قراردادی نقش حیاتی دارند. این یادگیری که در انسان نمود عینی بیشتر پیدا می‌کند، یادگیری مبتنی بر انگیزش (motivation) است. انگیزش بخشی از فرآیندهای عاطفی (emotional) در انسان است

که در اثر توجه (attention) ایجاد می‌گردد. مشخص شده است که توجه بر حسب مولفه های موضوع مانند شکل، رنگ، جابجایی و... می‌تواند قسمت‌های مختلف مغز را تحریک نماید ولی عملاً مرکز توجه در مغز وجود ندارد. این نوع یادگیری پایداری دایمی دارد و تبدیل اعمال یادگیری شناختی نقش زیادی در ارتباطات اجتماعی و نیز یادگیری اجتماعی دارد. یکی از مهم‌ترین یادگیری‌های شناختی یادگیری مشاهده ای (observational learning) و نیز یادگیری متکی بر انجام (doing based) است. در سال‌های اخیر مشخص شده است که در یادگیری شناختی مشاهده ای سلول‌های عصبی خاصی بنام سلول‌های آینه ای (mirror neurons) نقش عمده را دارند. این نورونها نه تنها در هنگام انجام فعالیتی تولید جریان‌های عصبی می‌کنند بلکه وقتی شخص چیزی را مشاهده کند فعالیت آن‌ها زیادتر می‌گردد. در واقع الگوی فعالیت این نورونها در مغز ما دقیقاً با همان فرآیندی مرتبط هستند که با الگوی خاص رخ می‌دهند.

یادگیری از طریق تقلید (learning by imitation) چه تقلید مشاهده ای یا کلامی نوعی از یادگیری شناختی است که در موارد یادگیری اجتماعی و نیز یادگیری مسایل فرهنگی و دینی نقش اساسی دارد. در سالیان اخیر مطالعات میدانی متعددی انجام شده‌اند که نشان داده‌اند بسیاری یادگیری‌ها در جوامع تابع یادگیری از طریق رسانه‌های مختلف ارتباط جمعی است. نقش تلویزیون و رادیو برای این نوع یادگیری‌ها بیشتر از سایر رسانه‌ها اهمیت دارد. مطالعه روی رفتارهای قهری و تهاجمی در برخی جوامع نشان داده است که رسانه‌های تصویری بیشترین رفتار تهاجمی را در بین نوجوانان و جوانان ایجاد می‌کند. از انواع جالب یادگیری شناختی، یادگیری فعال (active learning) است. این نوع یادگیری فرم‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد. یادگیری در گروه‌های بحث کوچک، فعالیت‌های حل مسئله، بحث‌های گروهی موضوعی از نوع یادگیری فعال است. این نوع یادگیری بهترین اثر در ایجاد حافظه و یادگیری را دارد. یادگیری مهارتی (skill learning) نیز از یادگیری‌های شناختی است. تقلید، اخذ راهنمایی، تقویت و البته تمرین بیشتر سهم را در این نوع یادگیری دارد.

علاج بدگمانی در روابط بین فردی بر اساس آموزه‌های قرآنی

نویسنده: دکتر صفر حامدینیا

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه و پیش زمینه: زندگی پیشرفته امروزی علیرغم ارتقاء سطح رفاه و آسایش جسمانی، بعد روانی انسانرا که در مواجهه مسقیم با انبوه استرس‌هاست، در معرض آسیب قرار داده است. انسان‌ها به دلیل درگیری افراطی با ارزش‌های جدید، از ارزش‌های اصیل و فطری خود فاصله گرفته‌اند. در نتیجه انواع احساس‌های نامطلوب در دل‌هایشان نسبت به یکدیگر به وجود آمده و به راحتی این حس‌های نامقبول را به همدیگر فرافکنی می‌کنند. در روابط بین انسان‌ها رفته رفته اعتماد جای خود را به بی‌اعتمادی و سوء ظن می‌دهد. زن و شوهرها به راحتی همدیگر را متهم به بی‌وفایی کرده و وفاداریه همدیگر را زیر سؤال می‌برند، که متأسفانه آمار فزاینده طلاق از نشانه‌های آنست. بنابراین به نظر می‌رسد که بهترین علاج، بازگشت به ارزش‌های اصیل و تقویت فطرت انسانی باشد.

روش کار: آیات قرآنی مهم‌ترین مرجع برای آشنایی با ارزش‌های اصیل انسانی بوده و همچنین دارای بهترین دستورالعمل‌ها برای روابط سالم بین انسان‌هاست. بعضی از آیات قرآنی اشاره مستقیم به علاج ناهنجاری‌های روانی دارند. چنانچه خداوند متعال در آیه ۱۲ سوره مبارکه حجرات می‌فرماید: "یا ایهاالذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ان بعض الظن اثم". یعنی: "ای کسانی‌که ایمان آورده‌اید از بسیاری لظن و گمان‌ها اجتناب کنید که بعضی از ظن و پندارها معصیت است". همچنین سخنی از بزرگان معصوم (ع) است که می‌فرماید: "گمان بد مبر، مگر خلاف آن ثابت شود". از سوی دیگر خوش بینی و حسن ظن باعث آرامش انسان‌ها شده و فراوان مورد تاکید قرار گرفته است. پیامبر (ص) می‌فرماید "گمان نیک داشتن عبادت است".

نتایج و بحث: بنابراین انسان‌ها با استفاده از آموزه‌های قرآنی و سخنان معصومین (ع) که علم آنان نیز از قرآن سرچشمه می‌گیرد، می‌توانند صفات پسندیده را در خود تقویت نموده و با پرهیز از بدگمانی‌های بی‌اساس به همدیگر، روابط بین فردی را اصلاح کرده و کانون‌های خانوادگی و دوستی‌ها را استحکام بخشند.

یافته‌های پاتولوژیک ناشی از مصرف گوشت خوک در انسان، مصداق بارز اعجاز علمی قرآن مجید

نویسندگان: علیرضا شیخی، حسین شمشیرگر

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه علوم پزشکی دزفول

تحریم غذاها و منابع غذایی غیر بهداشتی و مخاطره آمیز در واقع یکی از هدایا و عطایایی است که ادیان الهی و توحیدی برای پیروان خود به ارمغان آورده‌اند و این امر در شرایطی بود که هنوز که علوم پزشکی مدرن و به تبع آن انواع آسیب‌ها و پاتولوژی‌های میکروبی و ویروسی و... کشف نشده و اتیولوژی آن‌ها در بروز بیماری‌ها آشکار نگردیده بود. قرآن کریم، به عنوان معجزه جاویدان حضرت ختمی مرتبت، نبی اکرم (ص) در حدود چهارده قرن قبل، با نزول آیات نجات بخش از طریق وحی غذاها و منابع غذایی را که مصرف آن‌ها برای جسم و روح انسان مضر می‌باشند را بیان نموده و خوردن مسلمانان و مومنان را از آن‌ها نهی فرموده است. یکی از حیواناتی که مصرف گوشت آن جزو غذاهای حرام محسوب می‌گردد، گوشت خوک (Pork) است که قرآن مجید به آن "لحم خنزیر" اطلاق فرموده است، که در این خصوص می‌فرماید: "إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ". بدیهی است که هنگام نزول آیات شریفه قرآن مجید هیچگونه اطلاعات علمی و تکنولوژی پیشرفته جهت اخذ یافته‌های آزمایشگاهی و یا طبقه بندی جهت مشاهدات بالینی در حوزه علوم پزشکی مصداق و ماهیت وجودی نداشته است، لیکن خوشبختانه با تحول حوزه‌های مختلف علوم و خصوصا "کشف روش‌های بررسی آزمایشگاهی و نیز طبقه بندی انواع اختلالات در حوزه طب بالینی بعد از عصر روشنگری، یافته‌ها مبین این واقعیتند که مصرف گوشت خوک در انسان موجب بروز بیماری‌های ذیل می‌گردد: ۱. اسهال خونی؛ ۲. هپاتیت عفونی، ۳. انتامیبا هیستولیتیک، که موجب ابتلا انسان به اسهال آمیبی می‌گردد. ۴. بیماری شبه باد سرخ که در انسان به صورت لکه‌های سرخ و دردناک توأم با سوزش شدید روی دست‌ها ظاهر می‌شود؛ ۵. کرم کدوی خوک Taena Solium که موجب نارسائی در دستگاه گوارش انسان می‌شود. ۶. بیماری‌های کبدی و سیروز کبدی ۷. ۷. آنفلوآنزای خوکی ۸. تصلب شرایین ۹. خارش و التهاب پوستی، به علت داشتن چگالی فراوان هیستامین و ترکیبات ایمیدازول در گوشت خوک ۱۰. روماتیسم و التهاب مفاصل، که به علت سولفور موجود در مخاط‌ها باعث التهاب مخاط در تاندونها و غضروف‌ها شده و التهاب مفاصل و روماتیسم ایجاد می‌نماید. ۱۱. تری شینوز Trichinella Spiralis کرم دیگری که باعث ایجاد خارش و التهاب در جداره امعاء و پیدایش جوش‌ها و دمل‌های پراکنده در ارگان‌ها و ایجاد دردهای شدید عضلانی و سختی تنفس و ناتوانی در سخن گفتن و جویدن غذا در بیمار می‌شود تاکنون درمانی برای آن کشف نگردیده است. ۱۲. دردهای مفصلی و مسمومیت علت وجود چربی و اسیداوریک فراوان در آن ۱۳. سرطان، به علت افزودن نیتريت و نیتروآمین‌ها به گوشت خوک جهت ساختن سوسیس ۱۴. ایجاد بی بند و باری جنسی و بی غیرتی به مسائل ناموسی در مصرف کنندگان گوشت خوک به عنوان عوارض روحی و روانی مصرف گوشت خوک که از صفات و مشخصه‌های خوک می‌باشد. با عنایت به مراتب فوق و تدبر و تعمق در آیات الهی، اعجاز علمی قرآن به

زیبایی هر چه تمام تر فقط در یکی از احکام و آیات الهی برای انسان روشن می گردد که شاید خلقت این حیوان در اکوسیستم به عنوان دیده به ان محیط زیست و نیز امتحان بزرگ الهی برای مومنان توسط خداوند سبحان بیهوده و عبث نبوده است.

اتانازی: چالش‌های اخلاقی و اسلامی

نویسندگان: مهناز حاجی محمدیان، دکتر نازآفرین قاسم زاده*، دکتر ابراهیم خلیل بنی حبیب، دکتر سید جلیل

موسوی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه - مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران (**ارائه

دهنده)

مرگ در بسیاری از زمینه‌های اجتماعی و سیاسی و اخلاقی تبدیل به بحثی مجادله آمیز شده و مراقبت مناسب از بیماران مشرف به مرگ باعث ایجاد بحث‌هایی در رابطه با مداخلات درمانی و طرح مواردی از قبیل بی‌فایده‌گی درمان‌های پزشکی، کیفیت حیات و عدالت شده است. در این میان مذهب و ارزش‌های دینی از مهم‌ترین و موثر عوامل در تصمیمات اخلاقی مراحل انتهایی پایان حیات در تمام دنیا محسوب شده به گونه‌ای که تمامی ادیان به طرح مباحثی در مقوله مرگ و حرمت حیات انسان پرداخته‌اند. در این نوشتار سعی بر آن است تا به تبیین انواع اتانازی پرداخته و دیدگاه اسلام را در خصوص اتانازی و خودکشی با کمک پزشک را با توجه به ادله فقهی مشهور و غیر مشهور در خصوص تقدس حیات، یکی بودن قاتل و مقتول، تفکیک قاتل و مقتول، مقتول دارای حیات مستقره و غیر مستقره، قتل با اذن مقتول و با فعل ایجابی و یا ترک فعل، قتل بدون اذن مقتول با فعل مثبت و ترک فعل، حرمت قتل نفس محترم یا وجوب انقاذ نفس محترم از هلاک، احکام وضعی و تکلیفی مطروحه بیان کرده تا در تفکیک مراقبت‌های تسکینی پایان حیات از اتانازی موثر واقع گردیده و راهنمای کاربردی برای پزشکان ارائه شود.

واژه‌های کلیدی: اتانازی، اخلاق پزشکی، اسلام

مقالات پوستر

بهداشت روانی جنسی در اجتماع از منظر احادیث

نویسندگان: مصطفی احمدی فر*، دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی

آدرس: قم، جامعه المصطفی العالمیه، گروه علوم قرآن و حدیث

در حالی که جهان با شتاب توصیف ناپذیری به سوی صنعتی شدن و جهانی عاری از دشواری و سختی و تحولات عمیق فن آوری در حال حرکت است، همچنان موضوع بیماری‌ها و مشکلات روانی، موضوعی در خور توجه و نه چندان خشنود کننده به حساب می‌آید. از جمله بیماری‌های روانی که دامنگیر جوامع گشته، بیماری دهشتناک، جنسی است. این معضل، کالبد وریشه جوامع را هدف قرار داده و آشفتگی روانی و پریشان حالی را به دنبال خواهد داشت.

قرآن کریم و روایات در خصوص این موضوع به لحاظ مبنایی و محتوایی از غنای والایی برخوردار است و نقش بسزایی در کاهش و از بین بردن فشارهای روانی جنسی و تامین بهداشت روانی جنسی افراد و اجتماع، دارد. اسلام، راهکارها و سفارش‌هایی در این بین دارد که زمینه ساز بهداشت و سلامت جنسی در اجتماع است؛ آن سان که فشارهای روانی جنسی مردم را از بین می‌برد و بهداشت روانی جنسی آنان را در این زمینه تقویت و پاتامین می‌کند. از جمله مطالب یاد شده در این به اره می‌توان از، عمده‌ترین بیماری‌های جنسی، پیامدهای آنان در اجتماع و راهکارهای اسلام برای مقابله با این گونه بیماری‌ها، نام برد. کلید واژه‌ها: بهداشت، روان، بهداشت روانی جنسی، اجتماع، حدیث.

انجیراز دیدگاه قرآن و روایات

نویسندگان: مرضیه ابراهیمی، زهرا طیبی، حمیده کریمی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

"والتین و... لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ" سوره تین آیه (۳-۱)

سوگند به انجیر... ما انسان را به بهترین قوام آفریدیم.

و قرآن به دنبال قسم به انجیر و زیتون و سینا و شهر امن مکه، می فرماید:

"وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ"

این مسأله نشانگر رابطه‌ای است بین انجیر و زیتون و امنیت و قوام بدن و سلامتی انسان.

امام رضا (علیه السلام) می فرماید:

"يشد العظم و ينبت الشعر و يذهب بالداء حتى لا يحتاج معه الى الدواء"

انجیر استخوان‌ها را (که قوام بدن است) استحکام می بخشد و موی را می روپاند و درد را از بین می برد، تا جایی که با وجود

آن، به دارو نیاز نیست

انجیر تازه حاوی ۹۰ درصد و انجیر خشک حاوی ۲۴ درصد آب می باشد.

خواص درمانی: مقوی نیروی جسمی، دارای طبیعت گرم، نیروزا، رفع کننده خشونت سینه، درد سینه، سرفه، خنک کننده

قلب، ملین ملایم، مسکن حرارت و تشنگی و رفع کننده ورم طحال، مفید در معالجه بواسیر.

محققان آنزیمی را در انجیر به نام فیین کشف کرده‌اند که در هضم غذا کمک می کند. اخیراً نیز یک ماده شیمیایی ضد

سرطانی از انجیر جدا کرده‌اند که این ماده در مورد تومورهای بدخیم انسان اثرش خیلی بیشتر و محسوس‌تر از تومورهای

بدخیم موش‌های مورد آزمایش بوده است.

کلیدواژه‌ها: انجیر، قرآن، روایات

سلامت نهاد خانواده در پرتو فرامین وحی

نویسنده: سیما امید باراندوزی،

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، مرکز آموزشی درمانی روانپزشکی

دیباچه: سخن با نام خدا آغاز و با استعانت از او، به معرفی قرآن از زبان خود قرآن و نهج البلاغه پرداخته شد و اینکه این کتاب با عظمتی است که شک در آن راه ندارد، و مایه هدایت پرهیزکاران است؛

مقدمه: این واقعیت است؛ که تمام آموزش‌های الهی، قوانین فطری و عقلانی هستند و به همین علت در تمام مناطق جغرافیایی و تمامی زمان‌ها قابل استفاده‌اند و می‌توانند در پیشگیری از بیماری‌هایی که جنبه عضوی و ارثی ندارند، مفید باشند. آموزش‌های الهی به خصوص دستورات قرآن، به گونه‌ای تنظیم شده‌اند؛ که عمیق‌ترین مسائل علمی و بهداشت روانی را با زبانی ساده و قابل فهم عموم، بازگو می‌کنند.

روش: در این مقاله از روش تحقیق توصیفی- کتابخانه‌ای و مطالعه کتب تفسیر قرآن کریم و کتاب صراط سلوک و کتب روانشناسی و نیز نرم افزارهای قرآن کریم و...مدد جستیم.

بحث: در این مقاله از میان انبوه دستورات و احکام، نکاتی چند را در حد توان خویش از دل قرآن و روایات و احادیث از لابلای تفاسیر، استخراج و به صورت موردی (پیرامون خانواده و سفارشات قرآن و نیز ضعف‌ها و کارکرد نادرست نهاد خانواده) به بحث نشستیم.

نتیجه: با کنکاش در آیات و احادیث، واضح است؛ که ارتباط تنگاتنگی میان احکام و فرامین قرآن کریم و رشد و سلامت خانواده‌ها و همچنین جامعه وجود دارد. که اجرای دستورات و احکام قرآن در امور زندگی برای بهتر زیستن و رسیدن به رستگاری است. از آرمان‌های تربیتی هر مکتب و نظام تعلیم و تربیت تحقق انسان کامل است. و اساسی‌ترین وظیفه جامعه، این است که تعیین کند صراط مستقیم برای خانواده چیست؟ در بحث راهبردها، اشاره شد که بی شک آن چه امروزه برای نظام اسلامی حائز اهمیت است؛ اتخاذ سیاست‌ها و روش‌هایی است، که فعالیت کلیه نهادها را در جهت ارتقای جایگاه خانواده، هماهنگ و تقویت کند و موانع کارآمدی را تا حد امکان از میان بر دارد و با فرازی از دعای امام زین العابدین (ع) بحث را به پایان آمد.

کلید واژه‌ها: قرآن، خانواده

قلب سلیم و بیماری های آن

نویسندگان: محدثه نعمتی، دکتر زکیه رستم زاده، قادر احمدی، معصومه وجدانی، مهدیه نعمتی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

اهداف: آمار دقیق در کشورهای پیشرفته صنعتی نشان می‌دهد که بیماری‌های قلبی مهم‌ترین عامل مرگ و میر می‌باشند و استقبال گسترده مردم از برنامه‌های پیشگیرانه در جهت کاهش مقدار کلسترول، فشار و قند خون، اصلاح الگوی تغذیه، تمرینات ورزشی و مقابله با موجبات خطر (Risk Factors) همچون سیگار و مشروب نشان می‌دهد که تا چه حد سلامت قلب برای مردم اهمیت پیدا کرده است. اما مهم‌تر از جسم ما، روح و جان جاوید ما می‌باشد که سلامت و سعادت آن در اولویت قرار دارد. به همین دلیل هم در قرآن از نشانه‌های سلامت یا بیماری "قلب روحانی" فراوان سخن گفته و هلاکت یا نجات آدمی را به آن نسبت داده است. قرآن با ۱۲ بار ذکر جمله: "فی قلوبهم مرض" (در دل آنان بیماری است)، از امراضی که در قلب آدمی رسوخ می‌کند هشدار داده است.

در این مطالعه می‌خواهیم انواع امراض قلبی را که قرآن برشمرده است یک به یک مورد نظر قرار دهیم.

یافته‌ها: ۱- طبع قلبی (از دست دادن آزادی فکر) بیش از همه امراض قلبی، قرآن از "طبع" نام برده است. معنای کلمه "طبع" این است که چیز قابل انعطافی را به صورت ثابت و به شکل معینی دربیآوریم. خداوند در قلب آدمی قابلیت تغییر و تحول شگرفی قرار داده است که بتواند در ارتباط با اطلاعاتی که دائماً توسط اَبزار شناخت خود (چشم و گوش و عقل) کسب می‌کند، دگرگون شود و رشد و کمال یابد و به تعبیری امروزش از دیروزش بهتر شود. کسانی که قلبشان دچار "طبع" می‌شود، به تدریج این قابلیت را از دست می‌دهند و دچار نوعی دگم اندیشی، تصلب عقیدتی، تعصب دینی و توقف فکر و اندیشه می‌شوند. این‌ها بزودی نگاه مستقل و آزاد خود را به موضوعات جدید از دست می‌دهند و واسیر یک سلسله افکار و عقاید شکل گرفته و ثابت و دیکته شده می‌گردند و به هیچ قیمتی نمی‌توان در دل آن‌ها نفوذ کرد. در قرآن ۱۱ بار واژه "طبع" تکرار شده و مصادیق و نمونه‌های عینی آن را عمدتاً در گروه‌ها و اشخاص زیر سراغ داده است:

۱- جبّارین (دیکتاتورها و مستبدین) و متکبرهای زورگو: کذلک یطبع الله علی قلب کل متکبر جبّار. ۲- متجاوزین به حقوق مردم (معتدین) ۳- کسانی که انگیزه‌ای برای درک حقیقت ندارند و نمی‌خواهند بفهمند (الذین لایعلمون) ۴- اشخاص و گروه‌های ریاکار مذهبی که دین را دکان دنیا می‌کنند ۵- ملت‌هایی که با زیر پا نهادن قوانین الهی به دنیا رو می‌کنند و شیفته و دلداده آن می‌شوند. ۶- منافقین دوچهره که پشت ماسک مذهب، منافع مادی خود را تعقیب می‌کنند.

۲- قساوت (سنگدلی): در زبان قرآن قساوت مقابل بی‌رحمی نیست، بلکه حالتی شبیه همان "طبع قلبی" است که همچون سنگ بسیار سخت و نفوذناپذیر شده باشد. کسانی که به دلیل اشتغال به تمنیات نفس و تمایلات دنیایی، انگیزه و احساس حق طلبی را در خود تضعیف کرده‌اند، همچون سنگ بی تفاوت و روگردان از آن می‌شوند.

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

قساوت قلب، امری ذاتی، موروثی و ناگهانی همچون بیماری‌های قلب فیزیکی ما نیست، حالتی است که به تدریج، روز به روز و ذره ذره عارض می‌شود، قرآن در تمثیلی گویا چنین حالتی را در مورد بنی اسرائیل به دلیل قرن‌ها گمراهی و انحراف از حق، در روند تاریخ گذشته‌شان نشان داده است. برخی از انسان‌ها در اثر ناسپاسی و انحراف از حق، به چنان قساوت و سنگدلی دچار می‌شوند که قلبشان از سنگ نیز سخت‌تر می‌گردد. نگاه کنید به آیه مورد نظر:

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارِهِ أَوْ أَشَدَّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارِهِ لَمَّا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَّا يَشَقُّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَّا يَهْبِطُ مِنَ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ مَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ پس دل‌های شما بعد از آن سخت شد همانند سنگ یا سخت‌تر از آن، چرا که از برخی سنگ‌ها نهرهای متعدد منفجر و جاری می‌شود و برخی ترک خورده و از شکاف آن آبی جاری می‌شود و برخی نیز از خشیت الهی هبوط می‌کنند و خدا از آنچه می‌کنید غافل نیست.

۳ - ختم قلب: همانطور که "ایست قلبی" موجب مرگ قطعی انسان می‌شود، از نظر روحی نیز "مرحله ختم قلبی" مفهوم زوال قابلیت تغییر را دارد. اهل لغت، ختم قلب را مهر زده شدن آن معنا می‌کنند. قرآن تصریح می‌کند:

بقره ۷ - إِنَّ كَذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ نَذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَ عَلَى سَمْعِهِمْ وَ عَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً... "کسانی که راه انکار و حق پوشی (کفر) را برگزیده‌اند، تفاوتی نمی‌کند چه هشدارشان بدهی یا بی تفاوت بمانی. آن‌ها ایمان نمی‌آورند، چرا که (به دلیل نادیده گرفتن حقایق) خداوند بر دل‌ها و گوش‌های آن‌ها "مهر خاتمه" زده و بر چشمانشان گویی پرده‌ای است..."

"نادیده گرفتن حقیقت" از "خودبینی" ناشی می‌شود، کسی که خالق هستی را نمی‌پرستد، در واقع با پیروی از خواهش‌های دل و هوای نفس، "خودش" را می‌پرستد و به رغم علم و دانش اکتسابی، در حقیقت گمراه است. قرآن سقوط به مرحله "خودپرستی" را، که انحرافی از خداپرستی است، از آثار ختم قلب شمرده است:

جائیه ۲۳ - أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً... آیا به آن کس که هوای نفسش را معبود خود گرفته (و به آن تسلیم شده) توجه کرده‌ای؟ (در نتیجه طبیعی چنین رفتاری) خداوند او را هر چند عالم بود، گمراه کرد و بر گوش و دلش مهر (غفلت) نهاد و بر دیده‌اش پرده‌ای کشید...

بحث و نتیجه گیری: حیات ما بستگی به روح و قلب دارد. سعادت و شقاوت انسان نیز به چگونگی قلب او بستگی دارد. خدا در قرآن می‌فرماید: «روزی که مال و اولاد برای انسان سودی ندارد مگر کسی که با قلب سالم به سوی خدا برود». (سوره شعراء،

ایه ۸۹)

چنانکه ملاحظه می‌کنید در آیات قرآن سلامت به قلب نسبت داده شده است و سعادت اخروی انسان را منوط به این می‌داند که با قلبی سالم و خاشع به سوی خدا باز گردد. از طرف دیگر قرآن بعضی قلوب را به عنوان قلب بیمار معرفی می‌کند، و می‌فرماید: «در قلوب آن‌ها (منافقان) بیماری بود. پس خدا بیماری آن‌ها را اضافه کرد». (سوره بقره، ایه ۱۰) از آیات قرآن و روایات چنین استفاده می‌شود که قلب و روح انسان مانند بدن سلامت و بیماری دارد. خدایی که خالق قلوب و نفوس است و معصومین که انسان شناس هستند از بعضی از بیماری‌های قلب خبر می‌دهند. آن‌ها اموری از قبیل: کفر، نفاق، تکبر، کینه توزی، غضب، خیانت، خودبینی، غیبت، حرص و دیگر صفات زشت را به عنوان بیماری قلب و روح معرفی کرده‌اند. کسانی که با چنین قلب‌هایی از دنیا بروند با قلب‌های، سالم به نزد خدا نمی‌روند، تا مشمول این آیه باشند که:

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

«یوم لاینفع مال و لابنون. الا منتی الله به قلب سلیم». (سوره شعراء، آیات ۸۸ و ۸۹)
بیماری‌های قلب و نفس را نمی‌توان کوچک و ناچیز شمرد، بلکه به مراتب از بیماری‌های جسم خطرناک‌تر و علاجش مشکل‌تر می‌باشند. در بیماری‌های جسمانی تعادل بدن به هم می‌خورد و درد و ناراحتی و احیاناً نقص عضو به وجود می‌آید؛ ولی به هر حال محدود است و تا پایان عمر بیشتر ادامه ندارد؛ اما بیماری‌های قلب و نفس، شقاوت و شکنجه و عذاب اخروی را به همراه دارد، درد و عذابی که تا عمق دل فرو می‌رود و روح را می‌سوزاند.

کلید واژه‌ها: طبع قلب، قساوت، ختم قلب

ریحان در قرآن، احادیث و طب

نویسندگان: شهربانو زارعی مدوئیه*، فریده صحرائیان جهرمی

آدرس: گروه خدمات بهداشتی درمانی-دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی یزد

چکیده: اهداف: با توجه به ویژگی‌ها خاص گیاه ریحان در قرآن، احادیث و خواص دارویی آن و با توجه به نیاز جامعه به ارتقاء سلامتی و طب پیشگیری و اهمیت استفاده از سبزی‌ها این موضوع انتخاب شده است.

روش بررسی: این مطالعه یک مطالعه مروری بوده و کلیه اطلاعات گردآوری شده بر اساس منابع کتابخانه‌ای الکترونیکی و غیر الکترونیکی مشتمل بر مقالات و گزارش‌ها و کتاب می‌باشد.

یافته‌ها: ریحان کلمه عربی و به معنی گل و سبزه می‌باشد. گیاهی است علفی و کوچک و یک ساله و معطر که ارتفاع ساقه‌ها آن ۲۰-۴۵ و گاهی تا ۶۰ سانتی متر می‌رسد. دارای برگ‌های متقابل و بیضوی و نوک تیز با کناره‌ها دانه دار می‌باشد. ساقه‌ها آن اغلب به صورت چهار ضلعی است و رنگ ساقه‌ها سبز تند است. انواع مختلف ریحان که بیش از ۱۶۰ نوع است وجود دارد. که تفاوت‌هایی در مزه و ظاهر آن وجود دارد. مزه ریحان شیرین و تند است. ریحان را معمولاً به دو نوع تقسیم می‌کنند: دارنده برگ‌ها سبز تیره و برگ‌ها کوچک سبز مایل به زرد. در جایی آمده که ریحان گیاهی است که اصلاً در هندوستان بوده ولی از قرن ۱۲ کشت آن در فرانسه معمول شده و امروزه تقریباً در همه کشورها کاشته می‌شود و جز سبزی‌ها خوردنی مصرف دارد و همه آنرا می‌شناسند.

خداوند در قرآن در ۲ سوره در مورد ریحان سخن به میان آورده است. در سوره الرحمن آیه ۱۲ و در سوره واقعه آیه ۸۹. در احادیث و اخبار هم از امام صادق (ع) نقل شده است که ریحان سبزی پیامبران است و برای آن ۸ خصلت بیان نموده‌اند. همچنین از امام کاظم (ع) نقل شده که ریحان مرض سل را از بین می‌برد.

در کتب قدیمی از جمله در قانون ابن سینا آمده است: ریحان لطیف و خشکاننده است و برای بواسیر سودمند است و برای درمان ورم بلغمی با سرکه مفید است. همچنین سن برنارد در هزار سال پیش از ریحان برای درمان بیماران مالیخولیایی استفاده می‌نموده است.

در طب نیز خواص زیادی دارد از جمله: رفع سرگیجه، دلپیچه، سیاه سرفه، هضم غذا، رفع بیخوابی، درمان نفخ دستگاه گوارش، بالا بردن مقاومت بدن در برابر سموم و...

نتیجه گیری: ریحان گیاهی است که دارای کلسیم، پتاسیم، سلولز، ویتامین و... است. لذا خواص زیادی دارد. بهتر است جای آنرا سر سفره‌ها باز کنیم.

کلید واژه‌ها: ریحان، قرآن و احادیث، خواص طبی

بررسی گوشت حرام از منظر قرآنی و بهداشتی

نویسنده: دکتر محمد سلیمی راد

آدرس: اداره کل دامپزشکی استان آذربایجان غربی

قرآن، این معجزه جاوید الهی دارای دستورات جامعی در ابعاد زندگی بشری می‌باشد. در چهار سوره قرآن کریم گوشت‌های حرام مطرح شده است که از جمله آنها می‌توان به آیه ۳ سوره مائده اشاره کرد. در ابتدای این مقاله به بررسی فیزیولوژی اعصاب قلب در ذبح شرعی و اهمیت موضوعات واجبات ذبح - مستحبات ذبح، و مکروهات ذبح پرداخته شده و دلایل بهداشتی این موارد در استحصال گوشتی که از نظر بیوشیمیایی و میکروبیولوژی سالم‌ترین گوشت می‌باشد مطرح می‌شود. مواردی از قبیل رعایت ذبح از بالای جوزه - آب دادن قبل از ذبح - کراهت ذبح دام در شب - رعایت دقیق برش کامل اوداج اربعه - عدم برش نخاع قبل از خروج کامل روح از بدن - فیزیولوژی اعصاب قلب به هنگام ذبح شرعی و تاثیر آن در خونگیری بهتر از لاشه و حصول بهترین پ هاش گوشت جهت کاهش بار میکروبی گوشت مورد بحث قرار می‌گیرد.

در نهایت گوشت‌های حرام بر اساس آیه ۱۴۵ سوره انعام مورد بررسی واقع شده و تفاوت حرمت گوشت‌ها بر اساس تفاسیر قرآنی المیزان و نمونه و زمینه‌های بهداشتی آن‌ها مورد بحث قرار می‌گیرد.

تأثیر تغذیه بر اخلاق و سلامت از دیدگاه قرآن و حدیث

نویسندگان: شهناز پسندیده - شمسی شهریار فر

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

قرآن کریم، پاسخگوی تمام نیازهای مادی و معنوی انسان در مسیر رشد و کمال، و جامع برنامه‌ها و دستور العمل‌هایی است که در پرتو آن می‌توان به سعادت دنیوی و اخروی نائل شد. از این رو در کنار بیان احکام، دستوراتی نیز در حیطه زندگی مادی انسان، در آیات قرآن به چشم می‌خورد که به عنوان مقدمه و ابزاری مهم در جهت تحقق هدف آفرینش و کمال مادی و معنوی او به شمار می‌رود.

از طرف دیگر انسان دارای دو بعد روحی و جسمی است که بر همدیگر تأثیر گذارند و رشد و تعالی هر کدام به دیگری وابسته است. از این رو حفظ سلامت بخش مادی به عنوان وسیله‌ای ارزشمند در جهت کمال و تعالی او بسیار حائز اهمیت می‌باشد. تغذیه به عنوان مهم‌ترین عامل سلامتی، تأثیر بسزایی در روند تکامل روح و جسم انسان دارد؛ از این رو نوع و کیفیت تغذیه بسیار مورد توجه اسلام بوده و احکام و دستورات ارزشمندی در قرآن و روایات به این موضوع اختصاص یافته‌اند. این مقاله در صدد آشنایی با فرهنگ ناب اسلامی در موضوع تغذیه و نهادینه کردن آن در زندگی افراد و جامعه اسلامی می‌باشد.

کلید واژه‌ها: تغذیه، قرآن کریم، تغذیه، سلامت، حدیث، اخلاق

پادزهر و ارتباط آن با Trichobezoar و بررسی تاریخیچه و اثرات فارماکولوژیک آن در متون اسلامی

نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، حسین جعفری زاده، معصومه شریفی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر

مقدمه: واژه‌ی فارسی «پادزهر» سیر تحول جالبی را طی نموده که شاید دانشجویان پزشکی ایرانی امروز از تاریخچه و دگرگونی عمیق معنایی آن بی‌خبر باشند و این مقاله بتواند این اصطلاح کهن علمی و معادل غربی آن *bezoar* را با شرح تاریخیچه‌ی آن، به علاقمندان تاریخ طب اسلامی معرفی نماید. امید است با بررسی‌های علمی و آشنایی صحیح با پیشینه‌ی پُرافتخار و نقش ممتاز ایرانیان در رشد و بالندگی دانش پزشکی، به ویژه در دوره‌ی اسلامی، در بازیابی جایگاه واقعی خود کوشا تر باشیم.

روش کار: بدین منظور کتب مهم طب اسلامی و قدیم به زبان فارسی و عربی و نیز منابع مدرن تخصصی بیماری‌های گوارشی مورد بررسی قرار گرفت. و در نهایت با بررسی‌های ریشه‌شناختی تاریخیچه‌ی این اصطلاح مورد بررسی تاریخی قرا گرفت.

نتایج: پادزهر در زبان فارسی، واژه‌ی شناخته شده‌ای است که تقریباً در تمامی فرهنگ‌های لغت می‌توان آنرا یافت. برای مثال در فرهنگ هشت جلدی بزرگ سخن، در مقابل پادزهر (با تلفظ *pād-zahr*) می‌خوانیم: ۱- [اصطلاح] پزشکی) هر ماده‌ای که برای خنثی کردن سم به کار رود. سپس با ارائه شاهدهی از عنصرالمعالی به ذکر عبارت: «هر زهری را پادزهری ساخته‌اند» می‌پردازد. این فرهنگ در ادامه با ذکر مجازی بودن معنی دوم می‌آورد: ۲- (مجاز) هر چیزی که بتواند اثر چیز دیگر را خنثی یا کم کند. فرهنگ معاصر فارسی که عمدتاً شیوه‌گزینش و پردازش آن به واژگان بیشتر بر کاربرد امروزی و مردمی آن نزدیکتر است، ذیل پادزهر می‌نویسد: ۱- هر یک از داروهای از میان برنده‌ی اثر زهرها در بدن؛ تریاق. ۲- ماده‌ای (معمولاً) پروتئینی که در بدن جانداران برای خنثی کردن زهرابه‌ی باکتری‌ها تولید می‌شود. ضمناً این فرهنگ اشاره می‌کند که گونه‌ی گفتاری این کلمه به صورت پازهر است. در خصوص ماهیت و منشأ پادزهر از قدیم‌ترین نوشته‌های موجود در دوره‌ی اسلامی درباره‌ی پادزهر چنین بر می‌آید که نوعی خاص از آن منظور و معروف بوده است، اما تصریحی به ماهیت حقیقی آن یافت نمی‌شود. بعض منابع متأخرتر دو گونه «معدنی» (کانی) و «حیوانی» (جانوری) را معرفی کرده‌اند. در آثار دوره‌ی اسلامی ابوریحان بیرونی آنرا «حَجَر الباذزهر»، لفظاً «سنگ پادزهر» نام نهاده است. و بدان خاصیت زهرکشی و دفع مسمومیت را منسوب نموده‌اند. در نهایت اشتقاق این واژه از این قرار است: پادزهر، از فارسی میانه (پازند) *pa: tzahr*، مرکب از زهر «سَم» و پیشوند پاد (< فارسی باستان *-pata**، هم‌ریشه با *-paiti* اوستایی)، لفظاً به معنای «ضد زهر» (هَرَن و هوبشمان، ج ۱، ص ۳۲۶، ۳۳۴) و به گونه‌های فادزهر یا فادزهر نیز معرب شده است.

نتیجه‌گیری: اصطلاح زیبا و اصیل ایرانی پادزهر و معرب آن به صورت فادزهر بر اساس باورهای قدیمی طب این مرز و بوم بر ماده یا مواد کانی و آلی (سنگ پادزهر یا انواع حیوانی) آن اطلاق می‌شده که خاصیت ضد سمی برای آن قائل بوده‌اند. ولی پس

از منسوخ شدن این مفهوم و کاربرد، بعدها در متون پزشکی نوین، مستقل از مفهوم قبلی و صرفاً با اتکا به حافظه‌ی افکار عمومی در این کشور، مجدداً این واژه‌ی قدیمی در مفهومی کاملاً نو (antidote) به ویژه در علوم ایمنولوژی و فارماکولوژی بکار گرفته شده است. وضعیت این واژه در زبان فارسی و متون اسلامی را می‌توان با سرنوشت کلمه‌ی antibiotic مقایسه نمود که یک یا دو سده قبل از اکتشاف اولین آنتی بیوتیک توسط دکتر فلمینگ، در علوم انسانی و متون فلسفی به معنی «ضد ماده یا ضد حیات» بود، که پس از کنار گذاشته شدن آن مفهوم سال‌ها بعد در علم پزشکی و فارماکولوژی نوین نمودی دیگر باره با کاربردی نوپدید یافت.

میوه‌ها در قرآن و نقش آن‌ها در سلامت

نویسنده: فریبا احمدی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی اردبیل - ستاد شاهد و اینارگر

میوه‌ها نعمت‌های خداوند هستند که به بشر ارزانی شده است و درختان نشانه‌هایی از خرمی و سرسبزی بهشت او. خداوند گونه‌های مختلف از میوه‌ها و درختان را آفریده و درعین حال به بشر این اختیار را داده که با ترکیب آن‌ها میوه‌های جدیدی بسازد و بر آنها نام‌های تازه‌ای بگذارد. میوه‌ها در شکل، رنگ و بو، طعم و مزه و خواص از آیه‌ها و نشانه‌های بزرگ خداوند هستند. در قرآن کریم از چند درخت میوه نام برده شده که با دقت در کاربرد آن‌ها ممکن است نکات ارزشمندی به دست آید. مثلاً اینکه ثمر آن‌ها خصوصیت ویژه‌ای داشته‌اند و یا اینکه برای همه بشر شناخته شده‌اند و یا آنکه "شاه میوه" محسوب شوند و یا نکات دیگری که با تعمق و تأمل در آیات کریمه قبل وبعد و نام سوره و موضوعی که آن میوه در سیاق آن مطرح شده می‌تواند بدست آید.

در پاره‌ای موارد قرآن کریم به درخت این نوع میوه‌ها هم اشاره می‌کند که البته این هم از عجایب قرآن است. بهر حال؛ انگور، زیتون، انار و خرما چهار میوه‌ای هستند که به کرات و با صراحت در قرآن از آن‌ها نام برده شده است. انجیر، موز و ترنج اگر چه در بیشتر ترجمه‌های قرآن آمده اما مورد اختلاف و گفتگوی بین مترجمین و مفسرین است که به معنای لغوی و اصطلاحی آن واژه‌ها باز می‌گردد. نکته مهم این است که در قرآن کریم هر موضوعی در راستای هدایت عنوان شده است. مطرح شدن نام میوه‌ها و سبزیجات در قرآن با هدف بیان کردن روش تغذیه و مراحل تغذیه نبوده است، بلکه نخستین هدف از توجه قرآن به میوه‌ها توجه دادن مؤمنان به قدرت خداوند است که این امر در آیه ۱۶۰ سوره اعراف مطرح شده است. تعقل و تفکر از اهداف و دلایل دیگر اشاره به میوه‌ها در قرآن است، قرآن با هدف تعقل و تفکر مردم برخی از این میوه‌ها را نام می‌برد. در سوره بقره آیه ۶۱ سومین هدف ذکر میوه‌ها در قرآن را بحث پیامبر شناسی و نبوت می‌داند. بیان نام میوه‌ها در قرآن همچنین با نشان دادن لطف و رحمت الهی نسبت به مردم هم بوده است و در این رابطه میوه‌ها را نام برده و در آخر از رحمت صحبت به میان می‌آورد. نشان دادن علم و آگاهی خداوند به بندگان از جمله اهداف الهی در اشاره به این موضوع بوده که در آیه ۵۹ سوره انعام این موضوع مورد اشاره قرار گرفته است. استفاده صحیح از میوه‌ها و خوردنی‌ها و توجه به حقوق دیگران در امر تغذیه نیز باید مورد توجه قرار گیرد. در سوره انعام آیه ۹۹ طریقه رشد گیاهان را مورد اشاره قرار داده و یادآور شده است که گل به انار تبدیل می‌شود و چینش زیبای دانه‌های انار را عبرتی برای اهل ایمان دانسته است. بحث معاد شناسی از دیگر اهدافی است که خداوند مدنظر داشته است و با نام بردن برخی از این میوه‌ها، معاد را برای انسان یادآوری می‌کند و برای مثال میوه‌های دنیوی را به میوه‌های بهشتی تشبیه می‌کند که از آن با اصطلاح تشبیه معقول به محسوس یاد می‌کنند. قسم خوردن خداوند به برخی میوه‌ها نشانه اهمیت این میوه‌ها است. قرآن همچنین فراوانی میوه‌ها، گل‌ها و گیاهان را مایه امتحان مردم دانسته و فرموده

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

است که این میوه‌ها با هدف امتحان شما در اختیارتان قرار داده‌ایم تا امتحان کنیم که شما شکر نعمت به جا می‌آورید یا خیر. بیان اعجاز یا شگفتی‌های علمی قرآن از دیگر اهداف اشاره خداوند به میوه‌ها و سبزیجات است. قرآن تنها در فصاحت و بلاغت دارای اعجاز است، بلکه در همه چیز دارای اعجاز است. این اعجاز می‌تواند موجب تقویت ایمان میان جوانان و حتی تشریف غیرمسلمانان به اسلام شود. اکثر میوه‌هایی که در قرآن آمده برای سلامتی بدن بسیار مفید است.

درمان وسواس فکری با قرآن

نویسندگان: ریحانه علیخانی* - فتانه منصوری

آدرس: بروجن، دانشکده پرستاری و پیراپزشکی

زمینه و هدف: یکی از بیماری‌های روانی که اندیشه جامعه امروزی ما را سخت درگیر خود کرده است، بیماری روانی وسواس می‌باشد. وسواس انواع گوناگونی دارد: وسواس فکری، اخلاقی و عملی و باید بدانیم، همان طور که شستشویهای بیش از اندازه، پیامدهای تلخ و ناگواری را به دنبال دارد، وسواس فکری هم با پریشان فکری‌ها و ناآرامی‌هایی که زائیده پندارهای غلط شخص بد فکر می‌باشد، هدف از این مقاله بررسی راهکارهای قرآن در درمان وسواس می‌باشد.

روش بررسی: این پژوهش بر اساس بررسی مروری، متون و تفاسیر اسلامی و مقالات انتشار یافته و جستجوی پیشرفته اینترنتی انجام پذیرفته است.

یافته‌ها: ۲۹ آیه از قرآن به نوعی به وسواس اشاره کرده است و در ۷ آیه به درمان و شیوهی مبارزه با وسواس اشاره نموده است. قرآن درباره‌ی وسواس این گونه مثال می‌زند: «فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ» طه/۱۲۰ یعنی شیطان به سوی انسان چراغ می‌زند اگر رفتی با شما تماس می‌گیرد «مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ» الأعراف/۲۰۱ یعنی شیطان تماس می‌گیرد، اگر تماس گرفت نفوذ می‌کند «يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ» الناس/۵ بعد وقتی نفوذ کرد و شما به او جا دادی و مخالفت نکردی دیگر بیرون نمی‌رود «فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ» الزخرف/۳۶ یعنی دیگر می‌آید تو و می‌ایستد دیگر بیرون هم نمی‌رود

نتیجه گیری: با توجه به اینکه قرآن کتاب راهنما و ائمه معصومین (ع) پزشکان حقیقی بشرند، برای دوری از وسواس "ذکر خدا" را پیشنهاد کرده‌اند و این فرمان الهی است که:

(اقم الصلوه لذكركي) "برای ذکر من نماز را به پا دارید".

کلید واژه‌ها: قرآن، وسواس فکری، راهکار، درمان

قرآن و تغذیه: اصول مصرف مواد غذایی حیوانی و پروتئینی از منظر بهداشت غذایی قرآنی و بررسی اصطلاحات مربوطه

نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، سعید قوام زاده، شیوا روشن میلانی، معصومه شریفی
آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر

مقدمه: قرآن کریم به عنوان مرجع معنوی مسلمین از هیچ نکته‌ی اساسی در اعتلای زندگی بشری فروگذار نکرده است. این کتاب علاوه بر پرداختن به خوراک روح در خصوص نحوه‌ی تغذیه و خوراک جسم مسلمین نیز توصیه‌ها و راهکارهای متعددی دارد. ما در این رابطه به بررسی دستورات قرآنی در خصوص مصرف غذاهای پروتئینی و حیوانی پرداخته‌ایم. **روش کار:** با تهیه‌ی فایل رایانه‌ای قرآن مجید، توسط نرم افزار جستجوگر، آن دسته از آیات قرآنی که در آنها به توصیف نحوه‌ی تعامل با گوشت حیوانات پرداخته شده، انتخاب گردید و نکات و اصطلاحات مذکور استخراج شدند. سپس معنی و تأویل قرآنی آن‌ها با علم تغذیه‌ی مدرن و نیز بهداشت مواد غذایی تطبیق داده شد. پس از دسته بندی اصطلاحات و نکات مذکور بسته به طبقه بندی هریک در قسمت مربوطه، فیش برداری و جمع بندی شدند. برخی از این اطلاعات در بخش نتایج ارائه می‌گردند.

نتایج: در نص کتاب آسمانی مسلمین به روشنی نکات طلایی سلامت بشر در تغذیه‌ی مواد پروتئینی ذکر شده است. حیوانات حلال گوشت به روشنی از حرام گوشت‌ها متمایز شده‌اند. مسئله‌ی نحوه‌ی کشتن حیوانات با اصطلاحات خاص خود بکار رفته‌اند و این کار را با شعایر دینی در هم آمیخته است. اصطلاحاتی همچون الذبح (گلوبردن) در مفهوم عام و نحر (شتر کشتن) در مفهوم خاص که در مقابل عقار که کشتن ناپسند از دید قرآن است (مراجعة کنید سوره‌ی مبارکه‌ی الأعراف، آیه‌ی ۷۷). اصطلاح ذکی (بسمل کردن) نیز قابل تأمل می‌باشد. در اینجا مسئله‌ی نذر و قربانی نیز مورد توجه است که هم به موارد دوره‌ی جاهلی اشاره شده و هم بعد از اسلام. برای مثال واژگان «بُدن و هدی» در مفهوم قربانی‌هایی است که به مکه می‌بردند و عمدتاً حیوانات درشت اندام برای قربانی مانند شتر و گاو را شامل می‌شده‌اند (سوره‌ی مبارکه‌ی الحج، آیه‌ی ۳۶). گفتنی است مفهوم الذبح در قرآن مجید از اهمیت خاصی برخوردار است و برای انسان (ابناء)، شتر و گاو بکار رفته است. پرداختن به مقوله‌ی اهمیت نحوه‌ی کشتن حیوانات وقتی بیشتر مشخص می‌گردد که قرآن مجید سایر مرگ‌های حیوان را برای مصرف گوشت آن به دقت موشکافی می‌کند، بطوریکه اصطلاحات بکار رفته بس شباهت به ترمینولوژی پزشکی قانونی در نحوه‌ی قتل و علت مرگ نیست. برای مثال چهار نوع مرگ حیوانات را معرفی می‌نماید که امروزه در دامپزشکی قانونی به وضوح کاربرد دارد و ادعاها و شکایات دامداران از نحوه‌ی مرگ دام‌هایشان بر همین اصول تشخیص هویت و رسیدگی می‌گردد. این اصطلاحات از این قرارند: المُنْحَنِقَه چهارپای خفه شده به روش strangulation، الموقوده چهارپای به چوب مرده killed by blow، المتردیه چهارپای از بالا درافتاده killed by a fall، و النطیحه چهارپای مرده به زخم شاخ killed by goring، یا دریده شده توسط سایر حیوانات (سوره‌ی مبارکه‌ی مائده، آیه‌ی ۳). در مقابل در خصوص گوشت خوک، میمون، و سگ توصیه‌های بازدارنده

شدیدتر است. گوشت خوک تأکید بیشتری را در بر دارد با اصطلاح لحم الخنزیر (گوشت خوک). در مقابل قرآن علاوه بر استفاده از انعام (چهارپایان) به طور غیر مستقیم، ولی به صراحت از گوشت مرغ و ماهی با رغبت یاد می‌کند. مثلاً وقتی از گوشت قرمز سخن به میان آمده که البته این موارد اندک است به همراه مواد مکمل و ویتامینه مصرف آن‌ها ذکر شده است مقایسه کنید: فاکهه و لحم (سوره‌ی مبارکه‌ی الطور، آیه‌ی ۲۲). ولی در مورد گوشت پرندگان حلال گوشت آن را با تأکید به صورت لحم طیور (سوره‌ی مبارکه‌ی الواقعة، آیه‌ی ۲۱) آورده و یا در مورد آبزیان از تعبیر زیبای لحم طریاً (غذاهای دریایی) برای الحوت (و حالت جمع آن حی‌تان) ماهی استفاده نموده است. در ضمن مصرف چربی «عقر» (پی بر بدن) توصیه نشده و در مقابل رکن اصلی دیگر جیره‌ی پروتئینی بشر یعنی «آلبن» شیر تکمیل کننده‌ی توصیه‌های قرآنی برای برنامه‌ی پروتئینی مسلمین است.

نتیجه گیری: قرآن برنامه‌ای برای قرن‌ها و به قدمت تاریخ بشری است. امروز اگر بیماری‌های قلب و عروقی با منشاء غذایی و عادات پرخطر زندگی تحدید کننده‌ی سلامت بشری است، قرآن ما برای آن برنامه‌ی عملی دارد که در این پژوهش در حد وسع خود بدان پرداختیم. به نظر می‌رسد طبق موارد فوق استفاده‌ی کمتر از گوشت قرمز با ذبح حلال (یعنی خروج خون از بدن) و تازه بودن حیوان (یعنی معلوم بودن علت مرگ که به دلیل بیماری نباشد، و نیز مصرف میوه جایت و سبزیجات در مصرف گوشت قرمز مهم باشد. در ادامه عدم استفاده از گوشت حیوان دریده شده با شاخ یا زخم حیوانات درنده به وضوح جلوگیری از سرات بیماری‌های مسری و خطرناک زئونوز می‌باشد. مصرف اولویت دار گوشت ماهی و طیور و نیز مصرف شیر و مصرف درست پرپی‌ها دستورات قرآنی در مصرف مواد پروتئینی و دامی حاصل از این پژوهش بودند. پیشنهاد می‌شود هریک از این موارد با ذکر آیات و شأن نزول مربوطه با موشکافی بیشتری مورد بررسی قرار گیرند.

مان (گزانگبین) یک مائده آسمانی

نویسندگان: مرضیه ابراهیمی، دکتر محمد یوسفی اصل، زهرا طیبی، حمیده محدثی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

و انزلنا علیکم المن و السلوی کلوا من طیبات ما رزقنکم ... قرآن کریم سوره بقره آیه ۵۷
... انگبین و مرغ بریان را بر شما نازل کردیم. از پاکیزه‌ها آن چه روزی شما کردیم، بخورید...

کلمه ((مان)) که در زبان انگلیسی نیز به آن (Manna) گفته می‌شود کلمه‌ای قرآنی و دارای ریشه عبری و به معنی ((چه)) می‌باشد که اولین بار از زمان قوم بنی اسرائیل در هنگام خروج از مصر و موقع برخورد بادانه های شیرین مزه و ناشناخته‌ای که زمین را پوشانیده بود شنیده شده است. در قرآن کریم آیه ۵۷ از سوره مبارکه بقره با اشاره به ماجرای سرگردانی قوم یهود در صحرای سینا چنین آمده است:

((و انزلنا علیکم المن و السلوی)) گویند منظور از ((من)) همین ترنجبین و ((سلوی)) مرغ بریان است که از طبیعت آن ناحیه برای بنی اسرائیل از آسمان فرود آمد و بدین وسیله از گرسنگی و قحطی نجات یافتند.

از نظر تعریف ((مان)) و یا شکرک انگبین ترشحات شیرین مزه و چسبنده گیاهی را گویند که بر اثر فعالیت تغذیه‌ای برخی از حشرات بر روی اندام‌های جوان بعضی از گیاهان یا واکنش گیاه در برابر بعضی عوامل مکانیکی و یا حرارت محیط به بیرون از بافت‌ها در پاره‌ای از مناطق ایران تراوش می‌شود و دارای خاصیت دارویی و غذایی است.

دانکین (۱۹۸۰ م) برای مان (manna) دو منشأ کلی تعریف می‌کند

- ۱- ترشحات گیاهی چه به طور طبیعی و چه بر اثر عمل حشره یا تیغ زدن به وسیله انسان.
- ۲- ترشحات مستقیم حشره بر روی گیاه میزبان.

در دایره المعارف بریتانیا واژه manna چنین تعریف شده است: «قسمی ماده خوراکی سفید رنگ و عسل مانند که مستقیماً به وسیله حشره و یا به کمک حشره بر روی گیاه تولید می‌شود».

بیش از ۱۰۰۰ سال پیش ابوریحان بیرونی به تولید شهد توسط حشره بر روی گیاه پر خار اشاره می‌کند.

مانها دارای ترکیب‌ها و اثرات درمانی متفاوت و متنوعی هستند که عدم سمت و بی ضرر بودن آنها در بیماری‌های مختلف طی سالیان دراز مصرف آن‌ها در طب سنتی ایران به اثبات رسیده است.

خواب، رشد و تکامل از دیدگاه قرآن، احادیث و پزشکی

نویسنده: دکتر حمیرا حاتمی

آدرس: تبریز - دانشگاه تبریز، دانشکده علوم طبیعی، گروه زیست شناسی

اهداف: خواب یک حالت منظم، تکرار شونده برگشت پذیر است که از ماه سوم زندگی جنینی شروع می‌شود. از مشخصه‌های آن آرامش نسبی و بالا رفتن آستانه تحریک نسبت به محرک‌های خارجی در مقایسه با بیداری است. تشکیلات مشبک ساقه مغز از طریق ارتباط با سایر نواحی مغز، سبب حفظ دوره خواب و بیداری می‌گردند. هورمون‌ها، فعالیت عصبی و عوامل خارجی همچون طلوع و غروب آفتاب، فعالیت جسمانی و ترکیبات غذا از عوامل تنظیم کننده خواب و بیداری هستند. از طرفی خواب همیشه دریچه‌ای به عالم غیب بوده است. منشاء خواب و تعبیر خواب در فرهنگ اسلامی، همان سوره‌هایی از قرآن است که در آنها به رویا اشاراتی شده است. کانون اصلی خواب و خواب گذاری در قرآن سوره یوسف است. در واقع خواب و رویا یکی از مضامین مورد علاقه عالمان و عارفان می‌باشد. هدف مقاله حاضر بررسی خواب و رویا از دیدگاه فیزیولوژی - پزشکی، قرآن، احادیث و نظرات عرفای معروف می‌باشد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش از نوع بررسی و پژوهش کتابخانه‌ای و اسنادی بوده است. مطالب از منابع مختلف و به ویژه از کتاب‌های فارسی، لاتین، قرآن کریم، مقالات ISI و سایر مقالات علمی پژوهشی جمع آوری شده است.

یافته‌ها و نتیجه گیری: آیات قرآنی ذکر شده در زمینه فواید جسمانی خواب بر رشد و نمو و تکامل مغز، کاملاً با یافته‌های جدید پزشکی منطبق است. از طرفی علم پزشکی موفق به کشف برخی از رازهای عالم رویا شده است ولی هنوز هم ناشناخته‌های بسیاری در این مبحث همچنان بی جواب باقی مانده است.

بیماری کزاز در متون علوم پزشکی اسلامی و دانسته‌های دانشمندان مسلمان در خصوص آن

نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر

مقدمه: اگر چه برای اولین بار در سال ۱۸۸۴ میلادی کارل و راتون قابلیت انتقال بیماری کزاز را به اثبات رساندند، اما در همان سال بود که نیکولای ارگانیزم عامل بیماری، کلستریدیوم تتانی، را توصیف و کیتازاتو کشت خالص آنرا تهیه نمود. با این حال، دانسته‌های ما از بیماری کزاز از سال ۱۸۸۴ آغاز نگردیده، بلکه قرون متمادی بشر با این بیماری درگیر بوده و سعی وافری در شناسایی، توصیف و درمان آن در آدمی و حیوانات داشته است. ما در این پژوهش (که در شماره‌ی اخیر مجله‌ی تاریخ علم بچاپ رسیده) در پی مقایسه‌ی بیماری کزاز با اصطلاح بیماری قیصر هستیم. گفتنی است اصطلاح قیصر برای اولین بار در مقالات مطرح می‌شود، بطوریکه این اصطلاح به این معنی در لغت نام‌های وزین دهخدا نیز نیامده است. هدف ما در این مقاله برقراری ارتباط ما بین این دو اصطلاح کهن طبّی به روش علمی است.

روش کار: با هدف برقراری ارتباط ما بین این دو اصطلاح کهن طبّی به روش علمی، بدین منظور، ما در متون کلاسیک غربی (یونانی و رومی) و نیز متون عربی و دیگر زبان‌های سامی به بررسی دو مفهوم کزاز و مترادف‌های قیصر از دو دیدگاه ریشه‌شناسی و مفهوم‌شناسی تاریخی پرداخته و سپس با تاکید بیشتر بر واژه‌ی قیصر آن را در متون فارسی و نیز تداول عامه و در فولکلور مردمان ایران زمین مورد بحث قرار داده‌ایم. از سوی دیگر در این مقاله برای نخستین بار به بررسی علمی آسیب‌شناختی بیماری قیصر پرداخته شده است.

نتایج: واژه‌ی لاتینی *tētānus* مشتق از یونانی کلاسیک *τετανός* (صفت مفعولی) از فعل *τέτινω* به معنی «کشیدن، سفت کردن؛ محکم بستن، محکم کشیدن؛ به هیجان آمدن، برانگیختن؛ و منقبض شدن» می‌باشد. لذا واژه‌ی یونانی *τέτανος* (در نقش اسم با تغییر محل تکیه‌ی کلمه)، به معنی «کشیدگی تشنجدار و یا سفت شدگی بدن» است. همین واژه در زبان لاتینی در اصل به معنی «سفتی یا گرفتگی عضلات گردن» آمده است. یولیوس پوکورنی این فعل را از ریشه‌ی برساخته‌ی هندواروپایی *-ten-* یا *-tend-* دانسته و آنرا با فعل «تنیدن» فارسی نو، هم‌ریشه می‌داند (= در هم پیچیدن؛ رشتن الیاف با کشیدن و تاب دادن آن‌ها). در متون دامپزشکی دوره‌ی اسلامی بارها به نام قیصر در زمره‌ی بیماری‌های دامی برمی‌خوریم که به ویژه در اسب به خوبی توصیف شده و همانند ارسطو علت اصلی بیماری سرمازدگی دانسته شده است. اشاره به انقباضات عضلانی، بیرون زدگی پلک سوم، اختلال در بلع و علائم دیگر از موارد مهم مورد اشاره در متون مذکور هستند. بررسی‌های بیشتر متون موجود، احتمال مترادف بودن واژه‌ی قیصر با کزاز دامی و به ویژه اسبی را قوت می‌بخشد.

نتیجه‌گیری: بیماری کزاز که در متون دامپزشکی ایرانی-اسلامی با نام قیصر می‌توان با آن برخورد نمود جز بیماری‌های شناخته شده دامپزشکی ایران و اسلام بوده و علائم بالینی آن تقریباً به خوبی توصیف شده است. در میان روش‌های درمانی نیز می‌توان برخی از توصیه‌های علمی برای درمان بیماری را یافت.

معجزه‌های علمی قرآن خواص درمانی عسل

نویسندگان: حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، شمسی میری غفارزاده، حسن نظری، آرزو حاجی نصیری

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

«وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّخْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ / ثُمَّ كُلِّي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلًّا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» سورة نحل: آیات ۶۸ و ۶۹

« و پروردگار تو به زنبور عسل «وحی» (الهام غریزی) فرمود که: «در کوهها و درختان و داربستهائی که مردم می سازند، خانه هائی برگزین! سپس از تمام ثمرات (و شیره گلها) بخور و راههائی را که پروردگارت برای تو تعیین کرده است، به راحتی بپیمای، از درون شکم آنها، نوشیدنی با رنگهای مختلف خارج می شود که در آن، شفا برای مردم است؛ به یقین در این امر، نشانه روشنی است برای جمعیتی که می اندیشند».

مقدمه: زنبور عسل از جمله موجوداتی است که در قرآن کریم (سوره نحل) مخاطب وحی الهی قرار گرفته و محصول آن تحت عنوان عسل به صراحت درمان و شفا اعلام شده است. در احادیث مختلف نیز بر اهمیت این ماده غذایی تاکید شده است. همچنین در طول تاریخ مشاهدات بالینی و مطالعات تجربی نشان داده عسل دارای خواص ضد باکتریایی و ضد التهابی می باشد و استفاده از آن به عنوان دارو در کتیبه های باستانی ذکر شده است. فلذا این مطالعه با هدف تعیین استخراج خواص درمانی عسل از منظر قرآن و پژوهشهای بالینی مربوطه انجام شده است.

روش کار: این مطالعه به روش کتابخانه ای و با استفاده از آیات قرآن، احادیث و پژوهش های مرتبط با خواص درمانی عسل انجام شده که از طریق جستجو در منابع معتبر اینترنتی از قبیل SID, INLM, Iranmedex, noormags, Google مطالب مرتبط استخراج شده است.

یافته ها: طبق آیات قرآن، عسل دارای خواص "درمانی" می باشد. به طور کلی مزایای عسل حاصل از پژوهشهای انجام شده به شرح ذیل بدست آمده است:

۱) به راحتی هضم می شود: عسل اگر چه حاوی مقدار بسیار زیادی اسید می باشد ولی با داشتن قابلیت تبدیل از یک قند به قند دیگر (فروکتوز به گلوکز) حتی توسط حساس ترین معده به راحتی هضم می شود و در بهبود کارکرد روده و کلیه ها کمک می کند.

۲) منبع انرژی سریع بوده و به سرعت وارد خون می شود: منبع انرژی سریع می باشد: مخلوط عسل با آب گرم در ۷ دقیقه وارد خون می شود و به علت داشتن قند های مختلف فعالیت مغز را آسان تر می کند.

۳) باعث رفع خستگی می شود: عسل طبیعی مخلوطی از قندهای ساده مثل گلوکز و فروکتوز بوده که بر اساس آخرین تحقیقات، این مخلوط موثرترین روش برای از بین بردن خستگی و افزایش فعالیت ورزشی در ورزشکاران می باشد.

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

- ۴) باعث افزایش خون بدن می شود : عسل با تشکیل خون بخش مهمی از انرژی مورد نیاز بدن را فراهم می کند . همچنین به تصفیه خون کمک می کند. در تنظیم گردش خون بسیار موثر بوده و در برابر آترواسکلروز محافظ مهمی می باشد.
- ۵) نقش دفاعی از پوست در برابر علائم پیری دارد: عسل به علت دارا بودن آنتی اکسیدان ها با خنثی نمودن رادیکال های آزاد به دفاع از پوست در برابر علائم پیری کمک می کنند.
- ۶) سرشار از ویتامین ها و مواد معدنی می باشد : عسل دارای مواد معدنی مانند منیزیم، پتاسیم ، کلسیم، سدیم ، کلر، گوگرد، آهن و فسفر و مقادیر کمی از مس ، ید ، آهن و روی و ویتامین هایی چون B1، B2، C، B6، B5 و B3 می باشد .
- ۷) دارای خاصیت ضد میکروبی می باشد : به علت داشتن عوامل ضد میکروبی، مانع رشد برخی از باکتری ها، قارچ ها و کپک ها می شود. وجود پراکسید هیدروژن در عسل و نیز آنتی اکسیدان مانع رشد باکتری ها می شود. همچنین عسل از طریق محدود کردن مقدار آب مورد نیاز برای رشد میکرو ارگانیسم ها با مقدار قند واسیدیته بالا (pH پایین) خاصیت ضد میکروبی خود را اعمال می کند.
- ۸) به شیوه های مختلف در درمان زخم ها موثر است: عسل دراز بین بردن عفونت های زخمی و سلول های مرده بدن و نیز در ترمیم بافت های جدید بسیار موثر می باشد. امروزه درمان زخم با عسل از طرف دانشمندان و پزشکان کشف شده است. به عنوان پیشگام این پژوهش دکتر پیتر مولان استاد بیوشیمی دانشگاه Waikato نیوزیلند ، در طی ۲۰ سال تحقیق در ارتباط با خواص ضد میکروبی عسل چنین می گوید : "تحقیقات نشان می دهد عسل در کنترل عفونت های سوختگی و نیز از سولفادیازین نقره که در بیمارستان ها به عنوان پماد ضدباکتری استفاده می شود، موثر بوده و باعث تحریک رشد بافت ها می شود".
- عسل به علت داشتن قابلیت جذب رطوبت هوا باعث تسریع در بهبود زخم ها خواهد شد. زیرا عسل باعث رشد پوشش جدید پوست روی زخم می شود. بنابراین ، حتی در زخم های بزرگ در صورت استفاده از عسل ، نیاز به ترمیم بافت نمی باشد.
- عسل، علاوه بر فرایند درمان در تحریک بافت ها نیز موثر می باشد. تسریع در ساخت مویرگ های جدید، افزایش رشد فیبروبلاست که جایگزین بافت های پیوندی است و نیز تسریع در بهبود بیماری و تولید کلاژن را افزایش می دهد.
- عسل ، خاصیت ضد التهابی دارد و باعث کاهش تورم اطراف زخم می شود. و با افزایش گردش خون باعث تسریع فرایند درمان ، و نیز احساس درد کمتر خواهد شد.
- عسل ، به علت داشتن خاصیت ضد چسبندگی در هنگام پانسمان باعث درد کمتر خواهد شد.
- در پرتو درمانی بیماران مبتلا به سرطان بسیار موثر می باشد.
- چنانچه قبلا ذکر شد عسل علاوه بر خاصیت ضد میکروبی مانع از شکل گیری عفونت می شود و به سرعت باعث تخلیه عفونت زخم شده، حتی علیه باکتری های مقاوم به آنتی بیوتیک موثر می باشد.
- نتیجه گیری: عسل که از نظر مواد غذایی دارای خاصیت "شفا" می باشد بی شک ، یکی از معجزات قرآن است.

«درختان دارویی» مفهومی جدید در داروشناسی گیاهی امروز، درحالیکه از دیرباز در آیات قرآن کریم به طور سیستماتیک به این شاخه‌ی تخصصی پرداخته شده

نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، معصومه شریفی، محمد جبرائیلی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر

مقدمه: گیاهان دارویی از دیرباز مورد توجه دارویی بوده‌اند. ولی گیاهان علفی به دلیل راحتی استفاده و عصاره گیری آسان‌تر، بیشتر از درختان مورد توجه و کاربرد عطاران قدیم بوده است. لذا مفهوم «درختان دارویی» نسبتاً شاخه‌ی جدید از دانش گیاهان دارویی یا فارماکوگنوزی است. این در حالی است که در قرآن مجید این مسئله نه تنها از نظر دور نمانده، بلکه به طور سیستماتیک درختان عمده از هریک از مناطق زیستی رویش گیاهان مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این پژوهش درختان مهم بررسی شده در نص قرآن مجید مورد بررسی قرار گرفته است.

روش کار: نخست با استفاده از فایل نرم افزاری متن قرآن مجید، آیاتی که در آن در خصوص درختان و اسامی آن‌ها بحث شده مشخص گردیده و اسامی درختان مذکور استخراج و فیش برداری شدند. سپس این اسامی با توجه به کتب طب قدیم اسلامی و کتب مرجع جدید با اسامی علمی گیاهان تطبیق داده شد. در هر مورد که نام درخت محل ابهام بوده بحث لازم ارائه شده است. در نهایت بر اساس اقلیم‌های مختلف رویش درختان (جنگلی و میوه‌ای) گیاهان مذکور دسته بندی و جمع بندی گردیدند.

نتایج: درختان مهم ذکر شده در نص قرآن مجید و برخی از آن‌ها در اینجا ذکر می‌گردد. *أثل* (*Tamarix nilotica* L.) که در فارسی گز خوانده می‌شود، درختچه‌ای است مشابه طرفا. این درخت که ممکن است گونه‌ی *Tamarix gallica* L. در قرآن مد نظر باشد از دیر باز در میان اقوام سامی و باورهای آن‌ها شناخته شده است. یهودیان در ارتباط با یهودا و این درخت داستانه‌ها سروده‌اند. مصریان باستان نیز این درخت را مقدس می‌دانستند. درخت *خبط* را مترادف *أراک* (*Salvadora persica* L.) گرفته‌اند که نوعی درخت صحراروی مشابه انار است. این درخت همان چوب معروف مسواک است که اعراب از دیرباز با آن آشنایی داشته و آن را بکار می‌برده‌اند. چوب سیواک نیز خوانده می‌شود. درخت انار یا *رمان* (*Punica granatum* L.) نیز جداگانه ذکر شده است. این درخت و به ویژه پوست میوه‌ی آن، سرشار از تانن و آلکالوئیدها است. و به عنوان کرم کش و ضد آمیب کاربرد دارد. وجود تانن آن را به عنوان یک ماده‌ی مناسب قابض برای ترمیم زخم‌ها از جمله گلو درد و نیز اسهال و دیسانتری تبدیل نموده است. درخت جالب توجه دیگر *طلح* است که اگرچه بر سر آن اختلاف وجود دارد ولی به گفته‌ای همان دخت موز (*Musa paradisiacal* L.) است. در این میان انگور یا *عنب* به صورت *اعناب* (*Vitis vinifera* L.) نیز ذکر شده است. درخت خرما دارای جایگاه ویژه‌ای است و با اصطلاحاتی چون *نخل*، *نخیل* و *لینه* و میوه‌ی آن به صورت *رطب* (خرمای تر) ذکر شده است.

نتیجه گیری: با بررسی‌های بیشتر متن قرآن از نظر علوم مختلف روشن می‌شود که اولاً: هنوز برخی زوایا در خصوص گیاهشناسی تخصصی از نظر قرآن جای کار بیشتری دارد. از جمله شناخت درست و برداشت روشن از نوع ترمینولوژی بکار رفته در نص قرآن برای توصیف گونه‌های گیاهی و نیز بخش‌های مختلف گیاهان. ثانیاً: با بررسی بیشتر شیوه‌ی ذکر اسامی گیاهان (و به ویژه در این مورد، درختان دارویی) در قرآن مجید، نشان می‌دهد که این کتاب علی‌رغم اینکه با هدف اصلی ارشاد و راهنمایی مذهبی نازل شده، ولی خالی از ظرایف علمی و پرداختن به شاخه‌های مختلف علمی نبوده، بطوریکه امروز نیز با پیشرفت علوم و انشعاب شاخه‌های مختلف علمی، کماکان می‌تواند مورد استفاده و استناد باشد.

بررسی زیست شناختی، اکولوژیکال و تغذیه‌ای مرغ و ماهی (Aves et Pisces) از منظر قرآن مجید**نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، شیوا روشن میلانی، معصومه شریفی****آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر**

مقدمه: کتاب قرآن مجید همواره نوید بخش آرزوهای دنیوی و اخروی بشر بوده است. بشر همواره از جمله نمودهای تجلی قدرت الهی را در توانایی مرغان در پرواز و ماهیان در شنا کردن در دریاها دیده است. ما در این مجال قصد بررسی نحوه‌ی معرفی مرغ و ماهی توسط قرآن مجید به بشر را داریم. علاوه بر اینکه قرآن مجید بشر را دعوت به تعقل در ماهی‌ها می‌نماید از نظر تغذیه‌ای نیز رهنمون‌هایی دارد که امروز پس از گذشت هزار و پانصد سال همچنان بر تارک موارد سلامت و بهداشتی تغذیه‌ی بشری همچون اختری می‌درخشد.

روش کار: از آیات قرآنی که در آنها به توصیف انواع مرغ و ماهی پرداخته شده، توسط نرم افزار جستجوگر، در متن قرآن در فرمت نرم افزاری انتخاب گردید و اصطلاحات مذکور استخراج شدند. سپس معنی و تأویل دقیق قرآنی آن‌ها با اصطلاح‌شناسی مدرن علوم مربوطه تطبیق داده شد. پس از دسته‌بندی اصطلاحات مذکور بسته به طبقه‌بندی هریک در بخش مربوطه، فیش برداری و جمع‌بندی شدند. برخی از این اطلاعات در بخش نتایج ارائه می‌گردند.

نتایج: لفظ پرنده در قرآن مجید به صورت طائر و طیر (پرنده) بارها ذکر شده است. طیراً ابابیل از جمله اصطلاحات مرموز قرآنی است که هنوز بر سر آن اتفاق و اجماع همگانی وجود ندارد. به غیر از معانی پرنده‌گانی که به صورت «دسته دسته و فوج فوج و یا همانند دستجات نظامی در گروه‌های حمله کننده» معنی کرده‌اند برخی ابابیل را به حاملین «آبله» نسبت داده‌اند که موجب بیماری سپاه ابرهه به آبله شده‌اند. از ویژگی‌های دیگر پرنده‌گان منطق الطیر یا زبان پرنده‌گان (سوره‌ی مبارکه‌ی النمل، آیه‌ی ۱۶) است که ذکر شده است. از نظر تغذیه‌ای بیض یا تخم مرغ و نیز توصیه‌ی اکید و صریح به مصرف گوشت پرنده‌گان حلال گوشت لحم طیر در قرآن مجید آمده است (سوره‌ی مبارکه‌ی الواقعة، آیه‌ی ۲۱). از انواع راسته‌ی *Aves* به دو پرنده به صراحت اشاره شده است: هدهد (شانه به سر یا پوپک) و الغراب (کلاغ). ضمناً به طور کلی «جوارح» یا مرغان شکاری (سوره‌ی مبارکه‌ی مائده، آیه‌ی ۴) یا در اصل *game birds* نیز نام برده شده‌اند. در مورد اصول و تکنیک پرواز پرنده‌گان در قرآن مجید مطالب جالب توجهی ارائه شده است. از جمله: طیر در آسمان که با دو بال می‌پرد در مقابل دابه یا جنبندگان بر روی زمین ذکر شده است (سوره‌ی مبارکه‌ی الأنعام، آیه‌ی ۳۸). از نظر خواص آئروپنایمیک پرنده‌گان در سوره‌ی مبارکه‌ی النحل، آیه‌ی ۷۹، اشاره‌ی ظریفی شده که *آلم یروا الی الطیر مُسَخَّرَات فی جو السماء، ما ما یُمسکهنَّ الا الله* که اشاره‌ی ظریفی به نیروهای جلوبرنده و تقابل گرانس زمین در حین پرواز در تماس و اصطکاک با مولکول‌های جو دارد (و نیز مقایسه کنید سوره‌ی مبارکه‌ی الملک، آیه‌ی ۱۹). از این‌ها گذشته: امور خیررسانی، پروازهای وسیع و پراکندگی زیاد پرنده‌گان در جهان به واسطه‌ی بال پروازشان، لاشه خواری و قاپیدن شکار، و غیره نیز در توازن اکولوژیک به پرنده‌گان نسبت داده شده است. ماهی‌ها نیز در قرآن مجید به کرات نام برده شده‌اند. هم در قالب نهنگ و هم ماهی خوردنی کوچک. «الحوت» و واژه‌ی بسیار قدیمی و سامی

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

«نون» به معنی ماهی هستند. کلمه‌ی اخیر در اسامی برخی از شهرهای عراق از جمله نینوا (زمانی بندرگاه ماهی گیری) باقی مانده است. حوت در حالت جمع به صورت حی تان (ماهی‌ها) آمده و بی ارتباط با حیات و زندگی نیست چرا که اقوام قدیم سامی یکی از منابع ارتزاقشان همین موجودات آبی بوده است. در نص قرآن مجید، در مورد مصرف گوشت پرنندگان حلال گوشت که با تأکید به صورت لحم طیر (سوره‌ی مبارکه‌ی الواقعة، آیه‌ی ۲۱) آورده شده و یا در مورد آبزبان از تعبیر زیبای لِحماً طریئاً (غذاهای دریایی) برای ماهی استفاده شده است.

نتیجه گیری: تنوع و دامنه‌ی وسیع دانشی که قرآن مجید با توجه به محدودیت‌های یک کتاب آسمانی برای قدمت بشریت دارد، ارائه نموده است، وصف ناپذیر است. این کتاب به اغلب موارد علمی پرداخت نموده و همانطور که درم مقاله در مورد یک مبحث تخصصی ملاحظه گردید، پرنندگان و ماهی‌ها از چندین بُعد مورد بررسی جامع قرار گرفته است. از جانورشناسی، طبقه بندی، فیزیک پرواز یا شنا (آئرودینامیک یا هیدرودینامیک)، تغذیه و...را شامل می‌شود. نویسندگان این مقاله معتقدند که پژوهش‌های بی‌تری بایستی در این خصوص انجام گیرد.

اثرات و نکات بهداشتی وضو

نویسندگان: رویا محمدزاده-دکتر حسین نازآور-شمسی میری غفارزاده-لیلا ملازاده

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه: وضو یا دست‌نماز یا آبدست به معنی شستن صورت و دست‌ها با آب و مس ناحیه جلوی سر و روی پاها، از آداب و عبادات دین اسلام و از مقدمات نماز است. وضو گرفتن همچنین پیش از طواف کعبه و مس نمودن خط قرآن واجب است. مسلمانان، وضو گرفتن پیش از رفتن به مسجد، و نیز وضو گرفتن پیش از خواب را مستحب می‌دانند. در آیه ششم سوره مائده، حکم قرآنی وضو و تیمم چنین آمده‌است:

"ای کسانی که ایمان آوردید، چون خواهید برای نماز برخیزید چهره خود را بشویید و دست‌هایتان را تا آرنج بشویید، سر را مسح کنید و پاها را نیز تا برآمدگی آن مسح کنید و اگر جنب هستید، پاکیزه شوید و اگر بیمارید یا در سفر هستید، یا یکی از شما را قضای حاجتی روی داد و یا با زنان درآمیخته‌اید، و آب نیابید، نگاه به خاک پاک و پاکیزه تیمم کنید و به آن خاک صورت و دست‌ها را مسح کنید؛ خدا در دین هیچ‌گونه سختی برای شما نمی‌خواهد، خدا می‌خواهد که شما را پاکیزه گرداند و نعمتش را بر شما تمام کند، باشد که او را سپاس گوید" (۱)

"یا أيها الذین آمنوا إذا الصلاة فاعسلوا وجوهکم و ایدیکم إلى المرافق وامسحوا برؤسکم و أرجلکم إلى الکعبین... ما یرید الله لیجعل علیکم من حرج ولكن یرید لیطهرکم و لیتم نعمه علیکم تشکرون"

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چون به نماز برخاستید، صورت و دست‌های خود را تا آرنج بشویید، و سر و پاهای خود را تا برآمدگی روی پا مسح کنید.....خدا نمی‌خواهد برای شما دشواری و رنج قرار دهد، بلکه می‌خواهد شما را پاک کند و نعمتش را بر شما کامل سازد، باشد که شما شکرگزار او باشید. (۲)

بحث: در دین مبین اسلام عبادت دارای دو بعد می‌باشد. در بعد عبادی آن انسان به خداوند متعال تقرب می‌یابد و در بعد دوم از اثرات اجتماعی و شخصی آن بهره‌مند می‌گردد که وضو یکی از آن موارد می‌باشد. وضو ارتباط تنگاتنگی با نکات بهداشتی رایج در علوم پزشکی دارد. بهداشت پوست در درجه‌ی اول بر نظافت و شستشوی بدن به ویژه قسمت‌های باز آن متمرکز است. نظافت مستمر پوست برای باز ماندن سوراخ‌های غدد عرق و چربی می‌باشد به طوری که لازم می‌شود هر فرد روزانه حداقل دوبار دست خود را بشوید (۳)

ثابت شده شستشوی مرتب دست‌ها با عث میشود که از انتقال بیماری‌های مسری من جمله انواع انفولانزاهای شایع پیش‌گیری شود. با توجه به این نکته حال اگر دقت نماییم تمام اعضای فعلی (کار کردی) درگیر عمل وضو می‌باشند که دلایل آن در مقاله زیبای «حکم قرآنی وضو و ساختمان مغز» نوشته دکتر سید علی مرعشی در شماره ۷ مجله بشارت در سال ۱۳۷۷ منتشر شده است. در این مقاله آمده است: که تناسب اندام‌های آدمک حسی شبیه به یک انسان واقعی نیست. آدمک حسی، دارای صورت و دست‌هایی بسیار بزرگ است، در حالی که تنه، ران‌ها و ساق پاهای آن بسیار کوچک هستند. همچنین کف پای آدمک نیز

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

بزرگ است. در آدمک حسی، اعضای که بزرگتر هستند، حساسیت بیشتری دارند. به همین جهت است که حساسیت دست و صورت انسان، بیش از پا و تنه است. در صورت و دست تعداد گیرنده‌های حسی فراوانتر است و این اعضا گرچه نسبت به کل بدن کوچک هستند؛ اما پیام‌های عصبی زیادی به قشر مغز مخابره می‌کنند. لذا دقت حسی این بخش‌ها بالاتر می‌باشد و تصویر آن‌ها در آدمک حسی بزرگ است.

اگر ما، به نقشه دقیق آدمک حسی توجه کنیم، به راحتی درمی‌یابیم که اعضا بزرگ آدمک حسی تقریباً همان اعضای هستند که در هنگام وضو گرفتن، مرطوب می‌شوند و عبارتند از صورت، دست‌ها و پاها (از مچ تا انگشتان) این تطابق عجیب که مدتی قبل در اثنا تألیف کتاب درسی «فیزیولوژی سیستم عصبی و غدد درون ریز» به نظر آمد؛ اینجانب را به حیرت عمیقی فرو برده است.

سؤال آن است که چه ارتباطی بین وضو و آدمک حسی وجود دارد؟ طبق یک واقعیت اثبات شده، در نور و فیزیولوژی، تحریکات حسی، میزان هوشیاری انسان را بالاتر می‌برند و گیجی و خواب آلودگی را زایل می‌نمایند (مثال بارز این واقعیت بیدار کردن شخص خوابیده، با تکان دادن یا صدا زدن است). هرچه پیام‌های حسی بیشتری به مغز ارسال شود، اثر هوشیاری کندگی، بیشتر است. بنابراین، هر قدر سطح بیشتری از قشر حسی (بخش بزرگ‌تری از آدمک حسی) تحریک شود، هوشیاری بیشتری بدست آمده و قدرت تمرکز و توجه بیشتر می‌شود.

با توجه به نقشه آدمک حسی، روشن است که وقتی در جریان وضو، داخل دهان، صورت، ساعدها، کف دست‌ها، جلوی سرو روی پاهای آدمک حسی، تحریک شوند، قسمت اعظم قشر حسی، تحریک می‌شود و هوشیاری به سطح بالایی می‌رسد، در حالی که فقط چیزی، حدود ۲۰٪ از سطح بدن مرطوب شده است. اگر شخص به عوض وضو گرفتن تمامی بدن خود (یعنی ۵ برابر مساحت وضو) را می‌شست، چیز زیادی بر تحریک ناشی از وضو، افزوده نمی‌شد؛ به عبارت دیگر، اگر برنامه وضو به گونه فعلی نبود و مناطق دیگری از بدن شسته می‌شدند، چنین اثری بدست نمی‌آمد. پس وضو، با مرطوب کردن ۲٪ از سطح بدن، تقریباً کار مرطوب کردن تمام بدن را انجام می‌دهد و این موضوع واقعاً یک معجزه است (۴)

در کنار این مطالب می‌توان از دیگر ابعاد بهداشتی وضو به نکات ذیل اشاره نمود:

۱. بهداشت روانی: تجربه نشان داده و از نظر علمی نیز به اثبات رسیده که وضو باعث طهارت و نورانیت باطن انسان شده و حالتی معنوی در انسان ایجاد می‌کند که سبب نشاط و شادابی روح می‌گردد و از نظر معنوی، چون با قصد قربت و برای خدا انجام می‌شود اثر تربیتی دارد؛ مخصوصاً چون مفهوم کنایی از آن این است که از فرق تا قدم در راه اطاعت توگام بر می‌دارند، مؤید این فلسفه اخلاقی و معنوی است. همچنین، در قسمت‌های بعد خواهیم دید که تماس آب با پوست بدن اثر خاصی در تعادل اعصاب سمپاتیک و پاراسمپاتیک دارد.

بهداشت جسمی: از این نظر، فایده وضو کاملاً روشن است؛ چراکه شستن صورت و دست‌ها، آن هم پنج بار و یا لااقل سه بار در شبانه روز اثرات قابل ملاحظه‌ای در نظافت بدن دارد، همچنین، مسح کردن بر سر و پشت پاها که شرط آن رسیدن آب به موها یا پوست تن است، سبب پاکیزه نگه داشتن این اعضاء می‌شود، که در ذیل به طور مختصر به بیان این فواید می‌پردازیم.

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

-بهداشت پوست و موکه می‌بینیم، در وضو اندام‌ها ضمن تماس با آب در معرض اکسیژن هوا نیز قرار می‌گیرند که این می‌تواند مانع رشد میکروب‌های بی‌هوازی گردد امام رضا(ع): خداوند فرمان به وضو داده و نماز را با وضو شروع کرده است تا این که بنده به هنگام ایستادن در پیشگاه خدا و مناجات با او، طاهر و پاک و مطیع اوامر او و پلیدی‌ها و نجاسات پاک باشد؛ افزون بر این که وضو آثار خواب و کسالت را از بین می‌برد و قلب را برای قیام در پیشگاه خدا نور و صفا می‌بخشد(۷).

واقعاً، اگر از دیدگاه بهداشت پوست، وضو را بررسی کنیم در می‌یابیم که این دستور عبادی اسلام، سمبلی از پاکیزگی جسم و جان از فرق تا قدم می‌باشد و به عنوان عاملی در نظم دهی به بهداشت شخصی افراد است. همان طور که می‌دانیم برخی بیماری‌ها تظاهراتشان از پوست شروع می‌شود؛ مثلاً برخی بیماری‌های قارچی، پوست نواحی چین دار بدن مثل کشاله ران، زیر بغل و لا به لای انگشتان را درگیر می‌کنند که با مسح صحیح حد فاصل انگشتان می‌توان به نوعی از ایجاد و یا پیشرفت بیماری پیشگیری نمود و به همین ترتیب مسح سر نیز می‌تواند توجه انسان را به ضایعات دیگر خصوصاً عفونت‌ها جلب نماید و انسان را برای رفع آن‌ها آگاه سازد. پاها و سرانسان (درخانم‌ها) برخلاف دست و صورت، از اعضای هستند که اکثر اوقات شبانه روز در زیر پوشش پنهان هستند و معمولاً افراد توجه کمی به آن‌ها دارند، حال وجوب مسح سر و پا فرصتی است برای بر داشته شدن پوشش‌ها تا این قسمت‌ها در معرض تماس با آب پاکیزه و بهداشتی قرار گرفته و علاوه بر زدودن آلودگی‌ها و تعریق، نوعی شادابی و لطافت را به ارمغان آورد. (۵)

نتیجه گیری: با توجه به مطالب یاد شده به نظر می‌رسد که:

الف) وضو موجب ارتقاء بهداشت شخص و پاکیزگی او می‌گردد.

ب) سرزنده بودن و شادابی یکی دیگر از اثرات وضو می‌باشد.

ج) در کنار هزاران اثر مثبت شناخته نشده وضو، اثرات شناخته شده آن تحولی عظیم در زندگی هر فرد و در نتیجه جامعه ایجاد می‌کند.

بررسی زیست شناختی، اکولوژیکال و تغذیه‌ای خزندگان و گوشتخواران (Reptilia et Carnivora) از منظر قرآن مجید

نویسندگان: پیمان میکائیلی، جلال شایق، معصومه شریفی، حسن لطیفی
آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شبستر

مقدمه: قرآن مجید همواره توجه آدمی به مظاهر قدرت الهی جلب نموده است. مسلماً گوشتخواران و خزندگان هر یک به نحوی از عجایب خلقت و مظهر تجلی قدرت وی در روی زمین هستند. نگرش خاص قرآن در معرفی این موجودات از جذابیت خاصی برخوردار است، که ما در این مجال به برخی از این ظرافت‌های توصیف، در حد بضاعت خود پرداخته‌ایم.

روش کار: با فرمت نرم افزاری متن آسمانی قرآن مجید آیات مربوط به گوشتخواران و خزندگان جداسازی شده و پس از جمع آوری داده‌ها فیش‌های لازم تهیه شد. پس از جمع بندی اسامی قرآنی با جانورشناسی و اصول نامگذاری آن‌ها تطبیق داده شده و اصطلاحات مذکور مطرح شده در قرآن مجید مورد بررسی قرار گرفته و خلاصه‌ی نتایج حاصل به شرح ذیل ارائه گردید.

نتایج: قرآن مجید از راسته‌ی گوشتخواران *Carnivora* به دو خانواده‌ی سگ سانان *Canidae* و گربه سانان *Felidae* اشاره نموده است. از گربه سانان با اشاره به شیر *Panthera leo*، و از میان اسامی متعددی که برای این حیوان در میان اعراب رایج بوده از لفظ قَسْوَرَه (شیر درنده) نام می‌برد. از سگ سانان سردسته‌ی این خانواده مورد توجه بسیار بوده است: الکلَب (سگ) *Canis canis* و نیز مُکَلَبِین (سگ داران و شکارآموزان به سگان) نیز ذکر شده‌اند. از اصطلاح جوارح (سگان شکاری) به عنوان *game animals* استفاده شده است. سگ اصهباب کهف از جمله نمونه‌های بارز این کاربرد است. از جمله ویژگی‌های سگ‌ها له له زدن آن‌ها است. له له زدن یا panting مکانیسمی است که سگ‌ها به دلیل نداشتن غدد عرق همانند سایر پستانداران، مجبورند که موقع افزایش دمای بدن چه به دلیل پرکاری (هیپرترمی داخلی) یا دمای بالای محیط (هیپرترمی خارجی) از این مکانیسم استفاده نمایند تا دمای بدنشان را کاسته و تنظیم نمایند. قرآن مجید به روشنی به این نکته اشاره کرده که چه سگ را رها کنی و چه دنبال کنی در هر دو حالت این مکانیسم را انجام می‌دهد. مقایسه کنید با لهت و لهات که مفسرین به (زبان بیرون کردن سگ از تشنگی) تعبیر نموده‌اند. در بین سگ سانان حیوان اسطوره‌ای دیگر مورد توجه بوده است: الذئب (گرگ) *Canis lupus*. از جانورانی که طعمه‌ی این حیوانات می‌شوند، قرآن مجید به العَرم (موش دشتی) اشاره نموده است. در اینجا ما به بوزینه که البته از نخستی‌ها *Primates* است نیز اشاره می‌نماییم که در قرآن بارها ذکر نام شده است: قرده (بوزینگان). از خزندگان مارها و انواع آن‌ها مورد توجه قرآن مجید بوده است. لفظ کلی مار حیّّه (مار) می‌باشد که انواع آن از نظر جثه به صورت الجان (مار خُرد) و تُعبان (مار بزرگ) ذکر شده است. تُعبان از کلمات بسیار باستانی سامی است که قدمت آن به زمان اکدها بازمی‌گردد.

نتیجه گیری: انتخاب پدیده‌ها در متن قرآن مجید همواره با منطق جالب توجهی انجام گرفته است. برای مثال در این مقاله با موضوع بررسی اسامی خزندگان و گوشتخواران در قرآن مجید، این مورد مشهود است. در متن کتاب آسمانی ما، از هر راسته‌ی

جانوری خانواده‌های بارز و تاثیر گذار در زندگی جاری و نیز باورهای آدمی نام برده شده است. مثلاً ذکر نام مار در کنار اژدها (یا مار بزرگ و ترسناک) یکی از این مثال‌ها است. و یا ذکر گرگ و شیر (درنده) از دو خانواده‌ی گربه- و سگ سانان شاهده‌ی دیگر بر این نظر است. آنچه پس از این پژوهش محرز شد این است که هنوز در بسیاری از زمینه‌ها و از جمله بررسی دقیق‌تر طبقات جانوری از دیدگاه‌های مختلف دانش بیولوژی نوین در پرتوی آیات چون دُرّ ناسفته ی قرآن، هنوز جای بسیار برای پژوهش دارد. لذا برای پژوهشگران جوان و دیگر علاقمند پیشنهاد می‌کنیم در این مسیر با تحلیل جزء به جزء و تفصیلی موارد ذکر شده در قرآن مجید در این حیطه تحقیقات بیشتری انجام دهند.

کشف ماده شیمیایی " پولین جوالدین " در ترکیب عرق فعال انسان و طراحی و ساخت قطره چشمی برای درمان آب مروارید مصداق بارز اعجاز علمی قرآن مجید در سوره مبارکه یوسف

نویسندگان: دکتر سیامک شیخی، دکتر علی عیسی زادگان

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه ارومیه

یک محقق مرکز ملی تحقیقات وزارت پژوهش علمی و فن آوری مصر به نام " دکتر عبدالباسط محمد سید " هنگام تلاوت آیات سوره مبارکه یوسف در خصوص ماجرای توطئه برادران حضرت یوسف (ع) و سرنوشت حضرت یعقوب (ع) که منتهی به نابینایی چشمان آن حضرت به علت ابتلاء به آب مروارید گردید، و اینکه نهایتاً خداوند سبحان چگونه به واسطه پیراهن حضرت یوسف (ع) شرایط شفا و التیام نابینایی حضرت یعقوب (ع) را فراهم نمود، این محقق مصری را به تدبر در نکات کلیدی سوره مبارکه یوسف هدایت نمود که پیراهن حضرت یوسف (ع) حاوی چه عنصری بوده است که حضرت یوسف (ع) با وحی پروردگار حکیم آن را توسط برادرانش به پدرش فرستاد (۹۳ یوسف)، که در نهایت موجبات شفای بیماری آب مروارید حضرت یعقوب (ع) را فراهم نمود. دکتر عبدالباسط محمد با ایمان بر اینکه داستان حضرت یوسف (ع) به عنوان معجزه‌ای که توسط خداوند سبحان به وقوع پیوسته است، احتمالاً دارای عنصر مادی و زیربنای علمی نیز می‌باشد که از طریق پژوهش ممکن است آن را کشف نمود. تدبر و مذاقه و موشکافی این محقق مصری بر این نکته سبب شناختی معطوف بود که چه عامل یا متغیری در پیراهن حضرت یوسف (ع) می‌توانست وجود داشته باشد که موجبات شفای چشمان پدرش را فراهم نموده است. بر این اساس دکتر عبدالباسط محمد پس از مدت‌ها تامل و تفکر و تدبر در این آیات متوجه گردید که پیراهن حضرت یوسف (ع) می‌توانسته حاوی عرق بدن آن حضرت باشد، از این رو وی مبادرت به آنالیز عناصر تشکیل دهنده عرق انسان نمود، لیکن متعاقباً این سؤال برای نامبرده مطرح گردید که آیا تمام عناصر و مواد تشکیل دهنده عرق فعال می‌تواند تاثیر گذار باشد؟ در نهایت پس از مدت‌ها مطالعه و تحقیق دکتر عبدالباسط محمد موفق به کشف ترکیبی به نام " پولین جوالدین " از عرق چشم انسان گردید و این ترکیب را بر روی ۲۵۰ بیمار داوطلب آزمایش نمود که در نهایت موفق گردید در بیش از ۹۰٪ از موارد، بیماری آب مروارید و سفیدی چشم بیماران را تحت مداوا قرار دهد و این بیماران بینایی خود را بازیافتند، نتایج پژوهش تجربی این پژوهشگر مسلمان نشان داد که استفاده از این قطره ۲ بار در روز و به مدت ۲ هفته موجب از بین رفتن آب مروارید چشم و بهبودی بینایی می‌گردد. یافته‌های این محقق مصری به عنوان اعجاز علمی قرآن در این مقاله به صورت مبسوطی مورد بحث قرار گرفته است.

جایگاه زیتون در قرآن و علوم پزشکی

نویسندگان: کاوه هومن* - فرید نجفی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه - کانون قرآن پژوهی و دفتر مطالعات قرآنی

قرآن کریم تاکنون همواره منبع الهام بخش دانشمندان علوم مختلف در کشف حقایق علمی جهان هستی بوده است. در قرآن به میوه‌های زیادی اشاره شده است یکی از آن‌ها زیتون می‌باشد که شش بار در قرآن آمده است و یکبار هم در سوره مومنون آیه ۲۰ به طور غیر مستقیم از آن به عنوان درختی که دارای روغن است و در کوه "صنعا" یافت می‌شود، یاد شده است. در قرآن، زیتون دو بار به صورت تنها و دوبار همراه با سایر میوه‌ها نظیر خرما، انار، انگور، انجیر آمده است. به دلیل اهمیت شناخت خواص دارویی وافر زیتون در طب نوین و ارزش غذایی این میوه مطالعه حاضر با هدف بررسی جایگاه زیتون در قرآن و علوم پزشکی به صورت مرور نظامند صورت گرفته است.

بحث و نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که با توجه به اشارات قرآنی در خصوص زیتون و یافته‌های جدید در مورد خواص دارویی و کاربردهای فراوان زیتون در علم پزشکی نظیر: خاصیت کرم کشی، نرم کنندگی، رفع سرفه‌های خشک، رفع خارش گزیدگی حشرات، رفع خشکی لثه، برطرف کردن خراش و ترک پوست، خاصیت تب بری و درمان کنندگی مالاریا و کاهش بیماری‌های قلبی و عروقی. بنابراین مستلزم توجه بیشتر و تحقیقات جدی در زمینه شناخت هر چه بیشتر خواص و ترکیبات سازنده زیتون و یافتن متدهای جدید برای ساخت فرآورده‌های مختلف دارویی و تغذیه است.

کلید واژه‌ها: قرآن- علم پزشکی - زیتون

انار و تاثیر آن در سلامتی بدن

نویسندگان: حسن نظری*، شمسی میری غفارزاده، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، زکيه احمدی دويران،

عباس دولانی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

انار یکی از میوه‌هایی است که در قرآن کریم چندین بار نام آن ذکر شده است. همچنین احادیث و روایات فراوانی درباره آن از پیامبر (ص) و ائمه (ع) نقل شده است.

تحقیقات علمی خواص مفید زیادی را به بخش‌های مختلف میوه انار نسبت می‌دهند. برای نمونه، آب انار و پوست آن خواص بالقوه آنتی‌اکسیدانی دارند و با داشتن اثرات ضد سرطانی در پیشگیری و درمان انواع سرطان موثرند. همچنین نتایج تحقیقات انجام شده بر روی موش اثرات قابل توجه عصاره انار را در جلوگیری از پیشرفت تومورهای پوست و مهار رشد تومور پروستات نشان داده است. بنابراین به عقیده دانشمندان آب انار به دلیل داشتن خاصیت آنتی‌اکسیدانی و ضد التهابی، احتمالاً می‌تواند در انسان نقش پیشگیری از سرطان پروستات داشته باشد.

همچنین نتایج یک پژوهش نشان داد که عصاره انار قادر به مقابله با باکتری‌های مولد اسهال از جمله گونه‌هایی از شیگلا است و بنابراین به دلیل داشتن خاصیت ضد باکتریایی و فواید آن، در درمان اسهال توصیه می‌گردد.

همچنین عصاره انار اثر ضد باکتریایی در مقابل باکتری‌های ایجاد کننده پلاک‌های دندانی دارد که در سلامت دندان‌ها موثر است. در عین حال آب انار و پوست آن خواص ضعیف استروژنی دارند که می‌توانند در برطرف کردن عوارض یائسگی موثر باشند. قسمت‌های مختلف درخت انار، مورد استفاده فراوانی دارد. از پوست درخت انار در دباغی و همچنین داروسازی و از میوه آن برای مصرف تازه خوری واز آب انار برای تهیه نوشابه‌ها و نیز رب انار استفاده می‌شود. از سایر قسمت‌های انار از قبیل گل، برگ، پوست شاخه‌های جوان، ریشه و پوست میوه نیز برای مصارف داروئی و صنعتی استفاده می‌شود.

کلید واژه‌ها: انار، خواص داروئی، قرآن

راهکارهای قرآن در عصر اضطراب

نویسندگان: مجتبی دیزانیها، عباس قدس **

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی قزوین، دانشکده پیراپزشکی

اهداف: یکی از مهم‌ترین مسائلی که قرآن کریم از آن سخن گفته مساله بهداشت روان است.

روان‌شناسان عصر حاضر را **عصر اضطراب** و فشار روانی را **بیماری تمدن جدید** نام نهاده‌اند. با توجه به اینکه امکان ابتلا به ناراحتی‌های روانی برای همه افراد جامعه وجود دارد، پس راهکارهای مقابله با فشار روانی در افراد جامعه اهمیت ویژه‌ای پیدا کرده‌است. گرچه علم روان‌شناسی پیشرفت‌های چشمگیری داشته ولی پیداست هرگز نتوانسته است جلوی گسترش فزاینده فشار روانی را بگیرد.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش به واکاوی آموزه‌های قرآنی و احادیث نبوی و علوی در مورد فشار روانی و عوامل آن، بهداشت روان و شفابخشی قرآن و نیز به‌مرور تعدادی از پژوهش‌های میدانی صورت گرفته در ایران می‌پردازیم.

یافته‌ها: در این پژوهش می‌یابیم که قرآن چه راهکارهایی را برای تامین بهداشت روانی در اختیار ما قرار داده‌است و چرا برای بهداشت روان باید به این کتاب آسمانی تمسک جوییم؟

نتیجه‌گیری: ۱- الگو گرفتن از آیات قرآن بهترین راه‌حل برای تامین بهداشت روانی است.

۲- اتصاف به ارزش‌های دین اسلام مانند ارزش توکل به خدا، نماز و... از عوامل اساسی خود شکوفایی و آرامش روان است.

۳- در سایه توجه به ساحت عظمت الهی و اقبال دل به سوی حضرت حق است که سلامت روانی حاصل می‌گردد.

کلید واژه‌ها: قرآن، عصر اضطراب، بهداشت روان، فشار روانی

ویژگی‌های پزشک مسلمان در آیینه اسلام

نویسندگان: سید جلیل موسوی*، عارفه بیگلری، ناز آفرین قاسم زاده

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

مقدمه: اسلام بیماری را یک پدیده طبیعی دانسته، پزشک و پزشکی را یک موقعیت و مسئولیت خطیر الهی قلمداد می‌کند. در واقع طبابت نوعی بندگی و عبادت است و تنها کسانی که بلند همت و با خرد و دانش هستند می‌توانند سلامت روحی و جسمی را برای افراد بشر به ارمغان آورند. ضروری است پزشکان و جامعه پزشکی رنگ خدایی به خود گرفته تا شایستگی عنوان طبیب را که نامی از اسماء الهی است، داشته باشند و این مهم با الگو گرفتن از پیامبر و خاندان نبوت و امامت که متصل به طبیب مطلق می‌باشند و نصب العین قرار دادن تعالیم و دستورات ایشان تحقق می‌یابد فلذا این مطالعه با هدف دستیابی به ویژگی‌های بایسته پزشکان از منظر اسلام انجام شده است تا راهنمایی کاربردی برای پزشکان مسلمان ارائه کند.

روش کار: این مطالعه مروری به روش کتابخانه‌ای و تحلیل محتوا انجام شده که با استفاده از آیات قرآن، احادیث و رفتار بزرگان حوزه پزشکی و جستجو در منابع معتبر اینترنتی از قبیل Google, Iranmedex, SID, INLM, noormags, ویژگی‌های پزشکان مسلمان در اسلام استخراج شده، سپس مطالب دسته بندی موضوعی شده و ویژگی‌های شایسته پزشکان به صورت زیر مجموعه‌اتم‌های اصلی بیان شده است.

یافته‌ها: ویژگی‌های پزشک در آیینه اسلام در پنج محور اصلی بدست آمد که بیش از ۶۰ ویژگی به عنوان زیر مجموعه‌اتم‌های اصلی عنوان شده است که تعدادی از آنها به شرح ذیل می‌باشند:

۱- ویژگی‌های شخصیتی: استواری، متانت، آرامش، نرم خویی، انعطاف پذیری، پرهیز از عصبانیت، بردباری و شکیبایی، اعتماد به نفس، انصاف مداری و....

۲- ویژگی‌های گفتاری: حقیقت گوئی، اعتدال در گفتار، سنجیده و گزیده گوئی، پرهیز از گزافه گوئی و دروغ و ناسزاو....

۳- ویژگی‌های رفتاری: رازداری، امانت داری، پاکدامنی، دلسوزی، مهربانی و....

۴- ویژگی‌های دینی: تقوا، انگیزه الهی، مسئولیت پذیری و....

۵- ویژگی‌های علمی: دانش اندوزی، مهارت ورزی، کارایی، نوآوری و....

(تمامی این ۶۰ ویژگی، با ذکر منابع معتبر در اصل مقاله ارائه شده است.)

نتیجه گیری: طبیب مطلق خداست و برای هر بیماری دهها درمان قرار داده است، اوست که خواص درمانی را در داروها قرار داده و استعداد شناخت دردها و داروها و چگونگی درمان آنها را به انسان عطاء فرموده و پزشک را تجلی گاه نام طبیب خود قرار داده است. همانگونه که حضرت علی(ع) پیامبر رحمت را با بیان «طبیب به دوار بطبه» توصیف کرده و قرآن ویژگی‌هایی از جمله خلق عظیم، رؤف و رحیم، اسوه حسنه، توکل، صبر، استقامت، نهی از عجله و... برای پیامبر بیان کرده است بنابراین باید

پزشکان مسلمان در زمینه‌های شخصیتی، دینی، گفتاری، رفتاری و علمی به ایشان و بزرگان دین اقتدا کنند تا طبابت در نظام اسلامی، گذشته باشکوه خود را باز یابد.

کلیدواژه‌ها: پزشک، تعالیم اسلام، ویژگی، صفات، اخلاق

نگاهی به عسل و خاصیت ضد میکروبی آن از دیدگاه قرآن و روایات

نویسندگان: زهرا عابدینی - فرشید احمدی اصل* - کاوه هومن - شبنم علی اکبرزاده

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، کانون قرآن پژوهی

مقدمه: با توجه به افزایش بیماری‌ها و امراض گوناگون، بشر همواره به فکر ساخت داروهای جدید برای درمان این بیماری‌هاست. بسیاری از نتایجی که دانشمندان بدان دست یافته‌اند، ۱۴۰۰ سال پیش در کتاب شفابخش الهی (قرآن) آمده است و رازهای بسیاری از غذاهایی که خداوند متعال آن‌ها را حلال یا حرام کرده، کشف شده است. یکی از غذاهای با ارزشی که خداوند در قرآن شکرش را بر آن کرده، عسل است. لذا در این مقاله سعی بر آن شده تا قسمتی از فواید طبی این ماده ارزشمند را با تکیه بر مستندات قرآنی و روایات بیان کنیم.

روش کار: مطالعه حاضر یک مطالعه پژوهشی است که با بهره‌گیری از مطالعه کتب قرآنی و علمی، منابع اینترنتی، مقالات و با بهره‌گیری از نرم افزار جامع التفاسیر گردآوری شده است.

یافته‌ها: آیه "ثم کلی من الثمرات فاسلکی سبل ربک..."، "پس از همه‌ی میوه‌ها بخور و راه‌های پروردگارت را فرمانبردارانه ببوی..." توجه ویژه‌ای به خواص عسل داشته که با رجوع به تفاسیر علمی این آیه می‌توان به تفصیل به توضیح خواص این ماده غذایی ارزشمند پرداخت. در تفسیر آسان عسل به عنوان یک ماده فوق العاده شفابخش معرفی شده است. دانشمندان برای عسل برشمرده‌اند که هم جنبه درمانی دارد هم جنبه پیشگیری و نیروبخشی. عسل از ایجاد عفونت در معده و روده جلوگیری می‌نماید و به خاطر خاصیت میکروب کشی‌اش برای مبتلایان به اسهال حاد مفید است. عسل در درمان زخم معده و اثناعشر عامل موثری شمرده شده است. همچنین در آیات و تفاسیر آن از عسل به عنوان ماده‌ای مفید جهت رفع سرفه به واسطه داشتن خاصیت ضد میکروبی آن بیان شده است. همچنین در روایات متعددی از امام علی (ع) و امام صادق (ع) نقل شده است که: "ما استشفی الناس به مثل العسل" مردم به چیزی مانند عسل استشفای نمی‌کنند.

بحث: با مطالعه انجام گرفته این پرسش به ذهن خطور می‌کند که "آیا عسل هم فاسد می‌شود؟". باید گفت که یافته‌های امروزی ثابت کرده‌اند که علاوه بر اینکه عسل هرگز فاسد نمی‌شود بلکه از غذاهایی است که همیشه تازه و زنده بدست ما می‌رسد و حتی ویتامین‌های موجود در خود را هرگز از دست نمی‌دهد. علت این موضوع را دانشمندان وجود پنتاسیم می‌دانند که در آن به طور فراوان وجود دارد و مانع رشد میکروبها می‌شود. علاوه بر آن عسل دارای مقادیر فراوانی از مواد ضد عفونی کننده مانند اسید فورمیک می‌باشد که هم خاصیت جلوگیری از رشد میکروب دارد و هم میکروب کش است. این نتایج حاصل شده در این پژوهش گواه از عظمت و عمق این کتاب و معجزه کهن می‌دهد.

کلید واژه‌ها: عسل - خاصیت ضد عفونی - قرآن

بررسی نقش ارزنده قرآن کریم در مورد رعایت بهداشت محیط

نویسندگان: دکتر حمزه علی جمالی، شهرام صادقی*

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی قزوین

زمینه و هدف: یکی از مولفه های تاثیر گذار در سلامت جامعه وجود محیط سالم معنوی است. همانطوری که رعایت بهداشت و پیشگیری مقدم بر درمان و معالجه است، تامین فضای سالم و محیط مناسب نیز مقدم بر جبران خسارت های ناشی از آسیب به محیط می باشد. قرآن به عنوان کتاب راهنمای مسلمین دارای بهترین آموزه های بهداشتی و سلامتی در تمامی علوم می باشد که سلامت محیط نیز از این امر مستثنی نیست. لذا هدف از ارائه این مقاله شناسایی و استخراج آیات قرآنی مرتبط با بهداشت محیط می باشد که در انتها امید است، در جهت شناخت بیشتر رموز علمی قرآن در ارتباط با جنبه های بهداشت محیطی گام مثبتی برداشته و چراغ هدایتی برای سالم زیستن ما انسان ها باشد.

مواد و روش ها: این مقاله با مرور و بررسی قرآن کریم آیات مرتبط با بهداشت محیط را استخراج کرده و به بیان اصول و قواعد بهداشتی موجود در قرآن در باب بهداشت محیط به مسایل مختلف بهداشتی مانند: بهداشت آب، مواد غذایی، مسکن می پردازد. **نتایج:** خداوند متعال در آیاتی از قرآن کریم به وجود نظم در طبیعت اشاره نموده است. به طوری که در آیات ۸ و ۷ سوره الرحمن انسان را به تجاوز در استفاده از مواهب طبیعی هشدار داده تا رعایت نظم و اعتدال را یاد آوری نماید. آب درآموزه های قرآنی مایه حیات همه موجودات جاندار در زمین است. و از جمله جوانب بهداشت محیطی است که در قرآن کریم 63 بار با مفاهیم مختلفی تکرار شده است که در بعضی از موارد به نکاتی در زمینه بهداشت آب، صرفه جویی و عدم اسراف تأکید شده است. از این روست که به صراحت می فرماید: وجعلنا من الماء کل شیء حی؛ ما هر چیز زنده را از آب قرار داده ایم. آب مایه آسمانی است. چنان که مایه برکت نیز می باشد. در ۳۳ آیه از قرآن کریم، خداوند می فرماید: بعد از خلقت آسمان ها و زمین ما آب رافرو فرستادیم تا زمین مرده را زنده نماید و آب را مایه حیات و منشا تمامی گیاهان و حیوانات و مایه هستی می داند. خداوند کریم در قرآن مجید برای بهتر زیستن و سلامت جسم انسان ها دستوراتی فرموده و به وسیله پیامبر گرامی اش محمد مصطفی (ص) به بشریت ارزانی شده است به گونه ای که در قرآن کریم به حدود ۴۰ آیه در ارتباط با تغذیه اشاره شده. قرآن کریم در آیه ۲۴ سوره عبس چنین می فرماید:

«فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ» یعنی آدمی باید به غذایش توجه داشته باشد که از هر نظر پاک و تمیز، حلال، مباح و قابل خوردن باشد. حق کسی را نخورد و توجه داشته باشد که چه می خورد. به اندازه کافی بخورد. و نیز بنگرد که آفرینش چقدر در به وجود آمدن این غذا از عناصر و عوامل مختلف استفاده کرده است و چه نیروهایی بکار رفته تا این غذا به صورت کنونی درآمده است. همچنین از آیات ۲۳۳ سوره بقره، ۱۴ لقمان، ۱۵ احقاف، ۶ سوره طلاق به لزوم توجه جدی و مسؤولانه به تغذیه کودکان به ویژه در ۲ سال اول زندگی هدایت و راهنمایی کرده است. از نعمت های دیگری که قرآن بدان اشاره می کند محل سکونت آدمی است: «و الله جعل لکم من بیوتکم سکناً؛ خداوند خانه های شما را مکان آرامش اتان قرار داد. در حقیقت مسکن

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

از مهم‌ترین احتیاجات خانواده‌ها می‌باشد و تا این فضا را آدمی در اختیار نداشته باشد دیگر امکانات به رایش گوارا نخواهد بود و در میان تمامی مزایای خانه، مهم‌ترین آن‌ها امنیت و آسایشی است که در آن به صاحبش دست می‌دهد. بحث و نتیجه‌گیری: با بهره‌گیری از راهنمایی‌های ارزشمند قرآن کریم می‌توان به چارچوبی کامل و جامع در راستای حفظ و ارتقای بهداشت محیط دست یافت و با استفاده از آن موجبات ارتقای سطح سلامت جامعه را فراهم آورد. کلید واژه‌ها: بهداشت محیط سالم، محیط زیست، قرآن کریم

بررسی اهمیت تغذیه و استخراج اصول آن از دیدگاه قرآن کریم و احادیث

نویسندگان: مبین سخنور*، ادريس حسن پور، بهار نادری، محمد فرجی منبر، صلاح الدین اسدی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی قزوین

مقدمه: قرآن کریم، کتاب آسمانی مسلمانان دارای برنامه‌ها و رهنمودهای جامعی در کلیه زمینه‌ها می‌باشد که با پیروی و الگو قرار دادن این راهنمایی‌ها می‌توان عبور از مسیر رشد و تکامل را تسهیل و هموار ساخت. در این کتاب آسمانی علاوه بر احکام معنوی، در باب زندگی مادی نیز رهنمودهای فراوانی به چشم می‌خورد که اصول تغذیه نیز یکی از این مباحث می‌باشد. با توجه به اینکه تغذیه یکی از عوامل مهم تاثیرگذار بر سلامت جسمی و به تبع از آن سلامت روحی می‌باشد و در نتیجه در راستای رشد و تکامل معنوی نیز نقش مهمی ایفا می‌کند لذا در این مقاله سعی بر استخراج اصول و دیدگاه‌های قرآن کریم در باب تغذیه شده است و امید بر آن است که در راستای ارتقای سلامتی جامعه مفید واقع شود.

مواد و روش‌ها: این مقاله به صورت مروری و با مطالعه کامل قرآن کریم و استفاده از منابع اطلاعاتی موجود استخراج شده و چارچوبی جامع از اصول تغذیه مطابق با آیات مبارکه قرآن کریم حاصل می‌آورد.

یافته‌ها: به دلیل اهمیت تغذیه در سلامت جسمی و روحی خداوند متعال در قرآن کریم رهنمودهای فراوانی در زمینه‌ی تغذیه‌ی سالم گنجانیده است به گونه‌ای که در بیش از ۳۰۰ آیه در مورد تغذیه بحث شده است. در آیات ۶۱، ۲۶۷، ۱۶۸، ۱۷۲ سوره‌ی بقره، ۱۴ و ۱۶ نحل، ۱۹ کهف و... به تازه، پاک و سالم بودن غذا توصیه شده است. در آیه‌ی ۵۱ سوره‌ی مومنون در راستای پرهیزگاری غذای سالم و بهداشتی موثر خوانده شده و در آیه‌ی ۲۴ سوره‌ی عبس عامل سلامتی توجه به تغذیه سالم بیان گردیده است. علاوه بر این موارد در سوره‌ی مریم سفارش به مصرف دو وعده غذا در صبح و شام خود بیانگر نوعی رژیم غذایی در میان آیات نورانی قرآن می‌باشد. و همچنین در آیات فراوان دیگری و نیز در بسیاری از احادیث به اهمیت تغذیه و اصول تغذیه سالم اشاره شده است.

بحث و نتیجه گیری: در پرتوی قرآن کریم و احادیث معصومین(ع) و با تحقیق و جستجو در میان آنها می‌توان به اصول و نکات کامل و جامعی در باب تغذیه دست یافت و در نهایت با استفاده از این اصول گامی مثبت در راستای پیشبرد جامعه به سوی سلامت جسمی و روانی برداشت.

کلید واژه‌ها: قرآن کریم، تغذیه سالم، سلامت جسمی و روحی

گذری بر استفاده از انار در طب نوین با تکیه بر شواهد قرآن و روایی

نویسندگان: کاوه هومن* - فرشید احمدی اصل

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه:

انار که نام علمی آن (پونیکا گانتوم) است یکی از میوه‌هایی است که تاکیدات فراوانی از آن در قرآن و احادیث و کتب پزشکی شده است و زادگاه اصلی این میوه ایران می‌باشد واز روزگاران قدیم به عنوان میوه خوراکی و هم برای مصارف پزشکی اهمیت بسیار داشته و انبیا و دانشمندان بر وجوب استفاده از آن تاکید داشته‌اند. در سالیان اخیر با توسعه روابط فرهنگی اسلام و غرب ، نگاه دینی و قرآنی به علوم روز از جمله علم طب یک از دغدغه‌های عمده متفکران دینی سراسر عالم بوده است، از اینرو یکی از موارد ارتباط طب و قرآن مسئله تغذیه است که نقش به سزایی در زندگی بشر بر عهده دارد. مطالعه حاضر با هدف بررسی کاربرد انار در مصارف پزشکی با تکیه بر شواهد قرآنی صورت گرفته است.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر به صورت مروری با استفاده از منابع کتابخانه‌ای صورت پذیرفته است واز مقالات و مجلات هم به فراخور موضوع استفاده شده است. از منابعی همچون قرآن کریم، تفسیر المیزان و تفسیر نمونه و تفسیر نور و طب ائمه و سایر منابع جهت جمع آوری روایات واحکام ومقایسه آن با دانسته‌های طب امروزی استفاده گردیده است.

بحث و نتیجه گیری: با بررسی‌های انجام گرفته در آیات کریمه معلوم شد که در قرآن در سه جا به انار اشاره شده است: انعام/۹۹ وانعام/۱۴۱ و رحمن/۶۸ همچنین درباره میوه این درخت توصیه شده که {چون ثمر آوردند از آن‌ها بخورید ودر روز درو حق آن را بپردازید}، با توجه به یافته‌ها و بهره گیری از منابع علمی در مورد انار این نتیجه گیری حاصل شد که انار فواید وافری از لحاظ تغذیه‌ای و طب دارا می‌باشد، ارزش انرژی زیادی انار ۶۵٪ است و آب انار به سادگی هضم می‌شود و منبعی سرشار از سدیم می‌باشد و دارای مقادیر زیادی ریبوفلاوین و تیامین و نیاسین و ویتامین C و کلسیم و...می‌باشد از لحاظ طب دارویی مقوی برای قلب است و گل انار دارای خاصیت طبی بسیار زیادی است و در مورد سقط جنین غیر عمدی تجویز می‌شود. برای التهاب معده و جلوگیری از درد دل نافع، درمان اسهال ساده و اسهال خونی و ناخوشی‌هایی از قبیل التهاب کولون و کم خونی و یرقان و فشار خون و بواسیر و درد مفاصل مؤثر است، از اینرو امروزه با تحقیقات صورت گرفته خاصیت ضد سرطانی و ضد باکتریایی آن اثبات شده است.

کلید واژه‌ها: قرآن - انار(رمان) - طب

مبانی فقهی ضمان پزشک

نویسندگان: حجت الاسلام و المسلمین صفدر محمدی، احسان یوسف پور

آدرس: دانشگاه ارومیه

در دستورات اسلامی به بهداشت و امور پزشکی توجه خاصی شده است. تا جایی که بر طبق مضامین اسلامی بر بیماران واجب است که جهت درمان خود به پزشک مراجعه نمایند. در مقابل بر پزشکان نیز واجب است که به درمان بیماران خود بپردازند و حق امتناع از معالجه را ندارند. با وجود اینکه پزشک و پزشکی در بینش اسلامی و همچنین در جوامع بشری در طول تاریخ از منزلت والایی برخوردار بوده و هست اما در عین حال پزشک یک انسان است و از مقام عصمت برخوردار نیست و مانند هر انسان دیگری ممکن است مرتکب خطا و اشتباه شود و در بعضی از مواقع نیز علیرغم سعی و تلاش، ممکن است معالجاتش منجر به ایراد خسارات مالی و جانی بیمار گردد. حال با تمام این تفاسیر این سوال مطرح است که آیا پزشک مسئول اعمال خویش و ضامن جبران خسارات وارد شده می‌باشد یا خیر؟ و بر فرض، اگر ضامن خسارات می‌باشد این خساراتها باید از کجا پرداخت شود؟ قبل از پاسخ به این سوال اساسی باید منظور ما از ضمان پزشکی از جهات زیر معین و مشخص شود. در مورد ضمان و مسئولیت پزشک فرض‌های متفاوتی قابل بحث و بررسی است نظیر آنکه الف) پزشک حاذق باشد یا غیر حاذق ب) با اخذ براءت به اعمال پزشکی اقدام کند یا بدون اخذ براءت ج) عمل پزشکی وی با اجازه مجنی علیه همراه باشد یا بدون اجازه دست به جراحی بزند د) مجنی علیه ممکن است بالغ یا نابالغ باشد و در مورد بالغ‌ها هم ممکن است خود در شرایطی باشند که بتوانند اذن بدهند یا این امکان، وجود نداشته باشد ز) اقدام پزشک ممکن است با دقت همراه باشد یا با بی‌مبالاتی و همچنین اعمال انجام یافته ممکن است خطئی یا عمدی باشد و) ممکن است پزشک با تسبیب یا به مباشرت اقدام به اعمال پزشکی نماید.

در مورد مسئولیت و ضمان پزشک، هنگامی که از مهارت کافی برخوردار نبوده یا بدون اجازه و اخذ براءت اقدام به اعمال پزشکی نماید تردیدی نیست. همچنین ضمان، در مورد پزشک حاذقی که با اذن و اخذ براءت اقدام به اعمال پزشکی نموده اما اقدامات پزشکی او با دقت همراه نبوده و با بی‌مبالاتی به درمان بیمار پرداخته است نیز قابل اثبات است. لذا ما در این مقاله در پی بحث و بررسی در مورد ضمان پزشکی هستیم که از مهارت و علم کافی برخوردار بوده و با اجازه و اخذ براءت از بیمار به امور پزشکی اقدام نماید اما در عین حال علی‌رغم سعی و تلاش، اقدامات درمانی وی به نتیجه نرسیده و حتی در مواردی باعث وارد آمدن لطمه و خسارت به بیمار شود.

کلید واژه‌ها: فقه، ضمان، پزشک، براءت، مبانی فقهی

درمان وسواس عملی از منظر قرآن و روایات

حسن نظری*، حمیده کریمی، شمسی میری غفارزاده، ته‌مینه بهزاد یوالار، ماهرخ رادمنش، زکیه احمدی دویران
آدرس مکاتبه: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه

چکیده

"وسواس" عبارت است از رفتارها، عقاید، افکار یا تصوراتی که تکرار شونده و پایدار هستند. برخی معتقدند که وسواس نوعی غریزه واخورده و ناخودآگاه است. حالتی که در آن فکر، میل یا عقیده‌ای خاص که اغلب وهم آمیز و اشتباه است، آدمی را در بند خود می‌گیرد، بطوریکه اختیار و اراده را از او سلب می‌کند.

در آیات مختلفی از قرآن عباراتی به این نحو دیده می‌شود که می‌فرماید: «وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ» (سوره حج، آیه ۷۸)، خدا برای شما در دین هیچ دشواری قرار نداد. پیامبر (ص) نیز در روایت معروفی فرموده است من به شریعت مستقیم، آسان، بدون زحمت و درخشانی مبعوث شده‌ام. آنچه از این آیات و روایات به طور قطعی بر می‌آید و فقها نیز از آن‌ها در استدلال‌های فقهی خود به همین ترتیب استفاده می‌کنند این است که اگر فهم ما از دین به سمتی رفت که زندگی ما را مختل و اعمال عادی روزانه‌ی ما را با مشکل روبرو کرد باید دانست که این برداشت، نادرست و با آنچه پیامبر (ص) به عنوان اسلام مطرح کرده متفاوت است. اگر کسی احساس کرد برای حفظ طهارت مجبور است خود را از تفریح‌ها و زیبایی‌های زندگی محروم کند باید یقین داشته باشد که چون این محدودیت به معنای سختی و مشقت در زندگی است حتماً با دستور طهارت اسلام متفاوت است. حتی اگر حکم طهارت تغییری نکند در هر موردی که به مشقت و سختی زیاد مکلف بینجامد آن حکم لغو می‌شود.

در احادیث و روایات معصومان علیهم‌السلام به روش‌ها و فنون شناختی، معنوی، ارتباطی، عملی و دارویی برای درمان اختلال وسواس فکری - عملی اشاره شده است. این روش‌ها به شرح ذیل می‌باشند: ۱- آگاه‌سازی فرد وسواسی از وضع نابهنجار خود و موقعیتی که در ارتباط با خداوند دارد و ایجاد آمادگی روانی برای درمان؛ از جمله زنده کردن امید به درمان در وی؛ ۲- پرورش عزت نفس و تبیین منافات آن با وسواس و بندگی شیطان و تقویت اراده و اعتماد به نفس در فرد. ۳- تشریح کامل وظایف شرعی در مورد افکار و اعمال وسواسی و تقویت اراده و تعهد عملی به ضوابط و احکام شرعی و عدم تخلف از آن. در این زمینه، امام علی علیه‌السلام نیز می‌فرمایند: «هرکس یقین و اعتقادش درست باشد، رغبتی به جدال و کشمکش نشان نمی‌دهد.» از برهان خُلف سخن حضرت علی علیه‌السلام چنین استنباط می‌شود که اهل شک و تردید و وسوسه، افرادی هستند که در مباحثه و گفت‌وگوی روزمره و عملی جدل می‌کنند و از سرکوب کردن مخاطب خود احساس غرور می‌نمایند. ۴- تغییر موقعیت در مورد عمل وسواسی؛ برای مثال، در مورد لباسی که پس از شستن، رنگ خون در آن هنوز باقی است و زمینه وسواس را در فرد فراهم می‌کند، پیشنهاد می‌شود که آن لباس را رنگ‌آمیزی کند یا از لباس تیره، که پس از شستن، رنگ خون در آن مشخص نیست، استفاده نماید؛ ۵- به خدا تکیه کردن و به وی پناه بردن، استعانت و توجه قلبی و زبانی به پروردگار که وسوسه‌های نفس و شیطان را دور می‌کند و به تدریج، از بروز افکار ناخواسته جلوگیری می‌نماید و فرد با اعتماد به

خداوند، می‌تواند خود را کنترل نماید و از وسواس دوری کند. ۶- درمان از طریق خوردن انار، به ویژه انار شیرین پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمودند: «هرکس انار بخورد، قلبش نورانی می‌گردد و وسوسه تا چهل روز از او دور می‌شود.» همچنین روزه داری و پرهیز از پرخوری از فنون مهم درمان وسواس است.

کلید واژه‌ها: وسواس عملی، قرآن، روایات

تأثیر قرآن در سبک زندگی انسان

نویسندگان: شمسی میری غفارزاده، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، رویا محمدزاده، آرزو حاجی نصیری
آدرس نویسندگان: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، کارشناس مسئول پژوهش، دانشجوی دکترای اتنوگرافی

چکیده

قرآن کتابی است برای انتخاب بهترین زندگی که سعادت جاودانه در پرتو آن تحقق می‌یابد. قرآن چگونه زیستن است و چگونگی رفتار را با خداوند و انسان‌های دیگر را به خوبی تبیین نموده است. زندگی حقیقی و حیات طیبه در پرتو علم به دستورها و رهنمودهای قرآن شکل می‌گیرد. قرآن روش درست زیستن را به انسان می‌آموزد و برنامه‌ای را که در بر گیرنده تمام ابعاد زندگی انسان و تضمین کننده سعادت فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی اوست، ارائه می‌دهد، به میزانی که اگر انسان آموزه‌ها و دستوره‌های قرآن را در زندگی به کار بندد، موفقیت کسب خواهد کرد اما هر اندازه از قرآن فاصله بگیرد، دچار خسارت و ضرر خواهد شد. زندگی قرآنی بر اساس رعایت مقررات، عدالت، احسان، صفا و صمیمیت است و کسانی که این گونه زندگی کنند، دارای اطمینان خاطر و آسایش خواهند بود و سعادت ابدی و جاودانه را در آغوش خواهند گرفت. قرآن حکیم از نظر تأثیرات خود نیز معجزه است و آن تأثیری که در قرآن هست در هیچ کتاب انسانی وجود ندارد و به وسیله همین تأثیر در دنیا منتشر و آن را روشن نموده است.

دکتر مارلیس می‌نویسد: قرآن بر دنیا نقاب مؤثری انداخته است که بهتر از آن امکان ندارد. لیسیان فرانسوی می‌نویسد که قرآن چنان جاذبه ایمانی و با قدرتی را به وجود آورده است که اصلاً جای شک و تردیدی در آن باقی نمانده است. مستر جی. تی. می‌نویسد: قرآن تعداد نامحدودی از افراد بشر را مورد اثر خود قرار داده است. ابتکار و اکتشافات دنیای جدید هم نیاز به قرآن را واضح نموده است.

مستر ایچ الیس لیدر می‌نویسد: توسط قرآن حکمت و فلسفه به ظهور پیوست و چنان ترقی کرد که بر حکومت‌های بزرگ اروپا برتری یافت. پیامبر اسلام می‌فرماید: حکایت قرآن و مردم حکایت زمین و باران است، در حالیکه زمین مرده و خشکیده است، ناگاه خداوند بر آن باران می‌فرستد و زمین تکان می‌خورد، سپس باران‌های تند را فرو می‌ریزند و زمین تکان دیگری می‌خورد و رشد می‌کند، آنگاه پشت سر هم نهرها را از دره‌ها جاری می‌سازد تا آنکه زمین می‌روید و گیاهان بالیدن می‌گیرند و خداوند آنچه را مایه آراستگی زمین و خوراک مردم و حیوانات است از دل آن بیرون می‌آورد. قرآن نیز مردمی را که آن را بپذیرند چنین می‌کند. آگاهی کامل نسبت به این موضوع نیازمند بررسی گسترده در آیاتی از قرآن است که چگونگی رفتار مسلمان را تبیین می‌کند. در این مقاله سعی شده است در تاملی کوتاه، به تأثیر آیات خداوند در زندگی انسان در این کتاب آسمانی، پرداخته شود.

واژگان کلیدی: قرآن، سبک زندگی، انسان، تأثیر

عنوان: سقط جنین از دیدگاه حقوقی و فقهی و قرآن کریم

نویسندگان: تهمینه پیروی، حمیده محدثی، طاهره پیروی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه: سقط جنین از گذشته‌های دور در بین مردم رواج داشته است و امروزه یکی از معضلات محسوب می‌شود. برای سقط تعاریف مختلفی بکار می‌برند در جنین شناسی سقط را به معنای ختم حاملگی قبل از هفته بیستم تعریف می‌کنند. دلایلی که افراد دست به سقط می‌زنند می‌تواند موارد ذیل باشد: حاملگی ناخواسته، مسایل اقتصادی و مالی، جنسیت جنین، نقص‌های مادرزادی، سن کم و غیره.

مواد و روش‌ها: این مقاله به صورت مروری و با مطالعه قرآن کریم و منابع اطلاعاتی موجود مانند کتاب و مقالات در به ارض سقط جنین جمع آوری شده است.

یافته‌ها: امپراطور چین در ۴۶۰۰ سال پیش برای سقط جنین استفاده از ترکیبات گیوه را توصیه نموده است. بعد از آن بر اساس قوانین حمورابی در ۲۳۰۰ سال پیش از میلاد برای سقط جنین مجازات تعیین شده است. همچنین در ایران قدیم تجویز داروهایی که باعث سقط می‌شدند جریمه در نظر گرفته و گناهی نابخشودنی محسوب می‌شده است. به تدریج با ظهور ادیان الهی حفظ جنین امری لازم شمرده شده است و در شریعت اسلامی سقط جنین به عنوان بزرگ‌ترین و بدترین گناه کبیره شمرده شده است. قرآن کریم با تعیین مجازات سنگین و صریح برای کسانی که مرتکب قتل عمد شوند در حقیقت اقدامی پیشگیرانه کرده است و از زمان دمیدن روح در جنین سقط آن معادل قتل نفس است و فرد باید قصاص شود و یا دیه بپردازد. همان طور که در آیه شریفه ۲۲۸ قرآن کریم می‌بنیم کتمان جنین تحریم شده است.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به اهمیت حیات و حق زندگی و تدریجی بودن رشد و تکامل جنین می‌توان برای سقط جنین در موارد خاص مانند بیماری مادر در حدی که ادامه حاملگی منجر به مرگ مادر شود یا ناقص الخلقه بودن جنین از رهنمودهای خاص کلام...مجید استفاده نمود تا اینکه از ارتکاب به گناه جلوگیری شود.

واژگان کلیدی: قرآن کریم، سقط جنین و اصول فقهی و حقوقی

تاکید قرآن مجید به پاتولوژی در دوران قاعدگی توام با ارائه راهبرد پیشگیرانه در بهداشت جنسی انسان مصادق بارز اعجاز علمی قرآن مجید

نویسندگان: علیرضا شیخی، حسین شمشیرگر

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشگاه علوم پزشکی دزفول

یکی از ریتم‌های بیولوژیکی که موجب تفاوت‌های ماهوی میان زنان و مردان می‌باشد و نقش محوری و مهمی را در حیات جنسیتی بانوان دارد، وجود دوره قاعدگی می‌باشد که به طور مستمر دختران و زنان در حدود ۴۲۰ سیکل این دوره را در زندگی خود تجربه می‌نمایند. نگاه به دوره قاعدگی از منظرهای مختلف و در حوزه‌های مختلف علوم مورد توجه دانشمندان و محققان بوده است. وجود انواع تغییرات بیولوژیک در دوره قاعدگی و نیز بعد از قطع دوران قاعدگی یعنی دوره یائسگی ماحصل نتایج هزاران مطالعه و پژوهش در این خصوص می‌باشد. نتایج مطالعات میدانی مبین این واقعیت است که تغییرات ناشی از بر هم خوردن بالانس هورمون‌های جنسی پروژسترون و استروژن و نیز برخی تغییرات بیولوژیک ناشی از فقر عناصر و مواد غذایی در دوره قاعدگی موجب بروز برخی ناهنجاری‌های ارگانیک و نیز رفتاری در زنان در این دوره می‌گردد. با توجه به اینکه بهداشت جسمانی و روانی زنان ارتباط معنی داری با احساس آرامش آنان در خانواده دارد. مدیریت بحران‌های مربوط به این دوره از نظر پزشکی شایان توجه است. نتایج مطالعات میدانی مبین آن است که هر ۳ زن بالغ ۲ نفر قبل از آغاز دوره قاعدگی مبتلا به " سندرم پیش از قاعدگی " PMS می‌گردند که در نهایت از علائم ارگانیک جسمی و یا مشکلات روانشناختی رنج می‌برند، که در فرآیند زندگی عادی و روزمره آنان ایجاد مشکل می‌نماید. تاکنون بالغ بر صدها علامت همانند؛ کمردرد، سردرد، خواب‌آلودگی، زودرنجی، خشونت، بدگمانی، Self Steam پایین و اقدام به خودکشی را می‌توان نام برد. قرآن مجید به زیبایی و شیوایی تمام در این خصوص می‌فرماید: " وَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أذىٌ فَأَعْتَزِلُوا النساءِ فِي الْمَحِيضِ وَ لَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ. " و از تو (پیامبر)، در به اره خون حیض سؤال می‌کنند، بگو؛ چیز زیان بار و آلوده‌ای است؛ از این رو در این ایام از آنان کناره‌گیری کنی تا پاک شوند و هنگامی که پاک شدند، از طریقی که خداوند به شما امر فرموده با آن‌ها نزدیکی کنی، که خداوند، توبه‌کنندگان را دوست دارد، و پاکان را دوست دارد. " از این رو قرآن مجید به شرح آیه فوق دوره قاعدگی را به عنوان دوره‌ای که در آن بروز آلودگی و آسیب وجود دارد قلمداد نموده است، بطوریکه امروزه نتایج مطالعات کلینیکی و یافته‌های آزمایشگاهی نشان می‌دهد که برقراری ارتباط زناشویی intercourse در دوران قاعدگی، ضمن آنکه شرایط محیطی مناسبی را برای پرورش برخی میکروب‌ها و ایجاد بعضی بیماری‌هایی چون بیماری سوزاک و سفلیس و یا التهاب اعضای تناسلی زن و نیز امکان ورود خون آلوده به داخل عضو تناسلی مرد را امکان پذیر می‌نماید، بلکه در عین حال موجب عقیم شدن نیز می‌گردد. از این رو دین مبین اسلام بر اساس تعالیم و آموزه‌های قرآن مجید، نه تنها انجام تکالیف الهی همانند نماز و روزه را از زنان در دوره قاعدگی منع نموده و جهت بهداشت جنسی و پیشگیری از آلودگی‌ها و بروز بیماری‌های یاد شده فوق مردان را از نزدیکی با همسرانشان در

دوره قاعدگی نهی نموده است، بلکه تلویحا" و به زبان استعاره‌ای نیز مردان را به اشاره به وجود رنج در این دوره به مراعات حال همسرانشان مدارا و نیکی و انعام در این ایام نموده است. بدیهی است که با تعمق و تدبر در منطوق و نکات کلیدی آیات الهی و با رویکردی ترانسفورمیستی می‌توان به اعجاز علمی قرآن مجید به اشاره به وجود انواع خطرات و آلودگی‌های ارگانیک و پاتولوژیک دوره قاعدگی و نیز اختلالات روحی روانی ناشی از سندرم پیش از قاعدگی PMS در زنان پی برد و نشانه‌های عظمت حضرت حق تعالی را از این منظر نیز مورد مذاقه و تبیین علمی قرار داد.

جلوه‌های درمانی قرآن کریم

نویسندگان: شمسی میری غفارزاده، حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، رسول قاسمی، حسن حق وردی

پور

آدرس نویسنده: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، کارشناس مسئول پژوهش، دانشجوی دکتری اتنوگرافی

چکیده:

بررسی متون اسلامی به روشنی نشان می‌دهد که یکی از اهداف مهم احکام اسلامی، طب است. خداوند متعال، تصریح می‌کند که قرآن و برنامه نورانی و حیات بخش آن، جامعه را به سوی سلامت سوق می‌دهد.

یهدی به الله من اتبع رضوانه سبیل السلام. مائده آیه ۱۶ "خداوند، هر که را از خشنودی او پیروی کند، به وسیله آن (کتاب) به راه‌های سلامت، رهنمون می‌شود." آموزه‌ی شفا جویی از قرآن کریم چیزی از پیش ساخته یا سنت مرسوم در فرهنگ عامیانه نیست بلکه حقیقتی است که خداوند رحمان در متن قرآن، در سه جای از آیات آن، به مساله شفا بودن قرآن برای دردهای جسم و جان انسان اشاره کرده است. "و نزل من القرآن ماهو شفاء و رحمه للمومنین ولا یزید الظالمین الا خساراً" (اسراء ۱۸۲)

"و از قرآن آنچه شفا و رحمت است برای مومنان نازل می‌کنیم و ستمگران را جز خسران و زیان نمی‌افزاید"

"یایی‌ها الناس قد جاء تکم موعظه من ربکم و شفاء لما فی الصدور وهدی ورحمة للمومنین"

"ای مردم اندرز از سوی پروردگارتان برای شما آمده است و درمانی برای آنچه در سینه‌هاست و هدایت و رحمتی است برای مومنان"

"قل هو للذین آمنوا هدی و شفاء... بگو: این کتاب برای کسانی که ایمان آورده‌اند: هدایت و درمان است"

به نظر می‌رسد که تحقق شفا به وسیله‌ی قرآن از سه طریق امکان پذیر است: تامین سلامت روان، تامین سلامت جسم، معرفی اصول طبی لازم برای حفظ تندرستی

در این مقاله سعی شده است جلوه‌های درمانی قرآن کریم با جستجو در آیات قرآن و رجوع به پژوهش‌های انجام یافته در این سه زمینه، بررسی شود. اگر چه قرآن، کتاب طبی نیست ولی در آن به اصول کلی که برای تندرستی و درمان لازم است پرداخته شده و این اصول در کنار روایات معصومین و تجربیات بشر می‌تواند پاسخ گوی نیازهای طبی بشر باشد. امید است که دست اندر کاران عرصه‌ی پزشکی بیش از پیش به این مهم بپردازند.

واژگان کلیدی: قرآن کریم، جلوه‌های درمانی

تکامل جنین از دیدگاه قرآن کریم

نویسندگان: دکتر تهمین پیروی، حمیده محدثی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه:

در قرآن کریم، آیات بسیاری در زمینه مسائل بهداشتی و پزشکی وجود دارد که تازه در قرن بیستم به اهمیت و حقیقت برخی از این آیات پی برده شده است.

از زمانیکه بشر توانسته تا با ساخت دستگاه‌های لازم برای مطالعه مراحل مختلف رشد و تکامل جنین، زمان زیادی نمی‌گذرد؛ مراحل مختلف تکامل جنین سال‌های مدیدی از مجهولات بشریت محسوب می‌شد.

هنوز مسایل زیادی مربوط به تکامل جنین وجود دارد که نیاز به سال‌ها تحقیق و پژوهش دارد. با این وجود قرآن کریم، سال‌ها پیش و قبل از اختراع دستگاه‌های پیشرفته علمی به تشریح کیفیت خلقت انسان و مراحل تکامل جنین در رحم مادر پرداخت. مواد و روش‌ها:

این مقاله مروری و به صورت کیفی با مطالعه قرآن کریم و منابع اطلاعاتی رایج مانند کتاب جنین شناسی و مقالات در به ارجه تکامل جنین انسان جمع آوری شده است.

یافته‌ها:

در مورد خلقت انسان در قرآن کریم در آیات مختلف به خاک اشاره شده در آیات دیگر صحبت از خلقت انسان از آب است و در موارد دیگر، به خلقت انسان از منی اشاره شده است. مراد خداوند در نهایت این است که خلقت انسان از خاک شروع شده است و این خلقت تنها مختص حضرت آدم (ع) یا نخستین انسان است. اما خلقت انسان‌های بعدی از نطفه آغاز می‌شود و ادامه می‌یابد. در آیات مختلف سوره‌های قرآنی از مراحل مختلف تکامل جنین انسان با عناوین نطفه، علقه، مضغه، عظام، لحم، دمیدن روح و تولد یاد شده است.

بحث و نتیجه گیری:

آنچه به دنبال این تحقیق بر انسان آشکار می‌شود، عظمت کلام وحی و غیربشری بودن آن است. به حقیقت می‌توان ادعا کرد، تشریح مراحل مختلف رشد و تکامل جنین در عصری که دست بشر به طور کلی از مشاهده‌ی محیط ظلمانی رحم کوتاه بود، چیزی جز اعجاز نمی‌تواند باشد. بدین ترتیب مطالعه‌ی گزارشات کتاب آسمانی از مراحل تکامل انسان در رحم، علاوه بر اینکه نمایانگر حکمت و قدرت الهی در خلق این موجود پیچیده‌ی است، خود شاهد صدقی بر وحیانی بودن کتاب آسمانی ما یعنی قرآن نیز می‌باشد.

واژگان کلیدی: قرآن کریم، تکامل جنین، انسان

کنترل وسوسه‌ها با استفاده از آیات قرآنی

نویسنده: دکتر صفر حامد نیا

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه و پیش زمینه: وسوسه به معنی تحریک و اشتیاق برای بروز دادن رفتاری است که مقبول نمی‌باشد. به عبارتی دیگر می‌توان گفت وسوسه به عنوان عامل محرک درونی، باعث بروز رفتارهای ناپه‌نجان و همچنین دوام علائم بیماری‌هایی می‌شود که جنبه وسواسی دارند. بیماری‌هایی نظیر اعتیاد به مواد مخدر، انحرافات جنسی، اختلالات کنترل تکانه و اختلال وسواسی جبری از این جمله‌اند. در جمعیت عمومی نیز، انسان‌ها هر لحظه در معرض وسوسه‌انجام رفتارهای مغایر با موازین اخلاقی، اجتماعی و شرعی قرار دارند که ناشی از وجود قوه شهوت در مقابل فطرت انسانی است.

روش کار: خداوند متعال با علم بر قوای نفسانی انسان، دستورالعمل کنترل بر نفس وسوسه گر را ارائه فرموده است. با تامل و تفکر در معانی قرآن مشخص می‌شود که خدای حکیم، آگاهی کامل بر نیازهای انسان و نیروهای چند گانه درونی وی دارد و کلیه آموزه‌های قرآنی را برای شناسایی این نیروها و کنترل آن‌ها توسط انسان در مسیر تعالی وی قرار داده است.

نتایج و بحث: سوره مبارکه ناس اشاره مستقیم به وسوسه و اندیشه‌های بد داشته و به انسان می‌فرماید با پناه بردن به پروردگار از شر وسوسه گران، خود را مصون نگه دارد. همچنین در آیه ۱۶ سوره مبارکه ق می‌فرماید: " ولقد خلقنا الانسان و نعلم ما توسوس به نفسه و نحن اقرب الیه من حبل الوريد " یعنی " ما انسان را خلق کردیم و از وسوسه‌ها و اندیشه‌های نفس او کاملاً آگاهیم که ما از رگ گردن به او نزدیک‌تریم ". از سوی دیگر صبر در مقابل وسوسه‌ها را تنها راه رستگاری می‌داند و در آیه ۲۴۹ سوره مبارکه بقره می‌فرماید: " والله مع الصابرين " یعنی " خدا با صابران است ". و مؤذنه می‌دهد که صبر در مقابل دشمنان (که هوای نفسانی بزرگ‌ترین آن‌هاست) موجب پیروزی و رستگاری در دنیا و آخرت است. همانطوریکه یوسف پیامبر با صبر و شکیبائی و غلبه بر هوای نفس به درجه عالی نبوت رسید.

آیا در قرآن کریم بلاواسطه و مستقیم از علوم جدید رفتارشناسی اجتماعی و سوسیوبیولوژی در حشرات سخن به میان آمده است؟ و در صورت مثبت بودن پاسخ آیا این موضوع از معجزات تاکنون مغفول مانده قرآن محسوب نمی‌شود؟!

نویسنده: دکتر فرخ دبیری

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

الف- ۱- "بیولوژیستها، رفتار اجتماعی (Social Behavior) را به صورت هرگونه واکنش بین دو یا چند فرد جانوری که معمولاً به یک گونه یا نوع (Species) تعلق دارند، تعریف می‌کنند. جفت یابی، پرخاشگری یا خشونت و همیاری یا تشریک مساعی نمونه‌هایی از رفتارهای اجتماعی هستند و عنصر یا خمیر مایه ضروری برای همه این رفتارهای اجتماعی، "ارتباط" (Communication) است.

۲- در طبیعت بسیاری از جانوران در گروه‌های بزرگ مشاهده می‌شوند. واژه‌هایی نظیر گروه (group)، دسته (peck)، رمه (herd)، گله (flock) تجمع (gregarious) و اجتماع (society) ناظر بر زندگی افراد گونه‌ها به حالت جمعی و گرد هم است و صرفنظر از ابهامات، همپوشانی‌ها و اختلافات موجود در تعاریف، تئوری‌ها، اطلاعات و مصادیق هر یک از اصطلاحات مزبور بین دانشمندان رفتار شناسی، در اینکه اولاً زندگی اجتماعی (social) سازمان یافته‌ترین و پیچیده‌ترین حد نهایی همه آن‌ها بوده و ثانیاً وجه ممیزه زندگی اجتماعی از سایر انواع بدوی زندگی‌های دسته جمعی یا گروهی در تشکیل "کاستها (caste)" و تخصصی شدن وظایف هر فرد است. (Wilson 1975, Campbell et al. 2000)

به عنوان نمونه از میان حشراتی در گروهایی نظیر

Belliositermes natalensis, Psammotermes, Hodotermes, Eutermes, Zootermopsis, Mastotermes, Calotermes, Syntermes grandis, Reticulitermes lucifugus, Anoplotermes, Trinervitermes, Macrotermes (Isoptera موربانه ها)* (Schistocerca gregaria, Dociostaurus maroccanus, Locusta, migratoria, Acrididae) (Orthoptera ملخ‌ها) (ملخ‌ها؛ که هر چند زندگی گروهی دارند اما زندگی سازمان یافته و اجتماعی ندارند بلکه تمامی افراد گونه در گروه، پراکنده، متفرق و فاقد وظیفه اجتماعی خاصی بوده و به تعبیری شاید بتوان گفت که جمعیتی از افراد پراکنده هستند!)

Eurygaster integriceps (Hemiptera) /Forficula auricularia, Labidura riparia (Dermaptera)

Blatella germanica (Blattaria)/Ephemera (Ephemeroptera)/Perla maxima (Plecoptera)*

Sciara miliaris, (Diptera)/Vanessa cardui, Pieris brassicae, Persetania ervingi, Danaus archippus, Plusia gamma & Thaumetopoea, Lymantria dispar, Euproctis, Hyponomeuta, Malacosoma neustria, Trypanus cossus (Lepidoptera)

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

(پروانه‌ها؛ که نظیر ملخ‌ها هر چند زندگی گروهی دارند اما زندگی سازمان یافته و اجتماعی ندارند بلکه تمامی افراد گونه در گروه، منتشر، پراکنده و فاقد وظیفه اجتماعی خاصی بوده و به تعبیری شاید بتوان گفت که جمعیتی از افراد پراکنده!)

Ophpnus, Hoplia, Callicnemis, Ateuchus laticollis, Scarabaeus, Chrysomelidae, Coccinellidae, Scolytidae, Aromia moschata (Coleoptera)

, (زنبور عسل) * Apis mellifera (مورچه‌ها) * Formicidae, Drosophila melanogaster, Aculeata, Chalcidoidea, Terebrants (Hymenoptera)

که همگی زندگی دسته جمعی و گروهی دارند تنها زنبور عسل، مورچه‌ها و موربانه‌ها از زندگی اجتماعی و سوسیال برخوردارند (Wilson 1971, 1980)، بطوریکه: هر کلنی زنبور عسل مرکب است از یک ملکه یا ماده دپیلوئید تغذیه شده با زله شاهانه (Royal jell) که محل و موقعیت هر کلنی به تشخیص او و نیز به گرد او تشکیل می‌شود، هزاران کارگر یا ماده‌های دپیلوئید محروم از غذای زله شاهانه و حدود چند صد نر هاپلوئید؛ و هر کلنی مورچه مرکب است از یک یا چند ملکه مؤسس، تعدادی ماده بالدار جوان، تعدادی نر بالدار و هزاران کارگر بی بال و دارای پلی مرفیسم شدید؛ و هر کلنی موربانه مرکب از یک یا چند جفت افراد جنسی ماده و نر (ملکه و شاه)، و تعداد زیادی افراد خنثی از نظر جنسی (کارگران و سربازان) است. (Wilson 1971, 1980)

ب- ۱- در قرآن کریم واژه ملخ (جراد) با صفت منتشر (پراکنده) آمده است:

خُشَعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ (سوره مبارکه القمر آیه ۷)

در حالی که دیدگان خود را بر هم نهند چون ملخ‌های پراکنده از گورها [ای خود] برمی‌آیند.

در قرآن کریم واژه پروانه (فراش) با صفت مبعوث (پراکنده) آمده است:

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ (سوره مبارکه القارعه آیه ۴)

روزی که مردم چون پروانه [های] پراکنده گردند.

در قرآن کریم از یک مورچه (نَمْلَةٌ) در وادی مورچگان (وَادِ النَّمْلِ) سخن آمده که رابطه حکمرانی با سایر مورچه‌ها دارد: چَحْتَىٰ ۙ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (سوره مبارکه النمل آیه ۱۸)

تا چون (سلیمان) به وادی مورچگان رسید یک مورچه (ملکه) گفت (صیغه مفرد مؤنث غایب): ای موران، همه به خانه‌های خود اندر روید مبادا سلیمان و سپاهیان‌ش ندانسته شما را پایمال کنند.

در قرآن کریم از وحی و الهام (أَوْحَى) به یک زنبور عسل سخن آمده که در.... "منزل گیر" (اتَّخَذِي) (صیغه امر مفرد مؤنث مخاطب)). [مجددا یادآوری می‌شود که لانه‌گزینی، انتخاب محل کلنی و تشکیل کلنی و تخمگذاری در زنبور عسل بر عهده یک ملکه است.]

وَأَوْحَىٰ ۙ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ (سوره مبارک الانعام، آیه ۶۸)

و خدایت به زنبور عسل وحی کرد که از کوه‌ها و درختان و سقف‌های رفیع، منزل گیر.

ج- نتیجه گیری و بحث: به زعم نویسندگان در قرآن کریم از نکات و مفاهیم ظریف و عمیق علم جدید سوسیوبیولوژی و رفتارشناسی حشرات که قطعا در ۱۵ قرن پیش، این مفاهیم و نکات جزو علوم بشری نبوده است، سخن به میان آمده است. از این منظر یافته‌های مقاله حاضر، علیرغم وجود حجم انبوهی از مطالعات، کاملا بدیع و نو می‌باشد و این موضوع تنها به جهت نشان دادن پتانسیل‌های موجود در این زمینه برای هر گونه مطالعات بعدی یادآوری و پیشنهاد می‌گردد.

مدیریت منابع در نظام سلامت

نویسندگان: دکتر رحیم بقایی، دکتر ژاله نادری، حمیده کریمی، اعظم اکبریور

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشکده پرستاری و مامایی

در دنیای امروز، که نقش نیروی انسانی در سازمان بیش از پیش چشمگیر است، یکی از مسائلی که فراروی مدیران قرار دارد نحوه مدیریت کارکنان است. مدیریت منابع انسانی، که بخش مهمی از مسائل و موضوعات مدیریت را به خود اختصاص داده، متضمن برنامه‌ریزی دقیق برای نهادینه کردن این امر است.

مدیریت منابع انسانی با اعتقاد به مبانی اسلام، باید باور داشته باشد که، انسان ارزشمندترین سرمایه‌ی سازمانی است و باید در حفظ و نگهداری، آموزش، راهنمایی، بهسازی، شکوفایی و به فعل درآوردن قابلیت‌ها و استعدادهای بالقوه‌ی آنان براساس تفاوت های فردی‌شان بکوشد و نیز لیاقت و صلاحیت‌ها، میزان وفاداری آنان را نسبت به سازمان استحکام بخشد، در صورت تحقق نیافتن چنین صفت‌هایی و به واسطه‌ی بی‌توجهی به نیازها و شناخت واقعی قابلیت‌ها و نحوه‌ی بکارگیری آنان پیامدهای ناگواری را در درازمدت به بار خواهد آورد که جبران‌ناپذیرند.

از این‌رو، تامین نیروها و کارکنانی که مطابق اهداف سازمانی از عهده وظایف محوله خویش به خوبی برآیند و در جهت پیشبرد اهداف و خطمشی‌های سازمان، نقش خود را به نیکی ایفا کنند، یکی از دغدغه‌های مهم مدیران است. اگر پیچیدگی‌های متنوع امروزی در سازمان‌ها از نظر اتوماسیون، تنوع وظایف، محیط متلاطم و مانند آن مد نظر قرار گیرد، اهمیت‌برخورداری از نیروهای لایق و کاردان دو چندان خواهد شد. هر چند مردم از نظر حقوقی همه برابرند و نیز در پیشگاه الهی هیچ‌کس بر دیگری برتری ندارد، مگر به تقوا اما همگان در ابراز توانایی‌های خویش یکسان نیستند.

قرآن کریم، کتابی که از سوی پروردگار عالم و خالق و پرورش دهنده تمام موجودات از جمله انسان، نازل گردیده، بیان کننده نیازهای زندگی بشری برای رشد و تعالی و تکامل است، چنان که در آیات گهربار آن کتاب فرمود: "تبیاناً لکل شیء" از طرفی آیات این سلسله هدایت، بر مدیر جامعه اسلامی، پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله، نازل گردیده که خود اقدام به تشکیل حکومت و اداره آن به مدت ده سال نموده و در تمامی لحظات و مشکلات، عنایات و راهنمایی‌های وحیانی راه‌گشای وی بوده است.

قرآن کریم نقش بسزایی برای نیروهای لایق قایل است. برخورداری از کارکنان شایسته همواره مد نظر مدیران الهی بوده است. به عنوان نمونه، می‌توان از اقدام حضرت موسی علیه السلام در به کارگیری حضرت هارون علیه السلام نام برد. اصل ماجرا در سوره مبارکه طه وارد شده است: هنگامی که حضرت موسی علیه السلام به پیامبری مبعوث گشت، دست دعا و التجا به درگاه الهی دراز کرد و برای تحمل سختی‌های مسؤولیت‌خودش از خدای بزرگ شرح صدر خواست. از خداوند درخواست نمود تا برادرش هارون را نیز وزیر او قرار دهد و به این وسیله به او پشت گرمی عطا کند و وی را در کارش شریک گرداند. (طه: ۲۹ - ۳۴) بدین ترتیب، او پس از استعانت الهی، داشتن همکار و نیروی زبده را در انجام ماموریت‌های محوله مورد نظر قرار داد.

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

همچنین در قرآن کریم، آیات دیگری را می‌بینیم که نحوه انتخاب و دلیل گزینش مدیران جامعه و ماموران الهی را روشن می‌سازد؛ از جمله آیه ۲۴۷ سوره مبارکه بقره که در آن، به ماجرای طالوت اشاره می‌کند. در این آیه، واژه «اصطفی» به معنای برگزیدن و انتخاب کردن به کار رفته است. خداوند متعال می‌فرماید: «قال ان الله اصطفیه علیکم و زاده بسطة فی العلم و الجسم و الله یؤتی ملکه من یشاء و الله واسع علی ام» (بقره: ۲۴۷)؛ گفت: خدا او را بر شما برگزیده و او را علم و قدرت جسمانی فراوان بخشیده است. خداوند ملکش را به هر که بخواهد می‌بخشد و احسان خداوند وسیع و (از لیاقت افراد برای تصدی منصب ها) آگاه است.

لذا در این مقاله تلاش بر این است تا با مراجعه قرآن کریم از آیات نورانی آن، در خصوص مدیریت منابع انسانی از مراحل: گزینش نیروی انسانی، آموزش و رشد و توسعه، حفظ و نگهداری و... تا انگیزش کارکنان، استفاده گردد که شامل آیاتی از سوره‌های ذکر شده در ذیل و برخی سوره‌های دیگر می‌باشد که در اصل مقاله به تفصیل اشاره شده است.

*ان الذین ءامنوا و عملوا الصلحت انا لا نضیع اجر من احسن عملا ۳۰ * اولئک لهم جنت...۳۱*
(سوره الکهف: ۱۸: ۳۰-۳۱)

*ان خیر من استئجرت القوی الامین ۲۶ * (سوره القصص ۲۸: ۲۶)

* قال انی ارید ان انکحک احدی ابنتی هتین علی ان تاجرنی ثمنی حجج فان اتممت عشرا فمن عندک و ما ارید ان اشق علیک ستجدنی ان شاء الله من الصلحین ۲۷ * (سوره القصص ۲۸: ۲۷)

*ان الله یامرکم ان تودوا الامنت الی اهلها و اذا حکمتم بین الناس ان تحکموا بالعدل ۵۸ * (سوره النساء ۴: ۵۸)
* و لا تتمنوا ما فضل الله به بعضکم علی بعض للرجال نصیب مما اکتسبوا و للنساء نصیب مما اکتسبن و سلوا الله من فضلگان
الله کان به کل شیء علیما ۲۳ * (سوره النساء ۴: ۳۲)

* والله اخرجکم من بطون امهتکم لا تعلمون شیئا و جعل لکم السمع و الابصر و الافئده لعلکم تشکرون *
(سوره النحل ۱۶: ۷۸)

جایگاه قرآن در تامین سلامت و درمان بیماری‌ها

نویسندگان: دکتر سید جلیل موسوی، آیت محمودی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

سلامتی بزرگ‌ترین نعمت و هدیه خداوند به انسان است. سلامتی حالتی از آسایش و رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی است و صرفاً فقدان بیماری یا معلولیت را شامل نمی‌شود. انسان گل سرسبد آفرینش و بهترین خلقت خداوند سبحان است. خالق انسان بهترین راه سلامت و سعادت و درمان بیماری‌ها را که همان "اعتدال"، "صراط مستقیم"، "میانه روی"، "پرهیز از اسراف و تبذیر"، "افراط و تفریط" است به او نمایانده است. در این نوشتار ضمن تعریف سلامتی و همچنین تعریف طب و طبابت با استفاده از آیات قرآن کریم، مطالبی در ابعاد چهار گانه سلامت و بیماری ارائه شده است: ۱- سلامت و بیماری جسمی، ۲- سلامت و بیماری روحی - روانی ۳- سلامت و بیماری اجتماعی ۴- سلامت و بیماری معنوی. در پایان نتیجه گیری می‌گردد که "صراط مستقیم" و "اعتدال در همه امور و جوانب" دستور جامع و مانع قرآن کریم برای تامین سلامت در تمام ابعاد و درمان بیماری‌ها می‌باشد.

کلید واژه‌ها: قرآن، سلامت، بیماری، اعتدال، صراط مستقیم.

اهمیت شیردهی از دیدگاه قرآن و احادیث

نویسندگان: رعنا نقی زاده*، پریسا هادوی، دکتر تهمینه پیروی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشکده پزشکی، دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تشریحی

مقدمه: دوران شیرخوارگی علاوه بر اینکه دوران به یاد ماندنی برای مادر است، اهمیت خاصی نیز در زندگی هر فردی دارد. کودکی که در دوران اولیه زندگی خود تغذیه مناسب داشته و از مهر و محبت مادر بر خوردار باشد، به رشد جسمانی کامل دست یافته و در آینده فردی تندرست از نظر عاطفی و روانی بوده و در اجرای احکام الهی ثابت قدم خواهد بود. شیر مادر مناسبترین و طبیعیترین روش تغذیهی شیرخوار می باشد و فواید مختلف تغذیه با شیر مادر از نظر علوم تجربی به اثبات رسیده است.

مواد و روشها: این مقاله مروری و به صورت کیفی با مطالعهی قرآن کریم و احادیث و روایات موجود و منابع اطلاعاتی رایج نظیر کتب بهداشت مادر و نوزاد، کمک به مادران شیرده و مقالاتی در مورد مزایای شیردهی می باشد.

یافتهها: در مورد اهمیت شیردهی در متون اسلامی تأکید و شیر مادر برای کودک بهترین تغذیه معرفی می شود. در احکام احادیث متعددی در مورد شیردهی، سلامت کودک شیر خوار و مادر موجود است. چنانچه پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: "برای کودک شیری بهتر از شیر مادرش نیست" و امیرالمؤمنین علی (ع) می فرمایند: "هیچ شیری برای کودک پر برکت تر از شیر مادر نیست". علاوه بر این در آیات و احادیث توصیه های مختلفی در زمینه اهمیت و فواید شیردهی، روش های شیردهی، طول مدت شیردهی، حقوق دنیوی و پاداش اخروی مادر شیرده وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری: آنچه که قرن ها پیش از دستورات متون اسلامی در رابطه با شیردهی عنوان شده است به تازگی با پیشرفت تدریجی علوم به اثبات رسیده است. احادیثی که در باب توصیه ها و نکات متفاوت دربارهی سلامت کودک شیرخوار و مادر او می باشد، می تواند به عنوان منبعی در عرصه ی تحقیقات باشد. چرا که نتایج پژوهش های اخیر دلالت بر صحت آموزه های دینی و دستورات الهی دارد که این امر بینانگرحقانیت دیدگاه های اسلامی می باشد.

کلید واژه ها: قرآن، احادیث، شیردهی، مادر، کودک

خوراکی‌ها به روایت قرآن و مضرات اسراف از نظر طب

نویسندگان: حسن رفیعی، امین سهیلی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

دانشمندان علوم پزشکی به ویژه روانشناسان، نیازهای انسان را به دو گروه عمده تقسیم بندی نموده‌اند: نیازهای فیزیکی یا فیزیولوژیکی و نیازهای روحی و روانی و در هرم نیازهای انسان، مازلو نیازهای فیزیولوژیکی را مقدم بر نیازهای روانی دانسته و در بین نیازهای فیزیولوژیکی نیز نیاز انسان به خوراک نسبت به سایر نیازهای فیزیولوژیکی دیگر با اهمیت تلقی شده است. قرآن در آیه ۱۶۸ سوره مبارکه بقره می‌فرماید: ای مردم بخورید از آنچه در زمین است حلال پاک را و پیروی نکنید گام‌های شیطان را، که برای شما دشمنی آشکار است. و نیز در آیه ۱۷۲ همان سوره می‌فرماید: ای آنان که ایمان آوردید بخورید از پاک‌ها آنچه روی زمین دادیم به شما و سپاسگزار باشید برای خدا اگر تنها اورا می‌پرستید. و در آیه ۱۷۳ نیز می‌فرماید: به راستی که حرام کرد به شما مردار و خون و گوشت خوک و آنچه را برده شده است بر آن نام غیر خدا. و نیز در آیات ۱ و ۳ و ۴ و ۵ و ۸۷ و ۸۸ و ۹۳ و ۹۶ سوره مائده خداوند انسان را به خوردن مال حلال توصیه فرموده و از خوردن مال یتیم منع فرموده است و در آیه ۱۴۱ سوره انعام می‌فرماید: از میوه‌های باغ‌هایی چون خرما، زیتون و انار را بخورید و اسراف نکنید که خداوند اسراف کنندگان را دوست ندارد. و در آیه ۵۱ سوره مومنون می‌فرماید: ای پیامبران بخورید از پاکیزه‌ها و در آیه ۶ سوره نساء می‌فرماید: در خوردن اسراف نکنید و در صورت نیاز بخورید و در آیه ۱۵۱ سوره شعرا می‌فرماید: اطاعت نکنید از دستورات اسراف کنندگان. از موارد مطروحه می‌توان چنین نتیجه گرفت: نیاز به خوردن یک نیاز اساسی برای حفظ حیات است و در خوردن باید به مسایل حلال و پاکیزه بودن آن توجه نمود و در حد اعتدال و متعارف از خوردنی‌ها استفاده کرد و نباید به حقوق دیگران تجاوز کرد و تا زمانی که کاملاً میل به خوراک پیدا نکرده‌ایم نباید غذا خورد و در خوردن خوراک نباید اسراف کرد و قبل از خوردن جاری کردن اسم خدا در زبان و بعد از خوردن شکرگزاری خدا موجب برکت می‌شود و از نظر طب هم موجب آرامش انسان می‌شود و کسانی که دستور به اسراف می‌دهند نباید از آن‌ها پیروی کرد. البته هر کدام از موارد فوق الذکر از نظر طب یک فلسفه دارد به عنوان مثال افراط در خوردن موجب سوءهاضمه و ناراحتی گوارشی و چاقی می‌شود و خود چاقی در اکثر موارد منجر به پیدایش بیماری دیابت در انسان می‌گردد و یا خوردن گوشت برخی از حیوانات حرام گوشت موجب انواع بیماری روده‌ای و انگلی در انسان می‌شود مثل گوشت خوک.

کلید واژه‌ها: خوراک، قرآن و طب

توجه به اصول تغذیه در قرآن

نویسندگان: دکتر محمد یوسفی اصل، حمیده محدثی *

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

همه موجودات زمینی برای بقاء و دوام زندگی نیازمند تغذیه می باشند و انسان نه تنها از این قاعده مستثنی نیست بلکه به خاطر ویژگی‌های خاص گوارشی باید در مقدار و نوع تغذیه خود دقت عمل بیشتری داشته باشد تا بتواند از زندگی سالم و بهداشتی بهره‌مند گردد. حدود ۱۶۰ آیه در قرآن کریم مربوط به تغذیه بوده و مطالب سودمند و ارزشمندی را در رابطه با تغذیه مطرح نموده است. در آیه ۲۴ سوره عبس می‌فرماید: « فلینظر الانسان الی طعامه ».

در قرآن کریم سه معیار و ملاک برای تغذیه درست و سالم ارائه شده است که با رشد و شکوفایی علم تغذیه، بخش‌هایی از آن تعلیمات الهی مبرهن گشته است.

اولین معیار و ملاک قرآن در تغذیه توجه به کمیت تغذیه است که باید متناسب و متعادل با وضعیت جسمانی هر فرد مورد توجه قرار گیرد لذا هر نوع افراط و تفریط در تغذیه از نظر قرآن امری مذموم و دارای پیامدهای منفی خواهد بود. قرآن در آیه

۳۱ اعراف می‌فرماید: "یا بنی آدم خذوا زینتکم عند کل مسجد وکلوا واشربوا ولا تسرفوا انه لا یحب المرفین."

دومین ملاک قرآن در تغذیه، مربوط به کیفیت غذا و رعایت اصول بهداشتی در آن است. کیفیت غذا هم شامل کیفیت تناول غذا است که در اسلام دستوراتی ظریف و حکیمانه ارائه شده است مانند: عدم تغذیه قبل از گرسنگی - اتمام تغذیه قبل از سیری - شستن دست‌ها قبل و بعد تغذیه - استفاده از لقمه‌های کوچک و خوب جویدن آن‌ها - عدم استفاده از غذای داغ و امثال ذالک.....

و هم شامل کیفیت مواد غذایی از جهت بهداشتی و عدم آلوده بودن آن می‌باشد، چنانچه در آیه ۱۷۲ سوره بقره می‌فرماید:

"یا ایها الذین امنوا من طیبات ما رزقناکم و اشکروالله ان کنتم ایاه تعبدون."

سومین ملاک و معیار قرآن در تغذیه سالم انتخاب غذای حلال است و تأکیدات قرآنی در رعایت این ملاک حاکی از اهمیت و نقش آن در سالم سازی تغذیه انسان می‌باشد. در سوره بقره آیه ۱۶۸ می‌فرماید:

"یا ایها الناس کلوا مما فی الارض حلالا طیبا و لا تتبعوا خطوات الشیطان انه لکم عدو مبین."

علاوه بر آنچه گفته شد آیاتی از قرآن کریم بعضی خوردنی‌ها را بشدت نهی کرده است، چنانچه در آیه ۱۷۳ سوره بقره می‌فرماید: "انما حرم علیکم المیتة و الدم و لحم الخنزیر...."

نگاه تیز بینانه و موشکافانه قرآن به مسائل تغذیه بیانگر رعایت معیار و ملاک های لازم در تغذیه سالم است.

نتیجه: آموزه‌های قرآن در مورد مقدار و نوع تغذیه انسان در طول ۱۴ قرن بیانگر اهمیت و نقش تغذیه درست در سلامتی و شادابی جسمانی و روحانی انسان می‌باشد.

کلید واژه‌ها: اصول تغذیه، قرآن

دیدگاه قرآن درباره جنین

نویسندگان: دکتر فاطمه بهادری*، دکتر هاله آیت الهی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

مقدمه: جنین شناسی علمی است که توجه زیادی را از طرف دانشمندان و دین شناسان به خود معطوف کرده است. پیشرفت‌هایی که در این زمینه شده است، به خصوص بعد از کشف میکروسکوپ‌های الکترونی و تصویربرداری از جنین، به نظر می‌آید تا حد زیادی بتوان مراحل رشد جنین در رحم مادر را توصیف کرد. لذا در این بررسی سعی شده که تا حد امکان نظرات قرآن در این زمینه جستجو شود تا به این نکته پی برد که کتاب آسمانی ما چقدر ظریف و زیبا به این مراحل پرداخته است، آنهم در ۱۴۰۰ سال پیش که هنوز علم بشری رشد نکرده بود و بعد از سالیان زیاد تازه توانسته است به بعضی رموز آیه‌های قرآنی پی ببرد.

مواد و روش: در این مطالعه با استفاده از کشف الیاتی قرآن کلمات تراب، نطفه، علق، صلصال، بطون و طین را جستجو کرده و بهیات مربوطه مراجعه کرده و با استفاده از کتب تفاسیر قرآن موجود و کتا بهای مرجع جنین شناسی و زنان و مامایی و سونوگرافی و مقالات موجود تا حد امکان بین آیات قرآنی و مطالب کتب ارتباط پیدا کرده و آن‌ها را ثبت کردیم.

نتایج: قرآن در ۴۱ سوره با ۷۶ آیه به مسئله مراحل تکوین جنین پرداخته است. مهم‌ترین سوره‌هایی که به این موضوع پرداخته شده شامل سوره‌های انسان، مومنون، زمر و حج می‌باشد. در سوره ی مومنون به خوبی به مراحل رشد جنین اشاره شده است. همچنین در سوره زمر به لایه‌های پوشاننده‌ی جنین اشاره شده است.

بحث: این‌ها همگی نشان دهنده عظمت بی پایان آیات قرآن مجید می‌باشد که بشر با وجود پیشرفت‌های فراوان از درک معجزات آن ناتوان است. همانا قرآن معجزه‌ی جاویدان ما مسلمان‌ها می‌باشد و با گذشت زمان این موضوع آشکار می‌شود.

تکریم زن باردار از دیدگاه قرآن و عترت

نویسندگان: حمیده محدثی*، دکتر طاهره بهروز لک

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

رسول خدا فرمود: ای حواء، سوگند به آن که مرا به پیامبری برانگیخت، هر زنی که باردار شود از شوهرش، در سایه خدا زندگی می‌کند، تا هنگام درد زایمان. هر دردی ثواب آزاد کردن یک بنده مؤمن را دارد. وقتی فارغ شد و شیر دادن را شروع کرد، هر گاه کودک مک زند از پیش روی آن زن روز قیامت نوری درخشد که هر بیننده‌ای را به عجب وا دارد. و او روزه دارِ شب زنده دار محسوب شود. و اگر در این حال روزه بدارد ثواب روزه و عبادت تمام روزگار به رایش ثبت شود. وقتی کودک را از شیر گرفت خداوند فرماید: ای زن، گناه گذشته‌ات را بخشیدم، از نو آغاز کن.

دوران بارداری با همه فراز و نشیب‌های خود، شیرین‌ترین و خاطره‌انگیزترین دوران زندگی مادر و درعین حال سرنوشت‌ترین دوران حیات جنین می‌باشد. از جمله موارد مهم و موثر در سلامتی مادر و جنین توجه به رژیم غذایی خاص در دوران بارداری و بعد از آن می‌باشد که دانش پزشکی تاکید زیادی بر اهمیت تغذیه در این دوران می‌نماید. در این میان اسلام که تمام شئون حیات انسانی را در بر گرفته و عالی‌ترین رهنمودها را در همه زمینه‌ها از جمله دوران بارداری و شیر دهی در اختیار انسان قرار می‌دهد.

این دستورات شامل چگونگی تغذیه در این دوران به خصوص توجه به حلال بودن آن، تعداد و تنوع اغذیه و اشربه، عبادت و خودسازی، ذکر و یاد خدا جهت آرامش روح و روان، داشتن روابط زناشویی در یک چهارچوب مناسب چه قبل از تشکیل نطفه و چه در دوران بارداری و واجب بودن تغذیه نوزاد با آغوز، تاکید بر شیر دهی با شیر مادر و چگونگی شیر دهی می‌باشد. رسول خدا فرمود: زن از هنگام بارداری تا هنگام شیر گرفتن کودک مانند رزمنده در راه خداست و اگر در این مدت جان دهد پاداش شهید دارد

در آیات و احادیث مختلف توصیه به استفاده از خرما، گلابی، انار، و... شده است، نمونه بارز آن که در داستان حضرت عیسی (ع) و نحوه بارداری مریم سلام الله علی‌ها خرما را به عنوان یک الگوی غذایی کامل، سالم، ارزان و پرکالری معرفی نموده است. و در روایتی از حضرت علی (ع) نقل شده است که فرمودند: "بهترین غذای زن باردار، خرمای تازه است و هیچ دارویی برای او بهتر از خرما مداوا نیست."

هدف از مطالعه حاضر مروری بر آیات قرآن کریم، روایات و مطالعات انجام گرفته در رابطه با تکریم زن باردار می‌باشد که با استفاده از قرآن و کتب دینی و پایگاه‌های اینترنتی و موتورهای جستجوگر جمع آوری و با بهره گیری از آن‌ها مقاله حاضر پردازش خواهد شد

کلید واژه‌ها: زن باردار، تکریم، اسلام، عترت

رویکرد هومیوپاتی به انسان همانند دیدگاه قرآن به اختلاف مراتب وجودی انسان!

نویسندگان: حمیده کریمی، مهناز حاجی محمدیان، شمس میبری غفارزاده، حسن نظری، آرزو حاجی نصیری
آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

در قرن نوزدهم میلادی "دکتر ساموئل هانمن" Samuel Hahneman با ارائه رویکرد هومیوپاتی، شیوه جدیدی را برای طبقه بندی بیماری‌های انسان مطرح نمود، فلسفه درمانی هومیوپاتی بر این عقیده پایه نهاده شده است که درمانگری به صورت یک غریزه در نهاد بشر است و برخی از ترکیبات دارویی می‌توانند به این روند طبیعی کمک کنند. هانمن ابتدا با کشف این موضوع که پوست درخت گنه گنه، (که کنین از آن تهیه می‌گردد) موجب بروز عوارضی شبیه مالاریا در افراد سالم می‌گردد، "قانون تشابه" را بیان نمود. و سپس با سوزندان اجساد افراد مختلف متوجه اختلاف در عناصر باقیمانده ناشی از اجساد سوخته آنان گردید و از این رو افراد بشر را بر اساس عناصر و مواد موجود در طبیعت طبقه بندی نمود و در نهایت این قانون را بنا نهاد که "آنچه می‌تواند عامل یک بیماری باشد، درمان کننده آن نیز هست!" قرآن مجید نیز به عنوان بزرگ‌ترین زبان گویای حق و حقیقت در فرهنگ و تمدن بشری به صورت تلویحی در محتوای آیه ۲۸۶ سوره مبارکه بقره که می‌فرماید "لا یكلف الله الا وسعها" اشاره به این مر دارد که انسان‌ها دارای مراتب وجودی و نفوس مختلفی می‌باشند، مضافاً بر اینکه بر اساس احادیث اسلامی، انسان‌ها نیز از معادن گوناگونی می‌باشند که در عین شباهت به یکدیگر دارای تفاوت‌های ساختاری از نظر جسمانی و نیز سلسله مراتب وجودی و نفسانی مختلفی می‌باشند. اینکه انسان‌ها نیز به عنوان "میکروکاسموس" یا جهان کوچک از حیث بالانس مواد طبیعی در درون خود نیز دارای تفاوت و طبقه بندی‌های مختلفی هستند که دانش هومیوپاتی، این طبقه بندی را در حوزه طب مکمل به زیبایی و دقت تمام انجام داده است، و قرآن کریم این وسیله شفا و رحمت الهی در یک هزار و چهار صد سال قبل به آن اشاره فرموده است. در این مقاله با رویکردی بین رشته‌ای interdisciplinary به رویکرد هومیوپاتی در قرآن مجید به صورت مبسوطی اشاره گردیده است.

Citation analysis of Quranic articles indexed in Science Citation Index

Authors: Ali Rashidi

Adress: Urima University of Medical Sciences

PURPOSE: Bibliometric evaluation provides a method for evaluating trends in publications related to a specific topic. About 335 articles were collected using "Quran" as a topic in Science Citation Index database by information retrieval. This search, using the literature in the Science Citation Index (SCI) database from 1971 to 2011, focused on Quranic related subjects; journals and authors with the greatest contribution and impact were emphasized.

DESIGN: Bibliometric evaluation.

METHODS: These papers were summarized and analyzed from various aspects of document type, language, publication output as well as distribution of journals, subject category, countries, institutes, title-words, , literature type, publication sources, impact factor by using Excel software combined with manual sorting of the literature. The aim was to provide an overview of the Quranic related research field around the world.

RESULTS: The trend of publication outputs during 1971-1998 had a slight increase, however after that period it was not as steady as anticipated. The most productive journal was Muslim World. The results showed that mainstream research was centered on the following subjects: Asian studies, Religion, Area Studies, History and Archaeology.

The time trend of the number of articles showed an increase between 1971 and 1998. The greatest number of contributions came from the USA (168), followed by England (76) and Germany (29). There were 136 citations of these articles by 12 September 2011. The average citation per article was 0.4. Muslim World, Bulletin of School Oriental African Studies, Collection Quran and Law Soc Rev ranked first to forth with regard to the number of articles and the number of highly cited sources. Rippin, A from Canada was the top author.

CONCLUSION: The number of publications and the scientific interest in Quranic subjects has not been increased in recent years. Subsequently, citations of articles published in the field of Quranic field have not

been increased and the number of uncited articles is too more compared to the average citations of articles and uncited articles in the field of Quranic research.

اثرات پاتولوژیک عصب شناختی مصرف مشروبات الکلی، مصداق اعجاز علمی قرآن مجید

نویسندگان: علیرضا شیخی، حمیده کریمی

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه

بکارگیری اصطلاح قرآنی " پلیدی " برای شراب و نیز اطلاق " عمل شیطانی " برای شرابخواری در نص و منطوق آیه ۹۰ و ۹۱ سوره مبارکه مائده، مبین عمق و شدت میزان خسارت و آسیب‌های فرضیه و متصوره ناشی از مصرف این ماده مضر بر انسان توسط خداوند سبحان می‌باشد. مطالعات آزمایشگاهی و بیوشیمی بیان گر آن است که شراب حاوی عناصر شیمیایی مختلفی است، لیکن، ماده پاتولوژیک الکل اتیلیک Ethyl Alcohol و نیز وجود ماده شیمیایی به نام " بوتاندویل " در آن موجب بروز آسیب‌های بافت شناختی در بافت مغز و بافت کبد Liver می‌گردد. عوارض پاتولوژیک مغزی ناشی از مصرف مشروبات الکلی شامل؛ اختلال در کارکرد مغزی، از بین رفتن میلین الیاف عصبی کوریوس کالازوم (جسم پینه‌ای)، اختلال عملکرد در یک نورون، التهاب و اختلال در عصب بینایی، ورم غشای خارجی مغز، سفلیس نخاعی، اختلالات عضلانی، ترومور و لرزش، دمانس مغزی، دلریوم ترمنس Delirium Tremens، سندرم کوروساکوف Korsakov Syndrome، اختلال آنسفالوپاتی ورنیکه Warnock's Encephalopathy انواع فراموشی و اختلال عملکرد حافظه، اختلالات ذهنی و عاطفی و انواع اختلالات رفتاری از جمله پیامدها و مضرات مصرف مشروبات الکلی در جوامع غیر مسلمان است. شایان توجه است که علاوه بر ایجاد مسمومیت‌های حاد و مزمن الکلی و مصرف الکل چون موجب بروز حالتی موسوم به " تحمل " Tolerance در مصرف کنندگان مشروبات الکلی می‌گردد، و در نهایت موجب افزایش نیاز به مصرف مرتب الکل خواهد گردید، که این پدیده خود موجب وابستگی و اعتیاد به الکل و بروز الکلیسم Alcoholism را در پی خواهد داشت. مضافاً بر اینکه با رویکردی سیستمیک علاوه بر عوارض نورولوژیک ناشی از مصرف مشروبات الکلی، مشاهده آسیب‌های دیگری در افراد الکلی همانند بروز اختلال در روابط بین فردی بین اعضای خانواده، اختلال در روابط زناشویی، فروپاشی بنیان خانواده، اختلال در روابط اجتماعی، اختلال در روابط کاری و اشتغال و سایر ابعاد زندگی فرد آثار جبران ناپذیری را نیز در پی خواهد داشت. علیهذا در این مقاله فقط به جنبه‌های عصب شناختی مضرات مصرف مشروبات الکلی در انسان به عنوان اعجاز علمی قرآن مجید اشاره شده است، درحالیکه عوارض و آسیب‌های عدیده ارگانیک دیگری نیز در اثر مصرف مشروبات الکلی وجود دارد که به آن اشاره نشده است.

استفاده از طلا در مردان از دیدگاه اسلام

نویسندگان: دکتر تهمینه پیروی، معصومه منصوریان

آدرس: دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، دانشکده پزشکی - بخش بافت شناسی

مقدمه: طلا از واژه سانسکریت JUVL گرفته شده واژه آنگلوساکسون آن Gold و به لاتین Aurum گفته می‌شود. زمان هیروگلیف مصری یعنی ۲۶۰۰ سال قبل از میلاد اولین بار در کتاب عهد عتیق طلا به عنوان یک فلز درخشان مورد اشاره قرار گرفت.

طلا فلزی است زرد رنگ اما اگر به دقت جدا شود سیاه، قرمز سیر یا ارغوانی می‌تواند باشد. عنصر طلا در طبیعت در تمام سنگ‌های آتشفشانی و رسوبی سطح زمین، در آب دریاها و اقیانوس‌ها وجود دارد. طلا در جهان به عنوان نمادی برای پاکی، ارزش، سلطنت شناخته شده است. کیمیاگران طلا را خدای فلزات معرفی می‌کردند و همه آرزویشان تبدیل فلزاتی چون مس به طلا بود. این فلز علاوه بر جنبه‌های تزئینی کاربرد زیادی در درمان برخی از بیماری‌های جسمی و روانی دارد. امروزه از طلا به صورت نانومواد طلا، نمک طلا در بیولوژی و پزشکی استفاده می‌شود و در درمان سرطان‌ها و رماتیسم مفاصل بکار می‌رود.

مواد و روش‌ها: این مقاله مروری و به صورت کیفی با مطالعه منابع اطلاعاتی رایج در به اره فلز طلا جمع آوری شده است. **یافته‌ها:** مطالعات مختلف نشان داده‌اند با اینکه فلز طلا از پوست جذب نمی‌شود اما می‌تواند متابولیسم پایه را افزایش دهد و به کلیه و کبد آسیب بزند.

محققان آمریکایی در سال ۱۹۹۰ با مطالعه‌ای که روی افراد مرتبط با طلا انجام دادند به این نتیجه رسیدند که طلای موجود در بدن این افراد باعث تغییرات هورمونی می‌شود و بیشترین اختلال در ترشح پرولاکتین و FSH ایجاد می‌شود. همچنین بیشترین تجمع طلا در دستگاه تناسلی مردان است. تحقیقات دیگر نشان داده‌اند که استفاده از طلا در مردان به علت تشعشعات ساطع شده مضر است.

بحث و نتیجه گیری: از این تحقیق مروری به این نتیجه می‌رسیم که مردان نباید از طلا به دلیل اثرات مضرش استفاده کنند. چون با اختلالی که در ترشح FSH ایجاد می‌کند می‌تواند باعث ناباروری در مردان گردد به دلیل اینکه هورمون فوق الذکر در تولید سلول اسپرم نقش اساسی دارد. چیزی که دین مبین اسلام سال‌ها قبل به آن اشاره نموده است تازه امروزه دانشمندان با مطالعات متعدد به آن رسیده‌اند.

کلید واژه‌ها: طلا، دین اسلام، مردان

جایگاه سبک زندگی اسلامی و قرآن پژوهی

نویسنده: ژبلا ترابی

آدرس: سلماس - شبکه بهداشت و درمان سلماس

از آنجا که رسیدن به مقصد نهایی قرآن (=هدایت) محتاج ارایه راهکاری عملی است که به کار بستن آن توسط انسان‌ها ضامن دستیابی ایشان به هدف باشد، از اینرو قرآن کریم امر هدایت آدمیان را به سر منزل مقصود در قالب ارایه طرحی جامع که پاسخگوی همه نیازهای فطری و متناسب با امکانات خدادادی آنان باشد، به انجام رسانده است بر اساس آیهی «یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله وللسؤل إذا دعاکم لما یحییکم» [۹]

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید هنگامی که شما را به سوی چیزی می‌خواند که شما را زنده کند.» قرآن نور است و خواندن آن زندگی، خانه و منزل انسان را روشن می‌کند و قلبی که حامل قرآن و حافظ و نگهبان و عامل به احکام آن باشد هرگز عذاب نمی‌شود. قرآن راهنمای انسان در عرصه‌های زندگی و کتاب هدایتگر و نجات بخش انسان است و کتاب جامع و کاملی است که خیر و صلاح و فلاح بشریت در آن بازگوشده و در سوره اسراء آیه (۹) می‌فرماید: این قرآن به راهی که استوارترین راهها است هدایت می‌کند و به مؤمنان که اعمال صالح انجام می‌دهند بشارت می‌دهد که برای آنها پاداش بزرگی است. قوی‌ترین دلایل وبرهان در قرآن، از برای کامیابی، سعادت و سربلندی انسان، با قرآن بودن و با خدا بودن است اگر انسان به دستورات قرآن عمل کند یک انسان معنوی، ملکوتی و الهی می‌شود. با خواندن قرآن دریچه‌های جدیدی از معارف آن به سوی انسان گشوده می‌شود که این از ویژگی‌های اعجاز آمیز قرآن است قرآن راهنمای انسان در تمامی عرصه‌های زندگی و اجتماعی است و باید در جهت خواندن و تلاش در درک آیه‌های آن تلاش کرد گاه پیش می‌آید که انسان در زندگی دچار بن بست های فکری و یا روحی می‌شود. آن جاست که دیگر هیچ موجودی نمی‌تواند راه گشای وی باشد. اما نکات ارزنده قرآن حکیم همیشه کلید راه خوشبختی ماست.

کلید واژه‌ها: سبک زندگی، قرآن پژوهی، جایگاه

اخلاق پزشکی در آیین اسلام با تاکید بر مسئولیت‌های حرفه‌ای

نویسندگان: فاطمه فرامرزی ۱، دکتر سیدمهدی صالحی ۲، دکتر ناز آفرین قاسم زاده ۳

آدرس: ۱- کارشناس ارشد فقه و حقوق اسلامی، ۲- دکترای فقه و مبانی حقوق اسلامی، ۳- دانشجوی دکترای

تخصصی اخلاق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

مقدمه: دانش و حرفه پزشکی در آیین مقدس اسلام از ارزش و اهمیت فراوانی برخوردار است، به طوری که همپراز دانش دینی قرار گرفته و در زمره یکی از سه نیاز اساسی جوامع بشری مطرح شده است. چنانکه روایت است از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام که می‌فرمایند: «لا یَسْتَعْنَى أَهْلُ كُلِّ بَلَدٍ عَنِ ثَلَاثَةِ يَفْعَظِ الْيَهُودِ فِي أَمْرِ دُنْيَاهُمْ وَ آخِرَتِهِمْ فَانْ عَدَمُوا ذَلِكَ كَانُوا هَمَجًا فُقِيهَ عَالَمِ رِعْ، امیر خیر مطاع و طبیب بصیر ثقه» یعنی: اهل هیچ سرزمینی از سه چیزی برای امور دنیا و آخرتشان بی‌نیاز نیستند که اگر آن‌ها نباشند، دارای زندگی ناخوشایندی می‌شوند آن سه چیز عبارتند از فقیه عالم پارسا، فرمانروای خیرخواه و مورد اطاعت و پزشک آگاه مورد اعتماد. بنابراین پزشکان در جوامع بشری و بینش اسلامی منزلت والایی داشته و به منظور حفظ شأن و منزلتی که جوامع برای آن‌ها قائل بوده و هستند باید آئین و سنن خاصی را رعایت کنند و هدف این مطالعه تحلیل ملکات اخلاقی و مسئولیت‌های پزشکان از منظر اسلام می‌باشد.

روش کار: این مطالعه مروری به روش کتابخانه‌ای و تحلیل محتوا انجام شده که با استفاده از آیات قرآن، احادیث و رفتار بزرگان حوزه پزشکی و جستجو در منابع معتبر اینترنتی از قبیل Google, noormags, SID, INLM, Iranmedex، سپس مطالب دسته بندی موضوعی شده و انواع مسئولیت حرفه‌ای پزشکان به صورت تم‌های اصلی بیان شده است.

یافته‌ها: مسئولیت‌های پزشک در اسلام در سه‌ام اصلی به شرح ذیل استخراج شد:

وظایف و مسئولیت‌های پزشک در مقابل خداوند: پزشکی از نظر اسلام وظیفه‌ای شرعی و واجب کفایی است و با عمل بعضی از مردم به آن تکلیف از بقیه مردم ساقط می‌شود. در اسلام طبابت رسالتی الهی و مسئولیتی شرعی، اخلاقی، انسانی و وظیفه‌ای است که پزشک باید پس از سال‌ها ممارست علمی، تهذیب و تقوای نفس و با تمام توان وامکانات به انجام آن مبادرت نموده و حق تعلل و سستی در انجام رسالتش را، به علل مختلف مادی و... ندارد و ترک این رسالت الهی خود جرمی مسلم است. همچنین پزشک در مقام تعلم و کسب علم و در مقام کرسی استادی و تعلیم باید کرامت و شرافت مقام علم را رعایت کرده و قبل از هر چیز تزکیه و تهذیب نفس را در نظر گرفته و آموزش و آموختن وی و عمل به آن برای رضای خدا باشد.

پزشک و مسئولیت خودسازی: پزشک باید متصف به صفات انسانی اسلامی بوده و روح و جان خود را از جهات ظاهری و باطنی به این صفات متعالی زینت بخشد. اهمیت خیر خواهی برای پزشک در حدی است که هر گونه حيله و تزویر و سستی و یا بی‌توجهی و تعلل در حکم جنایت به نفس محترمه محسوب می‌شود. از ضروریات دیگر علم پزشکی، آشنایی به مسایل معنوی و روحانی و سعی در تزکیه و تعالی این بعد روحانی در خود و دیگران است. اسلام به معالجه روح و روانشناسی بیمار اهتمام

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

زیادی دارد و سعی در معالجه جسم بیمار را در مرتبه دوم قرار داده است. اهمیت ایجاد ارتباط روحانی بین بیمار و خداوند متعال از وظایف اصلی پزشک است و او باید قبل از هر چیز تلاش و سعی خود را در تقویت روحیه بیمار نموده، در او اعتماد به نفس و امید به زندگی را با تذکر به این که تنها شفا دهنده او خداوند است ایجاد نماید.

پزشک و مسئولیت‌های اجتماعی:

وظایف پزشک نسبت به بیمار: مداوا بیمار و خوشرفتاری با او، اهتمام جدی نسبت به امور بیمار، عدم تمایز بین فقیر و غنی، تمایز بین طبابت و تجارت، توجه به بیمار و جلب اعتماد او، ارتقاء توان علمی و کسب مهارت، رعایت امانت، رعایت تقوی و چشم‌پوشی از محارم، دقت در اوامر و نواهی به بیمار در حدود احکام الهی، رازداری، توصیه به پیشگیری از بیماری‌ها اهم این وظایف است.

وظایف پزشک نسبت به جامعه و حکومت: پزشک علاوه بر اجر و پاداش اخروی و ثوابی که در مقابل این رسالت الهی دارد باید از حقوق مکفی برخوردار باشد تا در زندگی خود بر دیگران تحمیل نگردد. البته افراط در مسایل اقتصادی پزشک باعث تجاری شدن طبابت می‌شود و آن را از عواطف انسانی و مسئولیت شرعی تهی نموده و وسیله‌ای برای مال اندوزی و تکاثر می‌شود. یکی دیگر از وظایف پزشکان رعایت رازداری است که هم از منظر مصلحت فردی و هم از منظر مصلحت اجتماعی بر آن تاکید شده است.

نتیجه گیری: از روزی که بشر پا به عرصه‌ی وجود گذاشت با آئین سنت انسانی که سنت پزشکی هم جزء آن است همراه بوده منتهی آن روزی که بشر در برابر بیماری قرار گرفت و در صدد چاره جویی برآمد این آئین به منصفی ظهور رسید، بنابراین در تمدن اسلامی، پزشکی رسالتی است انسانی و مسؤ ولی‌اتی شرعی که در آن اخلاق پزشکی، تحت تعالیم عالیه دین مبین اسلام، از تالگو و درخشش بیشتری برخوردار است.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت حرفه‌ای، اخلاق پزشکی، اسلام

ایندهکس

دکتر حمیرا حاتمی ۴۵	Ahad Zare ۳
دکتر رحیم بقایی ۸۲	Ali Rashidi ۹۱
دکتر رضا فیروزی ۲۱	Marjan Hajhashemi ۳
دکتر زکیه رستم زاده ۳۱	Sahar Zarrin ۳
دکتر ژاله نادری ۸۲	Shahram Shahabi ۳
دکتر سیامک شیخی ۵۸, ۱۸, ۱۶, ۱۰, ۷, ۲	Zuhair Muhammad Hassan ۳
دکتر سید جلیل موسوی ۸۴, ۲۶	احسان یوسف پور ۶۹
دکتر صفر حامدنیا ۷۸, ۲۳	ادریس حسن پور ۶۷
دکتر علی عیسی زادگان ۵۸, ۲۰, ۱۶, ۱۰, ۷, ۲	اعظم اکبرپور ۸۲
دکتر علیرضا صادقی ۱۴	امین سهیلی ۸۶
دکتر فاطمه بهادری ۸۸	انسبه فرهیدزاده ۱۴
دکتر فرخ دبیری ۷۹	آرزو حاجی نصیری ۹۰, ۷۲, ۴۷
دکتر فیروز قادری پاکدل ۲۱	آیت محمودی ۸۴
دکتر محمد سلیمی راد ۳۵	بهار نادری ۶۷
دکتر محمد یوسفی اصل ۸۷, ۴۴, ۹	پریسا هادوی ۸۵
دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی ۲۸	پیمان میکائیلی ۵۶, ۵۱, ۴۹, ۴۶, ۴۲, ۳۷, ۱۱
دکتر هاله آیت الهی ۸۸	تهمینه بهزاد یوالار ۷۰
دکتر تهمینه پیروی ۸۵	تهمینه پیروی ۹۴, ۷۷, ۷۳
رسول قاسمی ۷۶	جلال شایق ۵۶, ۵۱, ۴۹, ۴۶, ۴۲, ۳۷, ۱۱
رعنا نقی زاده ۸۵	حجت الاسلام و المسلمین صفدر محمدی ۶۹
رقیه اسماعیلی ۹	حجت الاسلام والمسلمین غلامحسین مهدوی نژاد ۱۴
رویا محمدزاده ۷۲, ۵۳	حسن حق وردی پور ۷۶
ریحانه علیخانی ۴۱	حسن رفیعی ۸۶
زکیه احمدی دویران ۷۰, ۶۰	حسن لطیفی ۵۶
زهرا طیبی ۴۴, ۲۹	حسن نظری ۹۰, ۷۰, ۶۰, ۴۷
زهرا عابدینی ۶۴	حسین جعفری زاده ۳۷
ژیلا ترابی ۹۵	حسین شمشیرگر ۷۴, ۲۴
سجاد صادقی ۱۴	حمیده کریمی ۹۳, ۹۰, ۸۲, ۷۶, ۷۲, ۷۰, ۶۰, ۴۷, ۲۹, ۱۸
سعید قوام زاده ۴۲	حمیده محلثی ۸۹, ۸۷, ۷۷, ۷۳, ۴۴, ۹
سید جلیل موسوی ۶۲	دکتر ابراهیم خلیل بنی حبیب ۲۶
سیدمهدی صالحی ۹۶	دکتر باقر پور حیدر ۱۹
سیما امید باراندوزی ۳۰	دکتر حسین نازآور ۵۳
شبنم علی اکبرزاده ۶۴	دکتر حمزه علی جمالی ۶۵

همایش ملی قرآن پژوهی و طب

فرید نجفی.....	۵۹	شمسی شهریار فر.....	۳۶
قادر احمدی.....	۳۱	شمسی میری غفارزاده.....	۹۰, ۷۶, ۷۲, ۷۰, ۶۰, ۵۳, ۴۷
کاوه هومن.....	۶۸, ۶۴, ۵۹	شهرام صادقی.....	۶۵
لیلا ملازاده.....	۵۳	شهربانو زارعی مدوئیه.....	۳۴, ۸
ماهرخ رادمش.....	۷۰	شهناز پسندیده.....	۳۶
مبین سخنور.....	۶۷	شیوا روشن میلانی.....	۵۱, ۴۲
مجتبی دیزانیا.....	۶۱	صلاح الدین اسدی.....	۶۷
مجتبی کریمی پور.....	۱۱	طاهره بهروز لک.....	۸۹
محدثه نعمتی.....	۳۱	طاهره پیروی.....	۷۳
محمد جبرائیلی.....	۴۹	عارفه بیگلری.....	۶۲
محمد فرجی منبر.....	۶۷	عباس دولانی.....	۶۰
مرضیه ابراهیمی.....	۴۴, ۲۹	عباس قدس.....	۶۱
مصطفی احمدی فر.....	۲۸	علیرضا شیخی.....	۹۳, ۷۴, ۲۴
معصومه شریفی.....	۵۶, ۵۱, ۴۹, ۴۲, ۳۷, ۱۱	غلامحسین فرجاه.....	۱۱
معصومه منصوریان.....	۹۴	غلامرضا اسم حسینی.....	۲۰, ۱
معصومه وجدانی.....	۳۱	فاطمه فرامرزی.....	۹۶
معصومه همتی مسلک پاک.....	۱۳	فتانه منصوری.....	۴۱
مهدیه نعمتی.....	۳۱	فرشید احمدی اصل.....	۶۸, ۶۴
مهناز حاجی محمدیان.....	۹۰, ۷۶, ۷۲, ۶۰, ۴۷, ۲۶, ۱۸	فریبا احمدی.....	۳۹, ۵
نازآفرین قاسم زاده.....	۹۶, ۶۲, ۲۶	فریده صحرائیان جهرمی.....	۳۴